

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Serhat KAYA

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDEKİ SİYASİ PARTİLERİN KIBRIS
SORUNUNA BAKIŞI

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Serhat KAYA

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDEKİ SİYASİ PARTİLERİN KIBRIS
SORUNUNA BAKIŞI

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Serhat KAYA'nın bu çalışması, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Funda KEMAHLI (İmza)

Üye (Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Kadriye OKUDAN DERNEK (İmza)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Senem ATVUR (İmza)

Tez Başlığı: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Siyasi Partilerin Kıbrıs Sorununa Bakışı

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 14.07.2017

Mezuniyet Tarihi : 26.07.2017

(İmza)

Prof. Dr. İhsan BULUT

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki Siyasi Partilerin Kıbrıs Sorununa Bakışı” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Serhat KAYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Serhat KAYA
Öğrenci Numarası	20145218019
Enstitü Anabilim Dalı	Kamu Yönetimi
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Kadriye OKUDAN DERNEK
Tez Başlığı	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Siyasi Partilerin Kıbrıs Sorununa Bakışı
Turnitin Ödev Numarası	832015772

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 96 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 20/07/2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 9

alıntılar dahil % 12 'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylıyorum.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşiyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelerinin aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin savunulabilir olduğu ve jüri üyelerine gönderilmesinde herhangi bir sakınca bulunmadığı görüşümdedir.

20/07/2017

(imzası)

Yrd. Doç. Dr. Kadriye OKUDAN DERNEK

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KIBRIS SORUNUNUN TARİHİ

1.1. Kıbrıs Adası ve Önemi	4
1.2. Tarihte Kıbrıs Adası.....	4
1.2.1. Osmanlı Egemenliğinde Kıbrıs	5
1.2.2. İngiltere Egemenliğinde Kıbrıs	6
1.2.3. Londra Konferansı.....	10
1.2.4. Züriç ve Londra Konferansları	11
1.3. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kurulması.....	12
1.3.1. Garanti Antlaşması	14
1.3.2. İttifak Antlaşması	14
1.4. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Müteakip Ortaya Çıkan Anlaşmazlıklar	15
1.5. Türkiye'nin Kıbrıs'a Müdahalesine Giden Süreç ve 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı	20

İKİNCİ BÖLÜM

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU VE YAŞANAN İÇ SİYASAL GELİŞMELER

2.1. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Kuruluşu.....	25
2.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşu.....	26
2.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İdari Yapısı.....	27
2.3.1. KKTC'de Yasama	27
2.3.2. KKTC'de Yürütme.....	28
2.3.2.1. Cumhurbaşkanı, Görev ve Yetkileri.....	28
2.3.2.2. Başbakan ve Bakanlar Kurulu	29

2.4.	KTFD'nin Kuruluşundan Günümüze, KKTC'deki İç Siyasal Gelişmeler	30
2.5.	KKTC ve Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Günümüzde Yürüttüğü Müzakereler	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KKTC HÜKÜMETLERİNDE BULUNMUŞ SİYASİ PARTİLERİN KIBRIS SORUNUNA BAKIŞI

3.1.	KKTC'de Sağ Eğilimli Partiler ve Kıbrıs'ta Türk Milliyetçiliğinin Oluşumu	53
3.1.1.	Ulusal Birlik Partisi (UBP).....	55
3.1.2.	Demokrat Parti (DP).....	57
3.2.	KKTC'deki Sol Partilerin Gelişimi ve Kıbrıs Sorununa Bakışı	58
3.2.1.	Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP)	60
3.2.2.	Toplumcu Demokrasi Partisi (TDP).....	62
3.2.3.	Barış ve Demokrasi Hareketi Partisi (BDHP)	64
SONUÇ		67
KAYNAKÇA.....		72
EK 1-KTFD ve KKTC'de Görev Almış Hükümetler		79
EK 2-TDP'nin Kıbrıs Sorununa Yönelik Parti Programı		81
Ö Z G E Ç M İ Ş		83

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1 K.T.F.D. 1976 Devlet Başkanlığı Seçimleri	31
Tablo 2.2 K.T.F.D. 1981 Devlet Başkanlığı Seçimleri	32
Tablo 2.3 K.K.T.C 1985 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	33
Tablo 2.4 K.K.T.C. 1990 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	35
Tablo 2.5 K.K.T.C. 1995 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	37
Tablo 2.6 K.K.T.C. 1995 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri İkinci Tur Oylaması	38
Tablo 2.7 K.K.T.C. 2000 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	40
Tablo 2.8 K.K.T.C. 2005 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	45
Tablo 2.9 K.K.T.C. 2010 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	46
Tablo 2.10 K.K.T.C. 2015 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	49
Tablo 2.11 K.K.T.C. 2015 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri İkinci Tur Oylaması	49

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AKEL	Anorthotikó Kómma ErgazómenouLaou
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	Anavatan Partisi
BKP	Birleşik Kıbrıs Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
BMBG	Birleşmiş Milletler Barış Gücü
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CTP	Cumhuriyetçi Türk Partisi
CTP-BG	Cumhuriyetçi Türk Partisi- Birleşik Güçler
DHP	Demokratik Halk Partisi
DMP	Demokratik Mücadele Partisi
DP	Demokrat Parti
DP-UG	Demokrat Parti- Ulusal Güçler
EOKA	Ethniki Organosis Kyprion Agoniston
HP	Halkçı Parti
KKP	Kıbrıs Komünist Partisi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KSP	Kıbrıs Sosyalist Partisi
KTFD	Kıbrıs Türk Federe Devleti
NATO	North Atlantic Treaty Organization
SAP	Sosyal Adalet Partisi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBP	Türk Birliği Partisi
TDP	Toplumcu Demokrasi Partisi
TKP	Toplumcu Kurtuluş Partisi
TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı

UBP	Ulusal Birlik Partisi
YDP	Yeni Doęuř Partisi
YP	Yeni Parti

ÖZET

Bu çalışmada; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) siyasi partilerin, Kıbrıs Sorununa yönelik yaklaşımları incelenecektir. Kıbrıs Sorununda, garantör ülkeler ile uluslararası örgütlerin etki ve katkısı her ne kadar yadsınamaz düzeyde olsa da; bu sorunun KKTC nezdindeki irade kaynağı; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki siyasi partilerdir. Bu Siyasi partilerin sahip olduğu politikaları inceleyebilmek için öncelikle Kıbrıs Sorununun tarihçesine bakılacak, daha sonra ise 1976 yılından günümüze kadar yapılmış genel seçimler ile cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonuçları incelenecektir. Böylelikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin siyasal yaşamı doğrultusunda hükümetlerde görev almış sağ ve sol partilerin görüşleri ile bu ideolojilerden gelen Cumhurbaşkanlarının, Kıbrıs Sorununa yönelik bakış açılarına değinilecektir. Cumhurbaşkanlarına değinilmesindeki amaç; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'nın, devletin ve halkın temsilcisi olarak Kıbrıs Müzakerelerini yürüten makam olmasıdır. Çalışmada literatür taraması yapılmış olup, nitel bir çalışma yürütülmüştür. Ayrıca KKTC'nin 3. Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ve Toplumcu Demokrasi Partisi Meclis Üyesi Mehmet Burhan ile de görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Sorunu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Siyasi Partiler.

SUMMARY
APPROACHES OF POLITICAL PARTIES IN TURKISH REPUBLIC OF
NORTHERN CYPRUS TO CYPRUS ISSUE

In this study, approaches of political parties in Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) to Cyprus Issue will be examined. Although it is impossible to oversee contributions and effects of guarantor states and international organizations to Cyprus Issue, political parties in Turkish Republic of Northern Cyprus are the reflectors of will of Cypriots. In order to examine politics of political parties, history of Cyprus Issue, general elections and presidential elections since 1976 will be evaluated. Furthermore, leftist and rightist parties that formed governments and Presidents with leftist and rightist backgrounds will be examined in regard to their perspectives of Cyprus Issue. Presidential office runs negotiations with Greek side in the name of Cypriots as their representatives. In this study, literature review was conducted with the help of quantitative study. In addition, interviess were held with Derviş Eroğlu who is the third President of T.R.N.C. and Assembly Member of Communal Democracy Party, Mehmet Burhan.

Keywords: Cyprus Issue, Turkis Republic of North Cyprus, Political Parties

GİRİŞ

Kıbrıs Adası, sahip olduğu enerji kaynakları ve jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca, uluslararası güçlerin odağı olmuştur. Bu yüzden Kıbrıs'ın siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişiminde ortaya çıkan sorunlara taraf olan aktör sayısı her dönem çok fazladır.

Adanın siyasal tarihi M.Ö. 3000 yılından itibaren başlamıştır. Adada; Araplardan Haçlı ordularına, Lüzinyanlardan Venediklilere, onlarca millet ve topluluk hüküm sürmüştür. Adanın dini ve sosyal yapısı 1571 yılında Osmanlı Devleti'nin adayı fethetmesiyle değişmiştir. İngiltere'nin 1914 yılında Kıbrıs'ı ilhak etmesiyle Osmanlı hâkimiyeti sona ermiştir. Bu tarihten sonra Kıbrıs, 1960 yılına kadar İngiltere'nin sömürge idaresi altında yönetilmiştir. İki toplum arasında ortaya çıkan çatışmalı anlaşmazlık durumu, Garantör ülkeler olan; İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin 1960 yılında ortak mutabakata varmasının, ardından Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile çözüme kavuşturulmuştur. 1963 yılından itibaren, özellikle Milliyetçi Rum örgüt EOKA'nın Türk toplumuna karşı uygulamış olduğu şiddet eylemlerinin artması sonucu, Türkiye Garantör ülke sıfatıyla 1974 yılında Adaya müdahale etmiştir. Müdahale sonrası Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin (KTFD) ve 1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) kurulması ile birlikte Kıbrıs sorunu farklı bir boyuta taşınmıştır.

Türkiye dışında hiçbir ülke tarafından tanınmayan KKTC'nin ilanı ve bundan kaynaklı sorunlar günümüzde yürütölen Kıbrıs Müzakerelerinin temel yapısını oluşturmaktadır. Tüm bunların dışında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 2004 yılında Avrupa Birliğine (AB) üye olması, bu sorununu daha karmaşık bir duruma getirmiş ve soruna taraf olarak AB de eklenmiştir.

Kıbrıs Sorununun bütün paradigmalarına bakacak olursak, bu sorunun sadece Kıbrıs adasında yaşayan halkları ilgilendiren bir konu olmadığını görmekteyiz. Sorunun resmi taraflarını temsil eden ülkeler; Kıbrıs Türk Yönetimi ve Rum Yönetimi ile garantör ülke sıfatı taşıyan Türkiye, İngiltere, Yunanistan'dır. Soruna resmi olarak müdahil olan uluslararası organizasyonlar da vardır bunlar; Avrupa Birliği (AB) ve 1964'ten beri adada Barış Gücü bulunan Birleşmiş Milletlerdir (BM). AB ve BM'nin dışında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve NATO da soruna dolaylı olarak taraftır, çünkü garantörlük sıfatı taşıyan üç ülke de NATO üyesidir. 19. Yüzyıldan beri Akdeniz'e inmek isteyen ve Rumlar ile aynı dini mezhebe sahip olan Rusya da bazı dönemler Kıbrıs ile ilgili fikir beyan etmekte ve dönem dönem Rumları desteklemektedir

Kıbrıs Sorununa dair bu kadar fazla aktörün varlığından dolayı bu sorun üzerine yapılan çalışmalar genellikle sorunun tarafı olan devletler ve uluslararası örgütlerin bakış açıları çerçevesinde ele alınmıştır. Ancak bu konuyu, KKTC'nin iç ve dış siyaseti arasındaki ilişki bağlamında ele alan çalışmaların sayısı çok azdır. Bu çalışmada KKTC'deki siyasi partilerin Kıbrıs Sorunu hakkındaki görüşleri ele alınacaktır. Siyasi partilerin görüşlerinin ele alınmasının nedeni; bu sorundaki en büyük söz hakkının KKTC'de yaşayan Türk Toplumuna ait olmasıdır. Türk toplumunun Kıbrıs Sorunu hakkında sahip olduğu farklı görüşleri bir araya getiren yapılar da siyasi partilerdir bu yüzden siyasi partilerin politikaları oldukça önemlidir. Diğer yandan Kıbrıs Sorunu; uluslararası bir sorun olarak KKTC için bir dış politika konusudur. Devletlerin hükümet yapısı ve bu yapının öğelerinden olan yasama ve yürütme organları, dış politika oluşturma ve yürütülmesi sürecinde önem taşımaktadırlar. Siyasi Partiler bu yapıların temelini oluşturan kurumlar olarak da önemlidirler. Bu bağlamda KKTC'deki siyasi partiler ve bu partilerin kimliğini taşıyarak KKTC adına uluslararası ve toplumsal görüşmeleri yürüten cumhurbaşkanları Kıbrıs konusu üzerine politika oluşturulmasında etkili olan unsurlardan biridir.

Bu çalışmanın temel tezi; Garantör ülkelerin etki ve katkısı her ne kadar yadsınamaz düzeyde olsa da KKTC'de Kıbrıs Sorununun çözümü konusunda siyasi partilerin önemli bir etkisi olduğudur. KKTC'deki siyasi partilerin, soruna yönelik bakış açılarının farklılığı, sorunun çözülmesinin önündeki en büyük engellerden biridir. Çünkü KKTC'deki sol görüşlü partiler, iki toplumlu ortak devlet modelini (federasyon) benimsemekte ve bütün garantör devletlerin Kıbrıs'ın iç işlerine karışmaması gerektiğini savunmaktadırlar. Sağ görüşlü partiler ise iki ayrı devletli yapıyı desteklemekte ve garantör devlet sıfatı taşıyan Türkiye'nin garantörlüğünün devam etmesini istemektedirler. KKTC'nin devlet nezdinde tek bir politika oluşturamaması da yürütülen müzakerelerde veya yapılan toplantılarda çıkmazlara sebep olmaktadır.

Bu bağlamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; Kıbrıs Sorununun tarihi, Türk ve Rum toplumları arasında yaşanan anlaşmazlıklar ve 1974 Barış Harekâtı, KKTC'nin kuruluşu ve uluslararası arenada günümüze kadar sürdürülen görüşmeler ve antlaşmalar incelenmiştir.

İkinci bölümde, KKTC'nin idari yapısı incelenmiş ve bu yapı, iç ve dış politikayı belirleme gücüne sahip olan Yasama ve Yürütme erkleri kapsamında ele alınmıştır. Böylece hem hükümet sisteminin Kıbrıs Sorununa etkisi hem de Siyasi Partilerin, KKTC'nin siyasi sistemdeki konumunu daha iyi gösterebilmek amaçlanmıştır. Bu bölümde aynı zamanda KKTC'nin iç siyasal gelişmeleri de ele alınarak KTFD'den itibaren, günümüze kadar

yapılmış olan genel seçimler ile cumhurbaşkanlığı seçimlerine ve sonuçlarına, KKTC'nin siyasal yaşamı çerçevesinde bakılmıştır. Böylece siyasi partilerin, KKTC'nin iç siyasal gelişmeleri doğrultusunda, 1976'dan günümüze kadar hayata geçirdikleri politikalar ve bu perspektifte meydana gelen değişiklikler ele alınmıştır. Bu seçimlere bakılırken; KTFD ve KKTC'nin siyasal tarihine göz atılmış olacaktır. Bundaki amaç, KKTC'deki siyasi partiler ve Kıbrıs Türkü'nün, Kıbrıs Sorununa yönelik sahip olduğu siyasi düşüncelerin gelişiminin hem KKTC'de hem uluslararası arenada nasıl bir etkisi olduğunu görmektir.

Bu yüzden üçüncü bölümde; KKTC'deki sağ ve sol partiler incelenmiştir. KKTC'deki bütün partiler değil sadece KKTC'nin kuruluşundan bugüne hükümette ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yer almış partiler incelenmiştir. Aynı zamanda bu partilerin sadece Kıbrıs Sorununa yönelik görüşleri ele alınmıştır. Sağ görüşlü partilerden; Ulusal Birlik Partisi (UBP) ve Demokrat Parti (DP) incelenirken, sol görüşlü partilerden ise Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) ve Toplumcu Demokrasi Partisi (TDP) ile Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH) incelenmiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi çerçevesinde birinci ve ikinci el kaynaklar kullanılmıştır. KKTC'deki siyasi partilerin parti programları ve tüzükleri incelenmiş, KKTC'nin siyasal hayatını incelemek için Kıbrıs yerel gazete haberleri taranmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIBRIS SORUNUNUN TARİHİ

1.1. Kıbrıs Adası ve Önemi

Kıbrıs adası; Akdeniz'in Sicilya ve Sardunya adalarından sonra en büyük üçüncü büyük adasıdır (Alasya, 1998: 13).

Kıbrıs; Türkiye'ye 71, Suriye'ye 98, Mısır'a 384, Yunanistan'a ise 900 kilometre uzaklıktadır. Kıbrıs, tarih boyunca kritik bir coğrafik konuma sahip olduğu için; Avrupa, Asya, Afrika kıtaları arasında önemli bir rol oynamıştır. Ada; Süveyş Kanalı'ndan Anadolu'ya, Ortadoğu'dan Afrika'ya uzanan önemli bir alana hâkim durumdadır (Bozkurt ve Havva , 2004: 33).

Kıbrıs adasının konumu gereği, hem jeostratejik olarak hem de uluslararası ticaret alanında önemli bir yere sahiptir ve bu önemini şu şekilde sıralayabiliriz (Olgun, 2016: 7).

- Dünya ticaretinin % 30'u Akdeniz suları üzerinden yapılmaktadır.
- Dünyadaki mevcut petrol rezervlerinin % 68'i, doğalgaz rezervlerinin % 41'i Kıbrıs'ın hemen yanı başında olan Ortadoğu'dadır.
- Ada, coğrafi konumundan dolayı, bölgenin güvenliğini ve ticaretini denetleme gücüne sahiptir.
- Adanın çevresindeki deniz havzasında hidrokarbon yatakları bulunmaktadır.
- Adada bulunan İngiliz üsleri sayesinde, Ortadoğu'da yaşanan savaşa müdahale edilmesi bakımından önemli bir yere sahiptir çünkü ada, bir bakıma yüzmeyen savaş gemisi görevi görmektedir.

1.2. Tarihte Kıbrıs Adası

Kıbrıs, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Nitekim Kıbrıs'ın tarihi; M.Ö. 3000 yılına kadar dayanmaktadır. Osmanlı'nın adada kurduğu hâkimiyete kadar; Mısırlılar, Akalar, Dorlar, Hititliler, Asurlular, Fenikeliler, Persler, Romalılar, Araplar, Memlûklüler, Lüzinyanlar, Venedikliler ve Cenevizliler gibi birçok büyük medeniyet ada üzerinde hâkimiyet kurmuştur (Özarslan, 2007: 24).

Hititler ve Mısırlılar uzun yıllar boyunca adanın hâkimiyeti için mücadele vermiştir. Yunanlılar ise adaya M.Ö. 1300-1200 yıllarında gelmiş ve adada şehir devletleri kurmuşlardır. M.Ö. sekizinci yüzyılda Fenikeliler, onlardan hemen sonra ise Asurlular adaya hâkim olmuştur. Asurlulardan sonra adayı Persler ele geçirmiş, Perslerin Kıbrıs hâkimiyeti ise, Büyük İskender'in adayı fethetmesiyle son bulmuştur. Daha sonra tekrar Mısırlılar

Kıbrıs'ta hâkimiyet kurmuş olsa bile bu durum M.Ö. 58'de Roma İmparatorluğu'nun adayı ele geçirmesi ile son bulmuştur. M.S. 395 yılında Roma'nın ikiye bölünmesi ile ada Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğuna kalmıştır. Adanın bu kadar el değiştirmesi karışık bir demografik yapıya sahip olmasına neden olmuştur. Adada kısmen var olan eski Yunan halkı ile İmparatorluk arasında dil ve din anlamında ortak bir bağ vardır. Nitekim ada halkının neredeyse bir bütün olarak Yunan diline ve ortodoksluk mezhebine geçişi Bizans İmparatorluğu'nun hâkimiyetine dayanmaktadır, çünkü İmparatorluk; Kıbrıs'ta Rumcayı resmi dil olarak ilan etmiştir (Vatansever, 2010: 1489). Bizans İmparatorluğunun zayıflaması ile 1160 yılında İsak Komeno adlı bir Kıbrıslı adanın bağımsızlığını sağlamıştır. Böylece adada ilk defa, ada halkı tarafından bağımsız bir devlet kurulmuştur. Kurulan bu devletin varlığı ancak otuz yıl kadar sürebilmiştir. Daha sonra Ada'nın hâkimiyeti sırasıyla Lüzinyan ve Venedikliler ile devam etmiştir (Bozkurt ve Havva , 2004: 8).

1.2.1. Osmanlı Egemenliğinde Kıbrıs

Ortodoks olan Kıbrıs halkı, 1489 yılında adanın hâkimiyetini ele geçiren Venedik yönetiminin uyguladığı dini baskılardan, memnun değildi. Katolik inanca sahip olan Venedik Devleti, Kıbrıs Ortodoks Kilisesi'nin, Roma Katolik Kilisesi'ne İdari ve Ekonomik alanlarda bağlanmasını sağlamıştır. (Toluner, 1977: 10). Kıbrıslı Ortodokslar bu durumu dini bir baskı olarak görmüş ve Osmanlı Devletinden adayı fethetmesi için yardım istemiştir. Osmanlı Devleti bu talebe olumlu yaklaşmış ve 1571 yılında adayı fethederek kendi idaresi altına almıştır. Osmanlı Devleti'nin bu fethi gerçekleştirmesinin bir diğer sebebi de; o dönemlerde Akdeniz'in Kıbrıs sularında bulunan korsanların, Osmanlı Devleti'nin, Doğu Akdeniz'de yaptığı ticarete engel olmasıdır (Denker, 2002: 23).

Osmanlı Devleti, adayı ele geçirdikten sonra; Kıbrıs'ı Türkleştirmek adına 20.000 askerini adada bırakmıştır. Bununla beraber dönemin Osmanlı Sultanı II. Selim, "Sürgün Hükümü" isimli bir kanun çıkararak, halkın Anadolu'dan Kıbrıs'a göç etmesi için ortam hazırlamıştır. Anadolu'dan Kıbrıs'a yönelik göç; Karaman, Yozgat, İçel, Alanya, Antalya, Konya, Maraş, Aydın, gibi kentlerden gerçekleşmiştir. Göç kararı alınırken, kişilerin mesleklerine göre de bir paylaşım yapılmış; ayakkabıcıdan çiftçiye, terziden madenciye; hemen hemen bütün meslek gruplarından insanlar bu göç gruplarına dâhil edilmiştir. Böylelikle Kıbrıs Adası; merkezi Lefkoşa olan bir beylerbeyliği haline getirilmiştir (Denker, 2002: 29).

Osmanlı idaresi başladıktan sonra, Venediklilerden kalma feodal düzen yıkılmış; yerine, Osmanlı Devleti'nin bütün topraklarında uygulanan idari sistem uygulanmaya

başlanmıştır. Venediklilerden kalma yüklü vergiler ortadan kaldırılmış ve feodal sistemden dolayı topraksız kalan halka toprak dağıtılmıştır. Osmanlı Devleti, fethettiği yerlerdeki dini hoşgörüsünü burada da sürdürmüştür. Bunun en büyük örneği kiliseleri tekrar faaliyete geçirerek, sürgündeki Ortodoks Rum Başpiskoposunun adaya geri gelmesine müsaade edilmesidir. Başpiskoposa bütün görev ve yetkileri iade edilmiştir (Serter ve Fikretoğlu, 1988: 5).

Genel olarak bakacak olursak, Kıbrıs halkı; 19. Yüzyılın başına kadar Osmanlı Devletinin idaresi altında sorunsuz bir biçimde yaşamıştır. Ancak, Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecine girmesi, Kıbrıs'ta kurulmuş olan düzenin de bozulmasına neden olmuştur. Bunun en büyük nedenlerinden biri, Osmanlı Devleti tarafından Avrupa Devletlerine tanınan kapitülasyonların Kıbrıs'ı da kapsamasıdır. Yabancı uyrukluların gittikçe genişleyen hakları, tıpkı merkezde olduğu gibi burada da ciddi oranda ekonomik sorunlarla sonuçlanmıştır. Bu duruma ek olarak; Osmanlı Devleti içerisinde güçlenen Rum burjuvasının ortaya çıkardığı Yunan Milliyetçiliği düşüncesi de adada etkisini göstermeye başlamıştır. Böylece Osmanlı Devleti'nin adada kurduğu geleneksel düzen bozulmuştur. 1833 yılında, Yunan halkının Mora Yarımadasında ve diğer Ege Adalarında başlattığı bağımsızlık isyanları, adadaki Rum Halkını da etkilemiş, onlar da bu harekete destek vermişlerdir. Rumların bu tutumuyla beraber sosyal ve ekonomik alanda ezilmeye başlayan Kıbrıslı Müslümanlar da dönem dönem isyan hareketlerinde bulunmuştur (Uzer ve Cengiz, 2002: 11).

Osmanlı Devleti'nin gerileme süreci, askeri başarısızlıkları da beraberinde getirmiştir. 1877'de gerçekleşen Rusya-Osmanlı Savaşını Osmanlı Devleti kaybetmiştir. Bunun üzerine iki devlet arasında, 1878 yılında Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşmanın sonucunda Rusya'nın gerek Balkanlarda gerek Akdeniz'de birçok imtiyaza sahip duruma gelmesi İngiltere ve diğer Avrupa devletlerini endişelendirmiştir. İngiltere bu durumu toparlamak adına Rusları Berlin'de yapılacak bir kongreye ikna etmiştir. 13 Haziran 1878'de gerçekleştirilen kongrede, Berlin Antlaşması imzalanmış, böylelikle Rusya'nın Osmanlı Devleti karşısında elde ettiği imtiyazlar biraz daha hafifletilmiştir (Serter ve Fikretoğlu, 1988: 6).

1.2.2. İngiltere Egemenliğinde Kıbrıs

Osmanlı Devleti Rusya karşısında oldukça zor durumdaydı. Bu yüzden, İngiltere'den destek istemiştir. Bu çağrıya olumlu yanıt veren İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında 4 Haziran 1878 tarihinde gizli bir savunma antlaşmasına imza atılmıştır. Bu antlaşmaya göre, Rus tehlikesi geçinceye kadar Kıbrıs, Osmanlı Devleti'nin hükmünü kabul etmek şartıyla,

sadece yönetsel olarak İngiltere'ye devredilmiştir. Antlaşma gereği İngiltere, Osmanlı Devleti'ne yılda 92 bin altın verecektir. Ruslar; Kars, Batum ve Ardahan'dan çekildikten sonra İngiltere, Kıbrıs Adasını, Osmanlı devletine iade edecektir. Fakat 29 Ekim 1914 tarihine gelindiğinde, I. Dünya Savaşını bahane eden İngiltere, Kıbrıs'ı tek taraflı ilhak ettiğini duyurmuştur. Türkiye ise, İngiltere'nin adayı ilhak etmesini 24 Temmuz 1923 tarihinde imza attığı Lozan Antlaşması ile onayladığını ilan etmiştir (Bozkurt ve Havva , 2004: 36).

Lozan Antlaşmasında adada yaşayan Türklere iki yıl içinde ya Türkiye ya da İngiltere vatandaşlığına geçmeleri yönünde iki seçenek sunulmuştur. Lozan Antlaşmasınının 21. Maddesinde bu durum şöyle ifade edilmiştir:

“5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs Adasında yerleşmiş olan Türk uyrukları, yerel yasanın belirlediği koşullara göre, İngiltere uyrukluluğuna geçecek ve böylece Türk uyrukluluğunu yitireceklerdir. Bununla birlikte, bu Türkler, isterlerse, bu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından bağlayarak iki yıllık bir süre içinde, Türk uyrukluluğunu seçebileceklerdir. Bu durumda, seçme haklarını kullandıkları günü izleyen on iki ay içinde Kıbrıs Adasından ayrılmak zorunda kalacaklardır. İşbu Antlaşmanın yürürlüğe konulması günü Kıbrıs Adasında yerleşmiş bulunup da, yerel yasanın belirlediği koşullara uyularak yapılan işlem üzerine, o gün İngiltere uyruklusunu edinmiş ya da edinmek üzere bulunmuş olan Türk uyrukları da bu nedenle Türk uyrukluluğunu yitireceklerdir. Şurası da kararlaştırılmıştır ki, Kıbrıs Hükümeti, Türkiye Hükümetinin izni olmaksızın Türk uyrukluluğundan başka bir uyrukluluğu edinmiş olan kimselere İngiltere uyrukluluğu tanımayı reddetmek yetkisine sahip olacaktır.”(baskınoran.com, 2017).

Lozan Antlaşmasından sonra Türkiye'ye göç eden Kıbrıslı Türklerin sayısı 30.000'i geçmiştir. Bu durum da Türklerin adadaki nüfusunu azaltmış ve Rumların daha güçlü bir konuma sahip olmasına neden olmuştur (İsmail, 1998: 10).

Yunan Bağımsızlık Hareketi 1821 yılında Mora'da başlamıştır. Yunanistan'ın Osmanlı Devleti karşısında bağımsızlığını kazanması, Kıbrıslı Rumları da etkilemiştir. Bu durum karşısında Rumlar Enosis fikrini geliştirmiştir. Enosis; 'Yunan Milleti' yaratma çabası olan ve Helen-Ortodoksların siyasi birliğini hedefleyen Megali İdea (Büyük Fikir) ile iç içe geçmiş ve onunla beraber tasavvur edilen bir düşüncedir (Yellice, 2012: 15).

Enosis düşüncesi, günümüzdeki mevcut Kıbrıs Sorununun da en büyük sebeplerinin başında gelir. Rumların Enosis talepleri Ada İngiltere tarafından ilhak edildikten sonra daha çok artmaya başlamış ve Rum toplumu, bu taleplerini kilise aracılığıyla daha sık dile getirmeye başlamıştır. Rumların bu isteğinin en büyük nedenlerinden biri de; İngiltere adayı ilhak ettiğinde, adanın nüfusu yoğunluğunun çoğunu Rumların oluşturmasıydı. Adanın nüfusu 200 bin civarındaydı. Nüfusun % 80'ini Rumlar, % 18'ini Türkler, % 2'sini ise diğer milletler oluşturmaktaydı (Yellice, 2012: 15). Bu durum, Rumların ada üzerinde hak talep etmelerinin en büyük gerekçesiydi.

İngiltere, 1925 yılında Kıbrıs Adasını, Kraliyet Taç Kolonisi olarak ilan etmiştir. Bu durum, Enosis umudu olan Rumları pek de memnun etmemiştir. Çünkü adadaki 500 kilisede okunan Enosis bildirgesi oy birliği ile 1921 yılında Rumlar tarafından kabul edilmiştir. Tarihteki ilk Enosis referandumunu olarak sayılan bu oylama, Rum milliyetçiliğinin adada ne kadar baskın olduğunu göstermektedir. (Tezel, 2008: 20).

Rumların Enosis'i gerçekleştirmek adına yaptıkları ilk kitlesel hareket 1931 yılında gerçekleşmiştir. İsyanın sebebine gelecek olursak; İngiltere, adayı Osmanlı Devleti'nden kiraladıktan sonra, halktan kira vergisi toplamaktaydı. Bu vergi işlemi 1914'te, ada İngiltere tarafından ilhak edildikten sonra da devam etti, fakat 1914'ten sonra İngiltere adayı ilhak etmiş ve Osmanlı Devleti'ne kira ödeme yükümlülüğü ortadan kalkmıştı buna rağmen bu vergi toplanmaya devam edilmiş ve Rumlar bu durumu kabul etmemiştir. 1931 yılından itibaren, adanın birçok yerinde isyanlar başlamıştır. İsyan, İngiltere'nin Mısırdan gönderdiği birlikler tarafından bastırılmıştır. İsyanın sonrasından sonra İngiltere, dönemin Kıbrıs Valisi Richmond Palmer yönetiminde Türk-Rum ayırmadan, , bütün ada halkına baskıcı bir rejim uygulamıştır. Bu baskıcı rejim, İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürmüştür (Tezel, 2008: 21). Kıbrıs'ta uygulanan sıkıyönetim, komünistlerin güçlenmesine de zemin hazırlamıştır. Sıkıyönetim ile beraber Kilise itibar kaybetmiş ve yoksullaşan halkın bir kısmı çareyi komünizmde aramaya başlamıştır (Yellice, 2012: 24).

Baskıcı rejim ancak 1940'lerde sona ermiştir. Bu dönemin sonucunda AKEL kurulmuştur (Anorthotikó Kómma Ergazómenou Laoú). AKEL Kıbrıs'taki sosyalistleri, komünistleri, sosyal demokratları birleştirmiş ve Kıbrıs Komünist Partisi'nin yerini almıştır. Türkler ve Rumlar arasında işbirliğini savunmuştur. Sol hareketin gittikçe devinim kazanması, adadaki sağ kesimde örgütsel bir tepkiye neden olmuştur (Katsurides, 2014: 36).

Kıbrıslı Türkler, 18 Nisan 1943 tarihinde Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu'nu (KATAK) kurmuştur. Kurucuları, Türk Konsolosluğunun desteklediği Dr. Fazıl Küçük ile Kıbrıs Türkü'nün ilerici önderlerinden olan Necati Özkan'dır. Ancak ilerleyen yıllarda Kıbrıs sorununun Türkiye ve Yunanistan arasında giderek önem kazanması üzerine Türkiye'deki Demokrat Parti hükümeti, CHP destekli Necati Özkan'ın karşısında Fazıl Küçük'e destek vermiştir. Fazıl Küçük de Enosis'e karşı, Kıbrıs Türk'tür Partisi'nin (KTP) kurmuştur. Muhalif Türklerin gücü iyice azalmış ve Fazıl Küçük tek lider konumuna gelmiştir (Fırat, 2006a: 595).

İkinci Dünya Savaşından sonra uluslararası sistemde bazı önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bunlardan biri, sömürge konumunda olan devletlerin, self determinasyon hakkına sığınarak, bağımsızlıklarını ilan etmeleridir. Bu durumda bağımsız olmayan Kıbrıs da

dünya kamuoyunun gündemine gelmeye başlamıştır. Bir diğer yeni konjonktür ise Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında başlayan Soğuk Savaş'tır. Soğuk Savaş ile ortaya iki kutuplu bir dünya çıkmıştır. Bu iki kutuplu dünya sonucunda, aynı blokta yer alan Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler iyileşmeye başlamıştır (Fırat, 2006a: 593).

Dünyada self-determinasyon trendi yayılmaya başlamış olmasına rağmen, İngiltere buna sıcak bakmamıştır. Çünkü İngiliz yönetimi Kıbrıs'ı bir üs olarak gördüğü için elinden çıkarmak istememiş, dolayısıyla Enosis fikrine de sıcak bakmamıştır. Kıbrıs'ta bağımsızlık yerine özerk bir yönetim oluşturmayı düşünen İngiltere, bu planları Kıbrıs Rum ve Türk toplumlarına sunmuştur:

- 1947 LordWinster Planı
- 1948 Jackson Planı
- 1955 Birinci Mac Millan Planı
- 1955 İkinci Harding Planları
- 1956 Radcliff Planı
- 1958 İkinci Mac Millan Planı
- 1958 Spaak Planı.

Bu planların hepsinin ortak yönü, adadaki İngiliz egemenliğinin devam edeceğinin bildirilmesiydi. Rumlar, İngiltere'nin sunduğu bütün planları reddetmiştir. Çünkü bu planların hiçbirinde Enosis'e dair olumlu bir şey bulunmamaktaydı (Bozkurt ve Havva , 2004: 40).

Türkiye Lozan Antlaşması ile vazgeçtiği Kıbrıs'a, 1950'li yılların başında sahip çıkmaya başlamıştır. Türkiye Kıbrıs ile ilgili politikası adada statükonun devam etmesi yönünde olmuştur. Bir bakıma, İngiltere'nin Kıbrıs politikasına destek vermiştir (Fırat, 2006a: 598).

Yunan Rum Toplumu Başkanı Başpiskopos Makarios ve Yunanistan Başbakanı Aleksandros Papagos, İngiltere'nin Enosis taleplerine hiçbir şekilde olumlu yanıt vermemesi üzerine Kıbrıs Sorununu, 16 Ağustos 1954 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine: 'Self Determinasyon' talebi ile taşımışlardır (Kaya, 2012: 15).

Görüşmelerde İngiltere ve Türkiye'nin antitezi: coğrafi olarak adanın, Anadolu'nun bir parçası olması, tarih boyunca hiçbir zaman Yunanistan egemenliğinde bulunmamış olmasıydı. Bir diğer önemli nokta ise Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili konularda, Kıbrıs Türkü'nün fikrinin alınmamış olmasının adada karışıklıklara sebep olabileceği hususunda olmuştur. Genel kurulda NATO ülkeleri İngiltere'ye destek verirken, Doğu Bloğu ve Latin Amerika

ülkeleri Yunanistan'a destek vermiştir (Fırat, 2006a: 599). Bunun en büyük nedenlerinden biri Türkiye'nin bağlantısız ülkelere karşı tutumudur.

Görüşmelerin sonunda, Yunanistan'ın self determinasyon talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine Makarios, Yunan Albay Yeroyos Grivas ile gizli görüşmelere başlamıştır. 1955 yılında Kıbrıs'ta, Kıbrıs Mücadelesi Ulusal Örgütü EOKA (Ethniki Organosis Kypriakon Agonistan) adlı silahlı örgütü kurmuşlardır. Örgütün ilk silahlı eylemleri adadaki İngilizler ile Enosis yolunda hain olduklarını düşündükleri AKEL üyesi sivil Rumlara karşı olmuştur. EOKA, ilerleyen zamanlarda Türklere karşı da silahlı eylemlerde bulunmuş ve ne pahasına olursa olsun, Enosis'i gerçekleştireceklerini bildirmişlerdir (İsmail, 1998: 42).

Adada yaşanan şiddet olayları Türkiye kamuoyunda ses getirmiş, Kıbrıs ve Türkiye'de 'Ya Taksim Ya Ölüm' adı altında mitingler düzenlenmeye başlamıştır. Böylelikle 1956'da Ada ile ilgili yeni bir Türk Tezi, yani 'Taksim' fikri ortaya atılmıştır. Adnan Menderes'in Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde açıkladığı Taksim tezine, dönemin muhalefet lideri İsmet İnönü de destek vermiştir. Tezde ifade edilen durum şöyledir (Hasgüler, 2007: 40):

- İngilizler Ada'da kalsın.
- İngiltere Kıbrıs'tan çıkacak ise, Kıbrıs Türkiye'ye verilsin.
- Bu durum gerçekleşmez ise Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye arasında bölüşülsün.
- Self Government olsun (Özerk bir yönetim).
- Ada kesinlikle Yunanistan'a verilmesin.

Türkiye'de bu gelişmeler yaşanırken, Kıbrıs Türkleri de 23 Kasım 1957 tarihinde, Türk Mukavemet Teşkilatını (TMT) kurmuştur. Teşkilatın amacı; Türklerin EOKA'ya karşı kendilerini savunabilmelerini sağlamak, Kıbrıs'ta Türk varlığını devam ettirebilmek ve adanın Yunanistan'a ilhak edilmesini önlemektir. TMT'ye Türkiye'den silah, teçhizat ve personel yardımı yapılmıştır (Yalçın, 2016: 285-293).

1.2.3. Londra Konferansı

İngiltere, Doğu Akdeniz'in Siyasal ve Savunmaya ilişkin sorunlarını görüşmek üzere; Yunanistan ve Türkiye'yi, 20 Haziran 1955 tarihinde, Londra'da bir konferansa davet etmiştir. Konferans 19 Ağustos 1955 tarihinde gerçekleşmiştir (Bozkurt ve Havva, 2004: 17). Toplantıya Yunanistan adına katılan Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefanopulos, ada halkına self determinasyon hakkı tanınması gerektiğini belirtirken; Türkiye adına toplantıya katılan dönemin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ise; mevcut statükonun devamı yönünde bir görüş bildirmiştir (Gazioğlu, 1960: 92)

Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, katıldığı toplantıda şunları dile getirmiştir: “Kıbrıs coğrafi olarak Anadolu yarımadasının bir uzantısıdır, bu yüzden ada Türkiye’ye ya da Türkiye’nin çevresindeki ülkelerin kaderiyle en az Türkiye kadar yakından ilgili bir devlete ait olmalıdır. Savaş durumunda Türkiye’nin batıya ikmali ancak, güney limanlarından mümkün olabilecekti ama bu limanların hepsi Kıbrıs’ın gölgesi altındadır. Eğer bu adayı elinde bulunduran ülke aynı zamanda Türkiye’nin batısındaki adaları da elinde bulunduran bir devlet ise o zaman Türkiye’yi etkinlikle çevrelemiş olacaktır. Hiçbir devlet kendi güvenliğini, ne kadar yakın dost ve müttefik olursa olsun, bir başka devlete tümüyle teslim edemez.” (Gürcan, 2006: 66).

Konferans sonucunda taraflar ortak bir karara varamamış olsa bile; Türkiye, Lozan Antlaşması’ndan yıllar sonra Kıbrıs Sorununun resmi bir tarafı olarak kabul edilmiştir. Kıbrıs Türk’ü açısından bakacak olursak; Türkiye Cumhuriyeti ilk defa, Kıbrıs’a yönelik bir resmi politika belirlemiştir (Hasgüler, 2007: 222).

1.2.4. Zürih ve Londra Konferansları

ABD, NATO üyesi olan Yunanistan ve Türkiye’nin kendi aralarında bir sorun yaşamasını istemiyordu, çünkü ABD ve SSCB arasında mevcut bir Soğuk Savaş durumu vardı ve iki ülke arasında yaşanacak herhangi bir problem, bütün dengeleri değiştirebilirdi. ABD, İngiltere’nin önerdiği planlarda hiçbir gelişme sağlanamaması üzerine, Yunanistan ve Türkiye ile Kıbrıs’ın bağımsızlığı konusunda görüşmelere başlamıştır. Yunanistan ile Türkiye 1958’de gerçekleştirilen NATO toplantısında Enosis ve Taksim fikirlerinden vazgeçtiklerini beyan etmişlerdir. Türkiye’nin bu politika değişikliğindeki en büyük neden, Moskova destekli AKEL’in, Makarios’un öngördüğü Kıbrıs politikasına destek vermesiydi. Bu durum NATO’nun çıkarlarına ters düşmekteydi, bu yüzden ABD, Türkiye ve Yunanistan hükümetlerine hızlı bir çözüm bulunması hususunda baskı yapmıştır (Fırat, 2006a: 607).

5 Şubat 1959 yılında Zürih’te toplanan Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları, Kıbrıs’ta bağımsız bir cumhuriyet kurulması yönünde anlaşmışlardır. Bu uzlaşının sonucunda 11 Şubat 1959’da iki ülkenin başbakanları, Adnan Menderes ve Konstantin Karamanlis toplantıya katılarak bir anlaşmayı imzalamışlardır (Toluner, 1977: 71). Zürih’te toplamda dört tane antlaşma imzalanmıştır. Bu Antlaşmalar şu şekildedir;

1. Kıbrıs’ta kurulacak olan bağımsız bir Cumhuriyetin anayasal çerçevesini çizen ve 27 madde ile 1 ekten oluşan, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin temel yapısına dair antlaşma.
2. Kıbrıs Cumhuriyeti, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında yapılan Garanti Antlaşması.

3. Yine aynı devletlerin, kendi aralarında imzaladığı İttifak Antlaşması (Oran, 2002: 608)
4. Centilmenlik Antlaşması: Bu antlaşma Türkiye ve Yunanistan Başbakanları tarafından imzalanmıştır. Yapılan antlaşmaya göre her iki ülke de Kıbrıs'taki mevcut komünist faaliyetlere ve Komünist Parti'ye karşı önlem alacak ve Kıbrıs Cumhuriyeti yönetimini NATO'ya üye olmak için ikna ve teşvik edecektir (Kızılyürek, 2009: 16).

Zürich'te imzalanan bu antlaşma, Kıbrıslı Türk ve Rum temsilciler ile adayı fiilen yönetmekte olan İngiltere imza atmadığı için herhangi bir geçerlilik teşkil etmiyordu. Antlaşmanın fiilen geçerli olabilmesi için bütün taraflar Londra'da bir araya geldiler. Toplantıya İngiltere'yi temsilen Başbakan Harold Macmillan, Türkiye Başbakanı Adnan Menderes, Yunanistan Başbakanı Karamanlis, Kıbrıslı Rumları temsilen Makarios, Kıbrıs Türkü'nü temsilen de Dr. Fazıl Küçük katılmıştır. Makarios ilk başta antlaşmayı imzalamak istememiş, Londra'ya sadece şartları görüşmek için geldiğini belirtmiştir. İngiltere ve Yunanistan'ın baskıları sonucu Makarios ikna olmuş ve 19 Şubat 1959 günü Londra Antlaşması taraflarca imzalanmıştır (Kaya, 2012: 18).

1.3. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kurulması

Londra Antlaşması'nın imzalanması ile beraber bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması yolunda gerçekleşmesi gereken bütün şartlar sağlanmıştır. 16 Ağustos 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti resmi olarak ilan edilmiş, böylelikle adadaki İngiliz Koloni Hükümeti de resmen son bulmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğu gibi taraflar Lefkoşa'da bir araya gelerek, kendi aralarında kurucu bir antlaşma imzalamışlardır. İngiltere, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan bu kurucu antlaşmaya Lefkoşa Antlaşması adı verilmiştir. Bu antlaşma, Züriç ve Londra Antlaşmaları ile birlikte, adada bağımsız bir ülke yaratmıştır (United Kingdom Parliament, 2017).

İngiltere sömürgesinden Cumhuriyet'e dönüşen Kıbrıs'ta, Müslüman-gayrimüslim cemaatleşmesi yerine, Türk-Rum cemaatleşmesi olmuştur. Kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı, Başpiskopos III. Makarios olurken, Cumhurbaşkanı Yardımcısı ise Dr. Fazıl Küçük olmuştur (Tezel, 2008: 28).

Kıbrıs Cumhuriyeti iki toplumlu yapıya sahip bir devlettir ve temel özellikleri şunlardır: (T.B.M.M, 2017: 7-11)

- Kıbrıs Cumhuriyeti Başkanlık Sistemi ile idare edilecektir Cumhurbaşkanı Rum, Cumhurbaşkanı Yardımcısı ise Türk olacaktır. Her ikisi de kendi toplumları tarafından seçilecektir.

- Cumhuriyetin resmi dili Türkçe ve Rumca olacaktır. Resmi kararlar, kanunlar ve idari metinler her iki dilde de yazılacaktır.
- Cumhuriyetin bayrağı, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından seçilecek olup, tarafsız desen ve renklerde olacaktır.
- Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı, beş yıllık bir süre için seçileceklerdir.
- Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısının, bazı durumlar dışında veto hakkı bulunmaktadır.
- Bakanlar Konseyi; Cumhurbaşkanı tarafından seçilecek 7 Rum ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından seçilecek 3 Türk bakandan oluşacaktır.
- Yasama yetkisi; 50 kişiden oluşan Temsilciler Meclisinde olacak, beş yıl için seçilen bu meclisin %70'i Rum, % 30'u Türk olacaktır. Temsilciler Meclisi'nin seçimleri beş yılda bir yapılacaktır. Meclisin başkanı Rum, başkan yardımcısı ise Türk olacaktır.
- Rum ve Türk toplumu, sayılarını kendilerinin belirleyeceği bir Cemaat veya Toplum Meclisi oluşturabilecektir. Bu Meclisler kendi topluluklarını, din, eğitim, kültür gibi alanlarda vergilendirebilecektir.
- Toplum Meclisinde alınan kararlar veya yapılan yasalar, kendi toplumlarının seçtiği Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından onaylanarak Resmi Gazetede yayımlanabilir.
- Devletin bütün kamu hizmetlerindeki görevlilerinin %70'i Rum, % 30'u Türklerden oluşacaktır.
- Cumhuriyet'in beş büyük şehir olan Lefkoşa, Larnaka, Baf, Mağusa ve Leymosun'da bulunan Türk halkı, kendilerine ait, ayrı belediyeler oluşturabilecektir.
- Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki bin kişilik ordusunun %60'ı Rumlardan, %40'ı Türklerden oluşacaktır. Ordu, polis ve jandarma kuvvetlerinin komutanlarından birisi Türk olacaktır. Komutanların atamaları Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından yapılacaktır. Bu kuvvetlerin komutanı hangi cemaate mensup ise, yardımcısı diğer cemaatten olacaktır.
- Yargı teşkilatının en üst kurumu; Cumhuriyet Yüksek Anayasa Mahkemesidir. Bu mahkemenin başında bir Rum, bir Türk ve bir tarafsız hâkim bulunur. Üyeler Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından seçilir. Mahkemeye, tarafsız hâkim başkanlık eder. Tarafsız hâkim Yunanistan, Türkiye, İngiltere ve Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlarından biri olamaz (T.B.M.M, 2017: 9).
- Adli Mahkemelerde, davalı ve davacı aynı topluma mensup ise, kararı o toplumdan oluşan yargıçlar verecekti. Şayet davalı ve davacı farklı toplumlara mensup ise kararı;

iki Rum, bir Türk ve bir tarafsız yargıçtan oluşan Yüksek Mahkeme verecekti. Bu mahkemenin başkanı olan ‘Tarafsız Yargıçın’ iki oy hakkı olacaktır. Yüksek Mahkeme’nin üyeleri Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından belirlenecektir.

- İngiltere, Dikelya ve Akrotiri’de olmak üzere, iki tane askeri üsse sahip olacaktır.

1.3.1. Garanti Antlaşması

Anayasada yer alan bir diğer maddeye göre Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında bir ‘Garanti Antlaşması’ imzalanacaktır. İmzalanan Garanti Antlaşmasının amacı, adanın başka bir ülkeye bağlanmasını veya bölünmesini önlemek, anayasal bağımsızlığını teminat altına almak ve toprak bütünlüğünü sağlamaktır. Bu şartlara uyulmaması durumunda yaşanacak herhangi bir olumsuz durumu önlemek amacı ile İngiltere, Yunanistan ve Türkiye’ye, birbirlerine danışmak koşulu ile bu olumsuz duruma müdahale hakkına sahip olacaktı (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2017).

1.3.2. İttifak Antlaşması

Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte yapılan bir diğer antlaşma da Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kendi aralarında imzaladığı askeri ittifak antlaşmasıdır. Antlaşmadaki amaç; askeri birliği sağlayarak, adayı dışarıdan gelecek tehditlere ve saldırılara karşı korumaktır. Bu İttifak Antlaşmasına göre; Adada üçlü bir karargâh kurulacak, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü koruyacaktır. Bu karargâhta, Türkiye’nin 650, Yunanistan’ın ise 950 askerden oluşan bir birliği olacaktır. Karargâhın komutanlık görevini Kıbrıslı, Yunanistanlı ve Türkiyeli bir general yapacaktır ve ordu bu generaller tarafından, bir yıllığına olmak şartı ile sırayla komuta edilecektir. Bu komutan; Türkiye ve Yunanistan hükümetleri ile Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından atanacaktır (Fırat, 2000: 63).

Yapılan bu antlaşmalar ile kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti, fonksiyonel bir federatif yapıya sahiptir. Çünkü devlet yönetiminde Yasama Meclisi dışında Toplum Meclislerinin de söz hakkına sahip olduğu görülmektedir (Özarslan, 2007: 49).

Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasındaki bir diğer önemli neden de; NATO üyesi olan Yunanistan ve Türkiye’nin karşı karşıya gelmesi ve bölgede meydana gelecek bir istikrarsızlık durumunun NATO birliğine vereceği zarardır. Bu istikrarsızlık, NATO’nun karşısında yer alan SSCB’ye yeni fırsatlar sunabilirdi (Seydi, 2011: 286).

1.4. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Müteakip Ortaya Çıkan Anlaşmazlıklar

Kıbrıs Cumhuriyeti, sömürgelerden kopan diğer devletler gibi self determinasyon hakkını kullanarak kurulmamış, bunun yerine; içinde garantör ülkelerin müdahale hakkı olan, yetkileri ve bağımsızlığı kısıtlanmış bir devlet olarak inşa edilmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti uluslararası antlaşmalar ile kurulmuş bir yapıdadır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nde asli kurucu bir meclis yoktur. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin uluslararası antlaşmalarla kurulmasındaki amaç, tarafların Enosis ve Taksim tezlerinden feragat etmesini sağlayarak, uluslararası dayanağı olan bir devlet yaratmaktır. Egemenlik her iki halka da eşit derecede tanınmasına rağmen, Türk toplumunun meclisteki temsil oranı nüfusuna göre oldukça fazla bir durumdadır (Özarlan, 2007: 74-80).

Yaratılan yeni devlet modeli, Rumlar arasında her geçen gün artan tepkilere neden olmuştur. Rumlar, yapılan anayasanın ve anayasa çatısı altında imzalanan antlaşmaların, hukuki olarak geçersiz olduğunu ileri sürmüşlerdir (Özarlan, 2007: 83). Cumhurbaşkanı Makarios 30 Kasım 1963'e gelindiğinde, antlaşmalar imzalanırken kendisine baskı yapıldığını ileri sürmüştür. Hatta bazı kaynaklar Makarios'un, antlaşmalara imza atması için İngiliz Gizli Servisi tarafından tehdit edildiğini bile iddia etmiştir (O'Malley ve Carig, 2001: 74). Makarios, bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Kıbrıslı Rumların önderi olarak katılmaya davet edildiğim Lancaster House'taki konferansta, Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri arasında Zürih'te varılan ve İngiltere tarafında kabul edilen Anlaşmanın bazı hükümlerine bazı itirazlar ileri sürdüm ve güçlü kaygılarım olduğunu belirttim. Bu anlaşmanın hiç olmazsa bazı hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak için çok uğraştım. Bununla beraber, bu çabamda başarılı olamadım veya olduğu gibi anlaşmayı imzalamak veya yol açacağı bütün vahim sonuçları ile birlikte reddetmek gibi, bir çıkmaz karşısında kaldım. Bu şartlar altında anlaşmayı imzalamaktan başka bir seçeneğim yoktu. Bu zaruretini kabul ettirdiği bir yoldu.”(Toluner, 1977: 128).

İki toplum arasında yaşanan diğer sorunlar ise; vergilerin toplanmasında iki toplumun Cemaatlerinin ortak bir karara varamaması, belediyelerin sınırlarının belirlenmesinde yaşanan anlaşmazlıklar, silahlı kuvvetlerin kurulması aşamasında ve ordu komutanlarının belirlenmesinde başlayan krizlerdir. Bu anlaşmazlıklarda Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Yardımcısı, kendi çıkarları doğrultusunda veto haklarını kullanarak sorunun daha da içinden çıkılmaz bir hal almasına neden olmuşlardır (Fırat, 2006b: 720).

Makarios, yaşanan bu gelişmeler üzerine, iki tarafın da muzdarip olduğu ortak sorunları tespit ettiğini söylemiş ve bunları çözmek için Garantör Devletlere mektupla Anayasa'da 13 maddelik bir değişiklik önerisi sunmuştur. Önerilen teklifte bulunan maddeler şunlardır (Hasgüler, 2007: 239-241):

- Ordunun büyüklüğü Anayasa ile değil, özel bir kanun ile belirlenmelidir.

- Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın veto hakları kaldırılmalıdır.
- Cumhurbaşkanı yurtdışına gittiğinde veya görevlerini yerine getiremeyecek durumda olduğunda, Cumhurbaşkanı Yardımcısı onun yerine vekâlet edebilmelidir.
- Adalet işleyişi tek bir elde birleştirilmelidir.
- Belediyeler birleşik olmalıdır.
- Memurluk, iki toplum arasından nüfus oranına göre dağıtılmalıdır.
- Polis ve Jandarma teşkilatları birleştirilmelidir.
- Amme Hizmet Komisyonunun üye sayısı 10'dan 5'e indirilmelidir.
- Rum Cemaat Meclisi feshedilmelidir. Türk Cemaat Meclisi ise görevine devam edebilir.
- Temsilciler Meclisi'nin Rum olan başkanı Rum üyeler tarafından, Türk olan Başkan Yardımcısı ise Türk üyeler tarafından seçilmekteydi. Bunun yerine her ikisi de bütün meclis tarafından seçilmelidir.
- Temsilciler Meclisi Başkanı'nın geçici yokluğunda veya görevlerini yerine getiremediği zamanlarda, Temsilciler Meclisi Başkan Yardımcısı onun yerine vekâlet edebilmelidir.
- Temsilciler Meclisi tarafından bazı kanunların onayı için ayrı çoğunluklar öngören Anayasa hükümleri iptal edilmelidir.

Makarios'un önerdiği bu teklif, gerek Kıbrıs Türkü gerek Türkiye Hükümeti tarafından, görüşmeye ve tartışmaya değer bir öneri olarak görülmemiştir, hatta yeni bir çatışma ortamının doğmasına sebep olmuştu (Hasgüler, 2007: 490). Teklifin kabul edilmesi; adada iki toplumdaki dengeli yönetim sistemini bozacak nitelikte olup, kabul edilmesi halinde Türkleri azınlık konumuna düşürebilecekti.

Makarios, sunmuş olduğu teklifin kabul edilmemesi üzerine, 21 Aralık 1963 tarihinde Akritas Planı'nı devreye koymuştur. Bu planın amacı; Rumlara karşı haksızlık yapıldığını bütün dünyaya göstermek, Zürih ve Londra Antlaşmalarını ortadan kaldırarak Enosis'i gerçekleştirmektir. Türkler yeni plana ikna olmazsa, askeri önlemlerin devreye girmesi planlanmıştı (Gülen, 2012: 397).

Rum polisinin, 21 Aralık 1963 akşamında devriye gezerken, Türklere ait bir arabayı durdurarak aramak istemesi ve arabadaki Türklerin buna itiraz etmesi üzerine Kıbrıslı Türkler olay yerine gelmiştir. Olay yerine gelen Türkler polisle tartışmış ve olayın büyümesi üzerine çatışma çıkması sonucunda iki Kıbrıslı Türk öldürülmüştür. Tarihte 'Kanlı Noel' olarak adlandırılan bu olaylar, bütün adaya yayılarak çatışma sürecinin başlamasına neden olmuştur ve birçok Türk köyüne saldırı düzenlenmiştir (Keser, 2012: 258). Akritas Planı ile beraber

harekete geçen Rum güçleri, Türk köylerini ablukaya alarak bu köylere yardım gelmesini engellerken, adada bulunan Türk Askeri Kuvvetleri de Lefkoşa'nın Gönyeli ilçe hattını kontrol altına almış ve Rumların bu bölgeye girişini engellemiştir. Bu durum, fiilen Lefkoşa'yı iki bölgeye ayıran Yeşil Hattın oluşmasına neden olmuştur (Fırat, 2006b: 723). Yeşil Hat diye adlandırılan bölge; Lefkoşa'yı, Türklerin ve Rumların yaşadığı bölgeler olmak üzere iki bölgeye ayırmıştır. İki taraf arasında bulunan tampon bölgeye de İngiliz kuvvetleri konuşlanmıştır (Vatansever, 2010: 1513).

Garantör Devlet sıfatına sahip olan Türkiye, adada yaşanan çatışmalardan dolayı; Kıbrıs Türkünü korumak ve mevcut çatışma durumunu durdurmak adına Türk Jetlerinin Kıbrıs üzerinde alçak uçuş yapacağını, gerekirse bu jetlerin bomba da kullanılabileceğini bildirmiştir. Bu uyarıya rağmen çatışmaların devam etmesi üzerine, Türk Jetleri 25 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs üzerinde bir ihtar uçuşu yapmıştır (Turan, 2002: 308).

Yunanistan, yaşanan bu gergin süreci yumuşatmak adına garantör olan üç ülkenin Dışişleri Bakanlarını görüşmeye davet etmiştir. İngiltere, Türkiye'nin bu daveti kabul etmemesi üzerine tarafları, Londra'da toplanmak üzere bir toplantıya çağırdı. Türkiye, İngiltere'nin bu teklifini kabul etmiş ve taraflar 15 Ocak 1964 tarihinde Londra'da toplanmıştır. Türk tarafı adına konuşma yapan Rauf Denktaş; 1960 anayasasının herhangi bir çözüm getirmediğini, tek çözüm yolunun; coğrafi olarak ayrı yerlerde yaşayan, iki toplumlu bir federal cumhuriyet olduğunu söylemiştir. Bu önerilen taksim tezi, ilerleyen dönemde de Türkiye'nin resmi tezi olacaktır. Rum tarafı adına açıklama yapan Glafkos İoannu Klarides ise; uygulanması bir önceki anayasadan daha kolay olan, yeni bir anayasa yapılması gerektiğini bildirmiştir. Konferansın sonucunda İngiliz bir komutanın liderliğindeki 10 bin kişilik bir NATO ordusunun, güvenliği ve huzuru sağlamak için adaya gönderilmesi Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Türk temsilcisi tarafından kabul edilmiştir. Fakat Sovyetler Birliğine daha yakın olan Makarios bunu kabul etmemiş, adaya barışı sağlamak için gelecek askerin sadece Birleşmiş Milletler Barış Gücünden olabileceğini ve ancak teklife böyle bir durumda onay vereceğini bildirmiştir (Fırat, 2006b: 723-724). Bunu üzerine İngiltere, BM Güvenlik Konseyine başvurmuş ve 18 Şubat 1964 günü toplanılmıştır. Toplantıya, BM Konseyi'nin seçtiği beş tane ülkenin temsilcileri (Fas, Bolivya, Brezilya, Fildişi Sahilleri, Norveç) katılmıştır. Toplantının sonucunda; Kıbrıs Hükümetinin de onayıyla, adaya bir Barış Gücünün gönderilmesi kararı çıkmıştır. Burada belirtilen 'Kıbrıs Hükümeti' Kıbrıs Anayasasında olduğu gibi; hem Rumları hem de Türkleri kastetmekteydi. Vatansever'e göre Türkiye bu karara imza atmakla Kıbrıs yönetimini fiilen ele geçirmiş olan Rum Yönetiminin Kıbrıs'ın yasal temsilcisi olduğuna onay vermiştir. Bu imza; ilerleyen süreçte, uluslararası arenada

Rumların, Kıbrıs'ın temsilcisinin kendileri olduğunu ve bunu Türkiye'nin de kabul ettiği yönünde iddia edeceği bir belge durumundadır (Vatansever, 2010: 1513-1514).

Rumların Türk köylerine yaptıkları saldırıların kesilmemesi üzerine Konsey, 181 sayılı karar ile 4 Mart 1964 tarihinde adaya Barış Gücü gönderme kararı almıştır (Kaya, 2012: 25). Alınan bu karar oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Kararın içeriğine bakacak olursak (Eskiuyurt vd., 1975: 12):

- Taraflar mevcut durumu ve uluslararası barışı zora sokacak hareketlerden kaçınmalıdır.
- Kıbrıs Hükümeti şiddetin önlenmesi için tedbir almalıdır.
- Cemaatlere çağrı yapılarak daha dikkatli ve barışçıl davranmaları yönünde uyarılmalıdırlar.
- BM Genel Sekreterliğine bağlı bir Barış Gücü oluşturulacak.
- Barış Gücü adada çatışmaları önleyerek uluslararası barışı sağlamayacaktır.
- Barış Gücü adada 3 ay süreyle kalacak ve ordunun masraflarını, birliği oluşturan ülkeler ile Kıbrıs Hükümeti karşılayacaktır.
- Kıbrıs Sorununun çözümü için bir arabulucu seçilecek ve bu arabulucu Genel Sekretere raporlar sunacaktır.
- Arabulucunun ödenekleri BM tarafından karşılanacaktır.

Bölükbaşı'na göre Türkiye'nin bir diğer hatası; BM'nin bu kararını onaylamakla kendisine verilen garantör ülke görevini BM Barış Gücüne devretmiş sayılmasıdır (Bölükbaşı, 2001: 117).

EOKA üyeleri, Yunanistan'da olan Grivas ile ortak hareket ederek, adaya asker ve silah getirmeye başlamışlardı. Aynı dönemde TMT de silahlanmış ve örgütlenmeye başlamıştır. Makarios, Lefkoşa'nın Gönyeli ilçesindeki Türk Askerli Birliklerinin geri çekilmemesinin antlaşmalara aykırı olduğunu söyleyerek, 4 Nisan 1964 tarihinde İttifak Antlaşmasını tek taraflı feshettiğini açıklamış ve olayları daha çıkmaz bir hale sokmuştu. Türkiye bu beyana karşı çıkmış ve beyanı kabul etmemiştir (Fırat, 2006b: 725).

BM toplantıları devam ederken, Türkiye Hükümeti; saldırıların devam ettiğini, bu yüzden Türkiye'nin de Kıbrıs'a müdahale hakkı olduğunu bildirerek 29 Mayıs 1964 tarihinde Rum Yönetimine Nota vermiştir. TBMM'den bu konuyla ilgili yetki alan hükümet, Haziran ayı içerisinde adaya müdahale edeceğini bildirmiştir. Planlanan bu harekât, ABD Başkanı Lyndon Baines Johnson'ın, 13 Haziran 1964 tarihinde, İsmet İnönü'ye gönderdiği bir mektup nedeniyle gerçekleşmemiştir (Tezel, 2008: 34).

Johnson'ın Mektubu oldukça sert bir dille kaleme alınmıştır. Başkan Johnson, yazdığı mektupta; Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalede bulunması durumunda, Amerikan silahlarını kullanamayacağını ve NATO ülkelerinin, Türkiye'ye karşı gerçekleşecek olası bir Sovyet müdahalesinde, Türkiye'nin yanında yer almayacağını bildirilmiştir (Ahmad, 2014: 137). Mektup, bir bakıma, Türkiye'nin içişlerine ve uluslararası politikalarına müdahale niteliğindedir. Ayrıca ABD, Türk Askeri birliklerinin olası bir Kıbrıs Müdahalesine engel olabilmek için, Akdeniz sularının Kıbrıs ile Türkiye arasında kalan bölgesine Amerikan Ordusuna ait6. Filoyu yerleştirmiştir (Gülen, 2012: 412).

Johnson Mektubu Türkiye'nin mevcut dış politikasında değişikliğe gitmesine sebep olmuştur. Türkiye, dış politikasında yeniliğe giderek, Ortadoğu ve Doğu Bloku ülkeleriyle de ikili ilişkiler kurmaya başlamıştır (Saynur Derman ve Kurban, 2016: 473). Türkiye ilk defa Kıbrıs sorunu sayesinde dış politika değişikliğine gitmiştir (Karpas, 2014: 45).

Başbakan İsmet İnönü, Johnson Mektubu'nun ardından, Başkan Johnson ile Beyaz Saray'da bir görüşme yapmıştır. İnönü, yapılan görüşmede, 1959 anlaşmalarının geçerliliğini savunduğunu ve bu konuda Türkiye'nin olumlu bir tavır sergileyeceğini söylemiştir (Şener, 2013: 108).

ABD, NATO birliğinin sarsılmaması için, ABD'li eski bakan Dean Acheson'un önderliğinde; 9 Temmuz 1964'te, Türkiye, Yunanistan ve BM arabulucusu Erkki Tuomioja'yı Cenevre'de gerçekleştirilmek üzere, toplantıya davet etmiştir. Cenevre'de yapılan iki görüşmeden de hiçbir sonuç çıkmamıştır. İkinci görüşme esnasında Grivas önderliğindeki Rum Birliklerinin, Türk köyü olan Erenköy'ü abluka altına alması görüşmelerin bitmesinin en büyük sebebinin oluşturmuştur (Topur, 2002: 110).

Yunanistan, 1964'ün Ağustos ayında, Rumlara destek olmaları için tam teçhizatlı 9 bin askerini Kıbrıs'a yollamıştır. Türkiye'den havalanan Jetler devam eden Erenköy abluhasında Kıbrıslı Türklere destek olmak için, 8 Ağustos 1964 tarihinde Rum mevzilerini vurmuştur. Makarios, Sovyetlerden yardım talebinde bulunmuş fakat olumlu bir yanıt alamamıştır. Yaşanan olaylar, adadaki Türklerin, Kıbrıs'ın yüzde üçlük kısmına sıkışmasına neden olmuş, 30 bin Kıbrıslı Türk evinden olmuştur (Tezel, 2008: 36).

Yunanistan'da yaşanan bir diğer önemli gelişme de; mevcut Yunan Yönetiminin komünistlere destek verdiğini iddia eden Yunan Ordusunun, 21 Nisan 1967 tarihinde askeri bir darbe gerçekleştirmesidir. Darbe yapan Albaylar Cuntası yönetime el koyarak iktidara gelmiştir (Saynur Derman ve Kurban, 2016: 466).

1964 yılından sonra adada çatışmalar neredeyse durmuş ve iki toplum arasında ateşkes ortamı oluşmuştur. Grivas önderliğindeki Rum Milli Muhafız Ordusu ve Yunan Birliklerinin

1967 yılındaki Geçitkale ve Boğaziçi saldırıları ile ortam yeniden gerilmiş, Türkiye antlaşmalardan doğan haklarından dolayı adaya müdahale etmek için hazırlıklara başlamıştır. Bu müdahale NATO, BM ve ABD'nin araya girmesi ile durdurulmuştur. Grivas ve emrindeki Yunan birlikleri adadan çekilmiş, sürgünde olan Rauf Denktaş'ın da adaya dönmesine izin verilmiştir (Kızılyürek, 2009: 30). Denktaş'ın sürgünde olmasının sebebi ise 1964 yılında Kıbrıs Türk cemaati adına BM Güvenlik Komisyonu'nda yaptığı konuşmadır. Bu konuşmadan sonra Denktaş'ın adaya girişi Makarios tarafından yasaklanmıştır.

Kıbrıslı Türkler, Kıbrıs'ta oluşan olumlu diplomatik hava sayesinde, 28 Aralık 1967 tarihinde, Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'ni ilan etmiş, kendi yasama, yürütme ve yargı organlarını oluşturarak, adada federatif bir yapı oluşmasına neden olmuşlardır. Kurulan bu Federatif Türk Yönetiminin önderliğine Dr. Fazıl Küçük seçilmiştir. Küçük 1973 yılında görevini, yine seçimle iş başına gelen, Rauf Denktaş'a devretmiştir (Vatansever, 2010: 1514-1515).

Türk ve Rum toplumları 1968 yılında ikili müzakerelere başlamıştır. Rum toplumunda halkın bir kısmı Makarios'a destek verirken, Enosis yolunda Makarios'u zayıf bulan Cunta yanlısı EOKA'cılar da Makarios'a karşı bir muhalefet oluşturmuşlardır. Makarios'u yetersiz bulan EOKA yanlıları, 1968 yılında EOKA-B adlı örgütü kurmuş ve örgütün başına da Grivas'ı getirmişlerdir (Kaya, 2012: 28). Makarios ve EOKA-B birbirlerine karşı gizli biçimde silahlanmaya ve çatışma hazırlığına başlamışlardır.

1.5. Türkiye'nin Kıbrıs'a Müdahalesine Giden Süreç ve 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı

Yunanistan Başbakanı Albay Yorgo Papadopoulos 1973 yılında Monarşiye son vererek Cumhuriyet'i ilan etmiş ve kendisini Yunanistan Cumhurbaşkanlığı görevine getirmiştir (Doğanalp, 2017: 25).

Tuğgeneral Dimitrios Yoannides; ülkede yaşanan anarşi ortamını sebep göstererek 25 Kasım 1973 tarihinde, kendisi gibi asker olan Papadopoulos'a karşı askeri bir darbe gerçekleştirmiş ve Yunanistan'ın yönetimine el koymuştur. Yoannides'e göre Kıbrıs Sorunun çözümü; ancak Makarios'un ortadan kaldırılması ile gerçekleşebilirdi. Çünkü Makarios 2 Temmuz 1974 tarihinde Yunanistan'a, EOKA örgütünün adada çözümsüzlüğe sebep olduğunu, bu yüzden örgütün adayı terk etmesi gerektiğini bildirmiştir. Bu bildirin ardından Yoannides önderliğindeki Yunanistan, Afrodit Planını devreye koymuştur. Afrodit Planı doğrultusunda, Kıbrıs Rum Milli Muhafız Birliği, 15 Temmuz 1974 günü Kıbrıs'ta askeri bir darbe düzenleyerek Makarios'u görevden almış ve Makarios'un yerine EOKA-B'nin Lideri olan Nikos Sampson'u getirmiştir. Sampson göreve gelir gelmez Kıbrıs Helen Cumhuriyeti'ni

kurduğunu açıklamıştır. Yaşanan gelişmeler üzerine Makarios, adadaki İngiltere üssüne sığınarak adayı terk etmiş ve New York'a kaçmıştır (Fırat, 2006b: 740).

Başbakan Bülent Ecevit, adada yaşanan bu gelişmeler üzerine Londra'ya gitmiş ve İngiltere'den, Kıbrıs'a ortaklaşa bir müdahalede bulunma talebinde bulunmuştur; fakat İngiltere, Türkiye'nin bu talebini kabul etmemiştir (Ahmad, 2015: 195). Aynı günlerde Türkiye'de, Milli Güvenlik Kurulu toplantısı yapmış ve yapılan toplantının sonucunda, bunun bir Yunan müdahalesi olduğu Kıbrıs'ta anayasal düzenin yıkıldığı bildirilmiştir (Fırat, 2006b: 741).

Türkiye Garantör Ülke sıfatıyla, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran Garanti Antlaşmasının dördüncü maddesine dayanarak, 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'a Mersin üzerinden askeri bir çıkarma gerçekleştirmiştir. Başbakan Bülent Ecevit, Türk askerinin yaptığı bu çıkarmanın amacının savaş olmadığını, çıkarmanın adada barışı temin etmek için başlatıldığını açıklamıştır (Eroğlu, 1975: 67). 22 Temmuz günü Girne, Lefkoşa-Gönyeli hattı, Türk Askerleri tarafından ele geçirilmiştir. Aynı gün, BM Güvenlik Konseyi derhâl toplanmış ve ateşkes yapılması gerektiğini bildiren bir karar almıştır. Türkiye de BM tarafından alınan bu 353 sayılı kararı kabul ettiğini açıklamış ve Kıbrıs'ta askeri ilerlemeyi durdurmuştur (İsmail, 1998: 128).

Türkiye'nin Kıbrıs müdahalesi sonrasında, sadece Kıbrıs'taki Sampson Hükümeti düşmekle kalmamış Yunanistan'da da Cunta idaresinin yerine sivil bir yönetim gelmiştir. Kıbrıs'ta hükümetin başına Glafkos Klerides gelirken, Yunanistan'da Konstantin Karamanlis hükümeti kurulmuştur (Bozkurt ve Havva, 2004: 33).

Taraflar BM'nin ateşkes çağrısını kabul ettikten sonra Cenevre'de bir araya gelmiştir. Konferansa; Yunanistan, İngiltere ve Türkiye Dışişleri Bakanları katılmıştır. Toplantıda alınan kararlara göre (Hasgüler, 2007: 389-390):

- Silahlı kuvvetler buldukları bölgeleri genişletmeyecek.
- Toplantıya katılan üç ülke, Birleşmiş Milletler Barış Gücü ile ortaklaşa karar verdikten sonra güvenlik bölgesi oluşturulacak ve bu bölgeye BM Barış Gücünden (BMBG) başka hiçbir askeri kuvvet giremeyecek.
- Yunan ve Kıbrıs Rum askeri kuvvetleri işgal ettikleri Türk bölgelerini tahliye edecek ve bu bölgeler BM Barış Gücü tarafından korunacak.
- Karma köylerdeki asayiş ve güvenlik BM Barış Gücü tarafından sağlanacak.
- Son çatışmalardan sonra esir olan askerler ya karşılıklı iade edilecek ya da serbest bırakılacaklar.

- BM'nin 353. Ateşkes maddesi uyarınca taraflar, asker ve mühimmat sayısında kademeli olarak azaltmaya gidecekler.
- En kısa süre içinde Kıbrıs'ta barış ve anayasal düzen sağlanacak.
- Yapılan bu müzakerelerin devamı niteliğinde, Cenevre'de 8 Ağustos 1974 tarihinde tekrar toplanılacak.
- Bildiri, toplantıya katılan üç ülkenin Dışişleri Bakanları tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine gönderilerek Birleşmiş Milletlerin tedbir alması sağlanacak.

Taraflar 8 Ağustos 1974 tarihinde, Cenevre'de tekrar toplanmıştır. Rauf Denktaş, Türk toplumu adına federasyon tezini bildirmiştir. Bu teze göre Türkler, coğrafi esasa dayalı bir federatif sistemi destekleyebileceklerdi. Adanın % 34'ü Kıbrıs Türk Federe Devletinde olacaktı. Bu Federe Devletin sınırları; batıda Limni'den başlayıp, doğuda Magosa'ya kadar uzanan kuzey bölgesi olacaktı. Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, yer yer kantonlardan oluşan bir çözüm önerisinin de kabul edilebileceğini bildirmişti. Yunanistan ve Kıbrıs Rum heyeti ise; federasyon önerisinin adada köklü değişiklikler getireceğini, bunun yerine mevcut anayasal düzenin tartışılması gerektiğini bildirmiş, ayrıca kantonal çözüm önerisini düşünmek için de otuz altı saatlik düşünme süresi istediklerini belirtmişlerdir. Türkiye Hükümeti, bunun bir oyalama taktiği olduğunu düşünerek, Girne Lefkoşa arasındaki bölgeye sıkışmış olan Türk askerine ikinci bir harekât emrini vermiştir (Fırat, 2006b: 747).

Türk askeri 14 Ağustos 1974'te ikinci harekâta başlamıştır. BM Güvenlik Konseyi 16 Ağustos 1974 tarihinde Türkiye'ye ateşkes çağrısında bulunmuş ve Türkiye bu ateşkes çağrısına uyarak ateşkes ilan etmiş ve harekâtı durdurmuştur. Harekât sonucunda şimdiki mevcut sınırlara ulaşılmış, adanın yüzde otuz yedisi Kıbrıs Türk Toplumunun kontrolüne geçmiştir (Özersay, 2002: 102).

Dünya kamuoyu gerçekleştirilen ikinci harekâtı haksız bulmuş ve bu harekâta tepki göstermiştir. Birinci harekât Türkiye'nin imza attığı Garanti Antlaşmasına istinaden, Kıbrıs'ta anayasal düzeni sağlamak için yapılmıştı ve Dünya kamuoyu bu harekâtı, antlaşmalar çerçevesinde yerinde bulmuştu. Birinci harekâttan sonra adadaki cunta yönetimi son bulmuş ve sivil bir yönetim iktidara gelmişti. Bu durum müzakere ortamının sağlanabileceğini gösteriyordu ve nitekim İngiltere'nin aracılığı ile görüşmeler başlamıştı fakat ikinci harekât, barış görüşmeleri henüz bitmeden yapılmıştı. İkinci harekâtın yapılması, 1960'ta kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni, de jure ve de facto olarak ortadan kaldırmıştı. Bu durum da ikinci harekâtın dünya kamuoyunda SSCB ve ABD de dâhil, işgal olduğu kanısı yaratmıştır (Fırat, 2006b: 748).

İkinci harekât sonrasında adanın durumundan endişe eden BM Genel Kurulu, 1 Kasım 1974 tarihinde toplanmış ve 3212 sayılı karara imza atmıştır. BM Genel Kurulu tarafından alınan 3212 sayılı karara göre (Birleşmiş Milletler, 2017):

- Bütün ülkelere çağrımız; Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne, egemenliğine müdahale edilmesinden sakınıp, Kıbrıs Cumhuriyetine saygı duyulması yönündedir.
- Bütün yabancı askeri personel ve o personele ait mühimmat, adadan hızlı bir biçimde çıkarılmalı ve Kıbrıs Cumhuriyetine karşı bütün girişimler kesilmelidir.
- Genel Sekreterin girişimiyle iki toplumun temsilcileri arasında eşit mesafede ve şartlarda bir görüşme ortamı hazırlanmalıdır. Siyasi bir çözüme ulaşılan kadar bu görüşmeler devam etmelidir.
- Bütün göçmenlere yönelik acil tedbirler alınmalı ve hepsi evlerine güvenlik içinde dönmelidir.
- Kıbrıs'ın bütün nüfusuna Birleşmiş Milletler insani yardım yapmalıdır. Bütün devletlere bu yardıma katılmaları yönünde çağrı yapılmalıdır.
- Taraflar, Birleşmiş Milletler Barış Gücünün güçlenmesi adına BM Barış Gücüyle işbirliği içinde olmalıdır.

ABD; Türkiye'nin ABD'den aldığı askeri teçhizatı Kıbrıs Harekâtında amaç dışı kullandığını bildirmiş ve 5 Şubat 1975'te Türkiye'ye karşı ambargo uygulama kararı almıştır. ABD'nin uyguladığı bu ambargo Sovyet Rusya tehdidi göz önüne alınarak, 5 Şubat 1978 tarihinde yine ABD tarafından kaldırılmıştır. Bu arada Yunanistan, Türkiye'nin yaptığı Kıbrıs harekâtında ABD'nin de payı olduğunu bildirerek, NATO'nun askeri kanadından çekildiğini açıklamıştır. Türkiye'nin büyük bir tehdit oluşturduğunu iddia eden Yunanistan Yunan Adalarını silahlandırmaya başlamıştır. Türkiye de İzmir'de Dördüncü Ordu Komutanlığını kurmuş ve bu komutanlığı NATO'ya tahsis etmeyeceğini bildirmiştir (Fırat, 2006b: 760,763). Kıbrıs Harekâtı sonuç olarak NATO içerisinde yeni gelişmelere sebep olurken Türkiye'ye de olumsuz etkileri olmuştur.

Avrupa Ekonomi Topluluğu, ABD, SSCB tarafından yalnız bırakılan Türkiye ve Kıbrıs Türk Toplumunu, İslam Konferansına katılan İslam ülkeleri de kınamış, Türkiye'ye Kıbrıs konusunda destek vermeyeceklerini açıklamışlardı (Fırat, 2006b: 766).

İKİNCİ BÖLÜM

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU VE YAŞANAN İÇ SİYASAL GELİŞMELER

Toplumsal siyasi bakış açıları, idari mekanizmaların çizdiği ya da elverdiği ölçüde ve sürelerde etkin olabilmektedir. Siyasi iradelerin karşılık bulabilme, uygulanabilme ve sürdürülebilirliklerinin, şekli sınırlılıklarını idari yapı ve süreçler belirlemektedir. Devletin şekli, seçimler, erkler ve aralarındaki ilişkiler gibi unsurlar, siyasi iradeye doğrudan etki eden ana unsurlardır. Bu nedenle; bu bölümde, yürütülecek politikaların kapasite ve ölçüsünü belirleyen ve gösteren idari yapıya değinilecektir. KKTC'nin idari yapısı anlatılırken, bu yapının bir parçası olan Yargı merciine değinilmeyecek; sadece yasama ve yürütme organlarına değinilecektir. Çünkü KKTC'deki sosyal, hukuki ve siyasi yaşamın kaynağı; halk tarafından seçilen parlamento ve Cumhurbaşkanıdır.

Yarı başkanlık sistemi ile yönetilen KKTC'de yürütme çift başlıdır. Yürütmenin bir kanadı Cumhurbaşkanı iken diğer kanadı Başbakan ve Bakanlar Kuruludur. KKTC Devleti adına, Kıbrıs Müzakerelerini yürüten Cumhurbaşkanı da bu bağlamda önemli bir yer teşkil etmektedir. Çift başlı yürütmenin bir diğer kanadı olan Başbakan ve Bakanlar Kurulunun kaynağı yasamadır; yani Cumhuriyet Meclisi'dir. Bu sebepten dolayı KKTC'nin idari yapısı anlatılırken, idari yapının yasama ve yürütme erkleri üzerinde durulacaktır.

Kıbrıs sorununun uluslararası aktörleri dışında, en büyük söz hakkına sahip olan taraflar Kıbrıslı Türk ve Rum halklarıdır. Kıbrıs Türkü'nün bu iradesini yansıtması ise ancak Genel Seçimler ile Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde mümkündür. Bu seçimlerde partilerin aldıkları oy oranları KKTC halkının Kıbrıs Sorununa yönelik yürütülen politikalara bakış açısını da ortaya koymaktadır. Çünkü halkın önceliği; ülkedeki ekonomik, sosyal, siyasi konular ile beraber, eğitim ve sağlık alanlarında yaşanan bütün sorunların temel kaynağı olan Kıbrıs Sorunun, çözüme kavuşmasıdır.

Bu bölümde; KTFD ve KKTC'nin kuruluşu ile 1976'dan günümüze kadar yapılmış genel seçimler ve meclise girmeye hak kazanan, yani % 5'lik seçim barajını geçen partilerin oy oranları tek tek belirtilecektir. Aynı zamanda 1976'dan itibaren yapılan Devlet Başkanlığı seçimlerine de tek tek bakılacaktır. Çünkü KKTC Cumhurbaşkanları, Kıbrıs Müzakerelerini devlet adına yürütürken, halkın oylamasıyla da görev başına geldiği için KKTC halkını da temsil etmektedir.

Yapılan bu seçimlerde partilerin dönem dönem artan veya azalan oy oranlarına bakılırken buna sebep olan siyasi hareketlere de değinilecektir. Böylelikle KKTC'nin siyasi

hayatına bir bakış atarak ülke içinde bunu belirleyen siyasi yönelimler ve bunun nedenlerine irdelenecektir.

2.1. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Kuruluşu

1974 Barış Harekâtından sonra ortaya çıkan belirsiz durumun giderilmesi için Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi'nin yasama meclisi, 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devletini (KTFD) ilan etmiş ve Rauf Denktaş, KTFD'nin Devlet Başkanı olarak seçilmiştir. KTFD'nin yasama meclisine göre bu devletin kuruluşundaki amaç; 1960 anayasası dikkate alınarak, Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'ne giden yolun kolaylaştırılmasıdır (Gürel, 2012: 6).

KTFD, 1975 yılında, işgücü açığını kapatmak adına Türkiye'den, kırk bin göçmen kabul etmiştir. 21 Şubat 1976 tarihine kadar süren toplumlararası görüşmelerde de çözüme kavuşan tek konu, nüfus mübadelesi hususunda olmuştur. Kuzeyde yaşayan Rumlar güneye, güneyde yaşayan Türkler ise adanın kuzeyine göç etmiştir. Böylelikle adadaki Türkler, ilk defa izole bir biçimde belli bir bölgede yaşamaya başlamıştır (Keser, 2006: 111).

Denktaş, ilişkilerin yumuşaması adına 9 Ocak tarihinde Makarios ile görüşme talebinde bulunmuştur. Makarios, Denktaş'ın bu talebine olumlu yanıt vermiş ve taraflar 12 Şubat 1977 tarihinde bir araya gelmişlerdir. Görüşmenin sonucunda Denktaş ve Makarios, Dört İlke Antlaşmasına imza atmışlardır (Duran, 2008: 127). Dört İlke Antlaşmasına göre taraflar; bağımsız, iki toplumlu bir Federal Cumhuriyet kurmalı ve kurulan bu Cumhuriyetin işleyişi, devletin iki toplumlu yapısı gözetilerek düzenlenmelidir. Yerleşim özgürlüğü, mülkiyet hakkı gibi konular görüşülmeye açık bırakılmıştır (Fırat, 2006b: 766).

Makarios'un, 3 Ağustos 1977 tarihinde ölmesi üzerine, görüşmeler bir yıllığına kesilmiştir. Çünkü Makarios'un ölümünden sonra Cumhurbaşkanı olarak seçilen AKEL destekli Spiros Kiprianu, KTFD yönetimini muhatap olarak almayacağını, onun yerine sadece Türkiye'yi muhatap olarak alacaklarını açıklamıştır. Denktaş-Kiprianu görüşmeleri ancak 18-19 Mayıs 1979 tarihinde gerçekleşmiştir. Görüşmenin sonucunda taraflar, Denktaş ve Makarios'un anlaşmaya vardığı dört ilkeyi temel alarak, 10 maddelik yeni bir antlaşmaya imza atmışlardır. Nitekim bu 10 maddelik antlaşma metni de taraflar arasında bir uzlaşma sağlayamamış ve yürütülen görüşmelere ara verilmiştir (Richmond, 1998: 154).

1980 yılında başlayan görüşmeler 1983 yılına kadar devam etmiştir. Türk tarafı iki taraflı federatif bir yapı kurulması gerektiğini savunmuştur. Adadaki Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs Türkünün güvenlik teminatı olduğunu ve Enosis'e kesinlikle karşı çıkacağını beyan etmiştir. Rum yönetimi ise Türklerin adada azınlık durumunda olduğunu

ortaya koyarak ve her konuda BM'ye başvurarak, olayı uluslararası kamuoyuna taşımıştır (Vatansever, 2010: 1517).

2.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşu

1983'te Rum toplumunda seçimler yapılmış ve o dönem başta olan AKEL partisi üyesi Kiprianu seçimleri kazanmıştır. Kiprianu seçimden sonra Yunanistan'ın ilk sosyalist Başbakanı Andreas Papandreu ile görüşmelere başlamıştır. Görüşmeler sonunda yaptıkları açıklamada 'Kıbrıs karar verir, Yunanistan destekler.' prensibini uygulayacaklarını bildirmişlerdir (Necatigil, 1985: 61).

Kiprianu ve Papandreu Doğu Bloğu ve Bağlantısızlar ile yakın ilişki içerisinde olmuştur. BM Genel Kurulu'nun 16 Mayıs 1983 tarihinde aldığı kararın onaylanması da bu ülkelerin Rumlara verdiği destek ile gerçekleşmiştir (Tezel, 2008: 44). BM Genel Kurulu'nun aldığı 37/253 sayılı karara göre; BM tarafından 1 Kasım 1974 tarihinde alınan 3212 sayılı kararın derhal yerine getirilmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır. Adadaki işgal güçlerinin derhal adayı terk etmesi bildirilmişti. Ayrıca, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, adanın tek temsilcisi olduğu vurgusu yapılmaktaydı. BM'nin bu söylemi Denктаş'ın iki devletli federasyon tezine ters düşmekteydi (Doğan, 2002: 92).

BM Genel Kurulunun Türk tarafının aleyhinde aldığı bu karar sonrasında, 17 Haziran 1983 yılında, KTFD Meclisi de Kıbrıs Türkü'nün self determinasyon hakkı olduğunu belirten bir karar yayınlamıştır. Meclis, 15 Kasım 1983 günü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etmiş ve bu ilanı bütün dünyaya açıklamıştır (Canbolat, 2002: 169). KKTC'nin ilanı ile Federasyon tezinden vazgeçilmiş böylelikle elde bir tek konfederasyon seçeneği kalmıştı. Çünkü iki toplumlu tek devletli yapıdan, iki toplumlu iki devlet yapısına geçilmişti.

Kurucu Meclis tarafından hazırlanan anayasa 5 Mayıs 1985 tarihinde halk oylamasına sunulmuş ve %70 evet oyuyla kabul edilmiştir. 9 Haziran 1985 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini de % 71 oy alan Rauf Denктаş kazanmıştır (İsmail, 1998: 178).

KKTC'nin ilanında sonra BM Güvenlik Konseyi 541 sayılı bir karar almıştır. Güvenlik Konseyi bu kararına göre (Hasgüler, 2007: 398-399):

- KKTC'nin ilanı, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşu olan 1960 Antlaşmaları ve Garanti Antlaşması ile uyumsuzdur.
- Genel Sekreterin üstlendiği çalışmalara ve Adadaki Barış Gücüne destek olunmalıdır.
- KKTC'yi kurma girişimi kabul edilemez. Yasal olarak geçersiz olan bu girişim iptal edilmelidir.
- Bütün devletler Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına ve Toprak Bütünlüğüne saygı duymalıdır.

- Hiçbir devlet, Kıbrıs Cumhuriyeti dışında başka bir Kıbrıs Devletini tanımamalıdır.

Denktaş, BM'nin aldığı bu karara tepki göstermiş ve BM Güvenlik Konseyi'nin Çin Devletini 30, Doğu Almanya'yı ise 25 yıl tanımadığını; fakat bugün her iki ülkenin de BM üyesi olduğunu hatırlatmış ve KKTC'nin ilan kararından vazgeçmeyeceğini bildirmiştir (Fırat, 2015: 108)

Dünya kamuoyunda KTFD'nin varlığının kabulü, KKTC'ye göre daha makuldü. KKTC kurulduğunda Türkiye'de askeri bir yönetim vardı. Türkiye'nin içinde bulunduğu bu antidemokratik durum KKTC'nin de prestijini sarsan bir etki yaratmıştır (Erol, 2015: 304).

Kurulan yeni Türk devletini, Türkiye dışında tanıyan başka ülke yoktu. Hatta hem sosyal hem ekonomik hem siyasi alanda bütün ülkeler KKTC'ye ambargo uygulamaya başlamışlardı.

2.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İdari Yapısı

15 Kasım 1983'te kurulan KKTC, cumhuriyet ile yönetilmekte ve ülkede yarı başkanlık sistemi bulunmaktadır. Başkenti Lefkoşa olan KKTC'de Cumhurbaşkanı, devlet başkanı olarak görev yaparken; başbakan da hükümeti temsil etmektedir.

KKTC'nin 1985 Anayasa metninin giriş kısmında yer alan ifadelerle göre:

“Kıbrıs Türk Halkı, Egemenliğin kayıtsız şartsız sahibi olarak; 15 Kasım 1983 tarihinde, büyük bir coşku ve oybirliği ile kabul edilen Bağımsızlık Bildirisini yaşama geçirmek; Kendi yurdunda tam bir güven ve insanca bir düzen içinde varlığını sürdürmek; İnsan hak ve özgürlüklerini, hukukun üstünlüğünü, kişilerin ve toplumun huzur ve refahını korumayı içeren çok partili, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletini gerçekleştirmek ve Atatürk ilkelerine bağlı kalmak ve özellikle O'nun "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesini yaygınlaştırmak amaçları ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kurucu Meclisinin yaptığı bu Anayasayı, 15 Kasım 1983 tarihinde kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Anayasası olarak kabul ve ilân eder; asıl güvencenin yurttaşların gönül ve iradelerinde yer aldığı inancı ile özgürlüğe, adalete ve erdeme tutkun evlatlarının uyanık bekçiliğine emanet eder”.(Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985).

Bu bağlamda KKTC'deki yönetim yapısı ve Anayasası; Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısından etkilenerek oluşturulmuştur.

KKTC merkezi yönetim teşkilatlanması, ilçe ve bucaklar olmak üzere, iki seviyeli sistemden oluşur. İlçeler altı tane olup; Lefkoşa, Girne, Güzelyurt, Lefke, Gazimağusa ve İskele'dir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mahkemeleri, 2017, s. 2).

2.3.1. KKTC'de Yasama

Anayasa'nın dördünü maddesine göre yasama yetkisi; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkı adına, Cumhuriyet Meclisi'ne aittir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985,

s. 7). Cumhuriyet Meclisi 50 kişiden oluşur ve seçimler beş yılda bir yapılır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985, s. 27).

Cumhuriyet Meclisi 50 milletvekilinden oluşmaktadır. Anayasanın 78. Maddesine göre Cumhuriyet Meclisinin görev ve yetkileri şunlardır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985, s. 27):

- Yasa koymak, değiştirmek ve kaldırmak.
- Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek.
- Bütçe ve kesin hesap yasa tasarılarını görüşmek ve bunları kabul etmek.
- Para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek.
- Uluslararası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulma.
- Kalkınma planlarını onaylamak.
- Genel ve özel af ilanına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek.
- Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.
- Partilerin Cumhuriyet Meclisine girebilmeleri için yüzde beşlik baraj dilimini geçmeleri gerekmektedir.

2.3.2 KKTC’de Yürütme

KKTC’de yürütme çift başlı olup, bu yetki Başbakan önderliğindeki Bakanlar Kurulu ile halk tarafından seçilmiş olan Cumhurbaşkanı’na aittir.

2.3.2.1 Cumhurbaşkanı, Görev ve Yetkileri

KKTC anayasasının 99. Maddesine göre Cumhurbaşkanı, beş yıllık süre için, doğrudan halk tarafından seçilir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985). 101. Maddeye göre ise Cumhurbaşkanlığı ile parti başkanlığı aynı kişide birleşemez, kişi Cumhurbaşkanı seçildikten sonra, üyesi olduğu siyasi partinin kararlarına taraf olamaz (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985). Cumhurbaşkanı yürütmenin tarafsız ve sorumsuz kanadıdır.

Cumhurbaşkanı’nın yetki ve görevleri, anayasanın 102. Maddesinde şu şekilde belirtilmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985):

- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla, Devletin ve toplumun birliğini ve bütünlüğünü temsil eder(Bu maddeye dayanarak Cumhurbaşkanı, Kıbrıs Sorununa

dair çözüm görüşmelerinde KKTC devletini temsilen görüşmelere bizzat katılır ve halk tarafından seçildiği için bütün KKTC'yi temsil eder).

- Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Anayasasına saygıyı, kamu işlerinin kesintisiz ve düzenle yürütülmesini ve Devletin devamlılığını sağlar.
- Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisi adına Cumhuriyet Silahlı Kuvvetleri Başkomutanlığını temsil eder.
- Cumhurbaşkanı, bu Anayasa ve yasalarla kendisine verilen diğer yetkileri kullanır ve görevlerini tarafsız olarak yerine getirir.

KKTC'de 1983'ten günümüze, dört tane Cumhurbaşkanı görev yapmıştır. Bu Cumhurbaşkanları görev adlıkları yıllara göre şöyle sıralanmaktadır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2017):

- (1983-2005) Rauf Denktaş- Ulusal Birlik Partisi & Demokrat Parti
- (2005-2010) Mehmet Ali Talat- Cumhuriyetçi Türk Partisi
- (2010-2015) Derviş Eroğlu- Ulusal Birlik Partisi
- (2015-.....) Mustafa Akıncı- Toplumcu Demokrasi Partisi

2.3.2.2. Başbakan ve Bakanlar Kurulu

Başbakanlık; Bakanlar Kurulunda genel siyasetin yürütülmesini, bakanlıklar arasındaki koordinasyonun sağlanmasını ve yasaların uygulanmasını sağlamak amacı ile kurulmuştur (KKTC Başbakanlık, 2017).

Anayasa'nın 107. Maddesine göre Başbakan, Cumhuriyet Meclisi üyeleri arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilerek atanır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985).

Başbakan'ın görev ve yetkileri (KKTC Başbakanlık, 2017);

- Bakanlar Kuruluna Başkanlık eder ve Kurulun disiplinini sağlar.
- Bakanların, görev ve yetkilerini anayasaya veya yasalara uygun yapıp yapmadıklarını denetler.
- Bakanlar Kurulu'nun programından ve uygulamalarından Cumhuriyet Meclisi'ne karşı sorumludur.
- Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulunun üyesi veya başkanı değildir. Ancak gerekli gördüğü hallerde veya Başbakanın isteği üzerine Bakanlar Kuruluna başkanlık yapabilir ve kurulda oy kullanamaz.

Bakanlar ise Başbakan tarafından Meclis içinden seçilir. Bakanlar; kişi milletvekili seçilme şartını taşıyorsa, meclis dışından da belirlenebilir (Burhan, 2002: 82).

Anayasanın 108. Maddesine göre: Bakanlar Kurulu Başbakan tarafından kurulur ve bakanlar, Cumhurbaşkanı tarafından atanırlar. Atanan bakanların listesi Cumhuriyet Meclisi'ne sunulur ve bunun üzerine meclis derhal toplanır. Toplantıda Bakanlardan biri veya Başbakan tarafında hükümet programı okunur. Program okunduktan sonra mecliste güvenoyu oylaması yapılır. Başbakan güvenoyunu alır ise, Cumhurbaşkanı'nın onayının ardından Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazetede yayımlanan bir kararname ile Bakanlar Kurulu ilan edilir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985).

Bakanlık sayısı hiçbir zaman 10'u geçemez. Özürlü veya mazeretli olan bakanın yerine başka bir bakan vekâlet edebilir. Herhangi şekilde boşalan bir bakanlığa on gün içinde atama yapılır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, 1985, s. md.108).

KKTC'deki mevcut yarı başkanlık sisteminin etkileri dış politikada da kendini göstermektedir. Halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı, özellikle dış ilişkilerde halkın ve devletin temsilcisi niteliğindedir. Siyaseten sorumsuz olan Cumhurbaşkanı'nın bu gücünün bir diğer kaynağı ise yürütmenin ikinci kanadı konumunda olması dolayısıyla iktidara hükümetle beraber ortak olmasıdır. Siyaseten meclise karşı sorumlu olan kanat hükümettir. Böylelikle yürütme ve yasama arasında uzlaşma söz konusudur. Sistemin sorunsuz bir şekilde işleyebilmesindeki en önemli kilit nokta; milletvekillerinin çoğunluğu ile Cumhurbaşkanı'nın aynı görüşte olmasıdır.

Dünyada yarı başkanlıkla yönetilen en temel ülke olan Fransa örneğinde olduğu gibi; Cumhurbaşkanı, güvenlik ve dış politika konularında en büyük yetkiye sahip olan kişidir.

2.4. KTFD'nin Kuruluşundan Günümüze, KKTC'deki İç Siyasal Gelişmeler

1974 Barış Harekâtından sonra iki toplumun liderleri Cenevre'de görüşmelere başlamış ve 20 Temmuz 1974 tarihinde bir antlaşmaya varmışlardır. Bu antlaşmaya göre her iki taraf da adada iki toplumun varlığını karşılıklı olarak kabul etmişlerdir. BM'nin de bu konuda taraflarla aynı fikre sahip olması, federasyon şeklinde bir çözümün en ideal çözüm olduğu yolunda bir düşünceye ortam yaratmıştır. Böylelikle; adada gelecekte kurulacak olan iki toplumlu federe devletin altyapısını hazırlamak üzere ilk adım atılmış ve 13 Şubat 1975 tarihinde KTFD kurulmuştur (Fırat, 2006b; 764-765). KTFD'nin kuruluşundaki amaç sadece federasyonun ilk ayağını oluşturmak değil, aynı zamanda adanın kuzeyinde demokratik bir yapının oluşturulması da amaçlanmıştır.

Kıbrıs Türk Federe Devletinden itibaren, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile beraber, günümüze kadar bir ara seçimle beraber on bir kez genel seçim ve dokuz kez

devlet başkanlığı seçimi yapılmıştır. KTFD’de yapılmış Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekilliği seçimlerine bakacak olursak:

1976 KTFD Devlet Başkanlığı seçimlerinde dört aday yarışmıştır. Bunlar; Ulusal Birlik Partisi’nden (UBP) Rauf Denктаş, Cumhuriyetçi Türk Partisi’nden (CTP) Ahmet Mithat Berberoğlu ve iki ayrı bağımsız aday olan Mustafa Şevki Lusignan ile Servet Sami Dedeçaydır. 53,831 geçerli oy kullanılan seçimde Denктаş oyların % 76.61’ini (41242), Berberoğlu % 21.81’ini (11739), Lusignan % 0,79’unu (427), Dedeçay ise %0.78’ini (423) almıştır. Seçimin sonucunda Rauf Denктаş, KTFD’nin Devlet Başkanı olarak seçilmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.1 K.T.F.D. 1976 Devlet Başkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (1976)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Rauf Denктаş (UBP)	41,242	% 76.61
Ahmet Mithat Berberoğlu (CTP)	11,739	% 21.81
Mustafa Şevki Lusignan	427	% 0.79
Servet Sami Dedeçay (Bağımsız)	423	% 0.78
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 75,781 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 56,718 Seçime Katılma Oranı: % 74.8 Geçerli Oy Sayısı: 53,831		

20 Haziran 1976 tarihinde yapılan genel seçimlerde ise dört parti ile bazı bağımsız vekiller meclise girebilmek için yarışmıştır. UBP %53,7 ile tek başına iktidar olurken; Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP) % 20.2, CTP % 12,9, Halkçı Parti (HP) ise % 11.7 oranında oy almıştır. Bu sonuçlara göre UBP 30, TKP 6, CTP 2, HP 2 milletvekili çıkarmıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

28 Haziran 1981 tarihinde yapılan Devlet Başkanlığı seçimlerinde beş aday yarışmış ve 70,361 geçerli oy kullanılmıştır. Seçimde yarışan adaylar; UBP’den Rauf Denктаş, TKP’den Ziya Rızkı, CTP’den Özker Özgür, Demokratik Halk Partisinden (DHP) Hüsamettin Tanyar ve bağımsız aday Servet Sami Dedeçay’dır. Seçim sonucunda Denктаş 36. 386 oy ile oyların % 51.71’ini alarak Devlet Başkanlığı görevine devam etmiştir. Diğer adayların aldığı oy oranları ise şöyledir; Ziya Rızkı 24.483 oy ile % 30.53, Özker Özgür 8.958 oy ile % 12.73, Hüsamettin Tanyar 3.354 oy ile % 4.77 ve Servet Sami Dedeçay ise 180 oy ile % 0.16 oy oranı elde etmiştir.

Tablo 2.2 K.T.F.D. 1981 Devlet Başkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (1981)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Rauf Denktaş (UBP)	36,386	% 51.71
Ziya Rızkî (TKP)	21,483	% 30.53
Özker Özgür (CTP)	8958	% 12.73
Hüsamettin Tanyar (Demokratik Halk Partisinden- DHP)	3354	% 4.77
Servet Sami Dedeçay (Bağımsız)	180	% 0.16
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 84,693 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 75,051 Seçime Katılma Oranı: % 88,6 Geçerli Oy Sayısı: 70,361		

Yine 1981 yılında yapılan genel seçimlerde ise hiçbir parti tek başına iktidar olamamıştır. Seçimde yarışan partiler ve aldıkları oy oranlar şöyledir; UBP % 42.53, TKP % 28.53, CTP % 15.05, DHP % 8.09, Türk Birliği Partisi (TBP) % 5.51, Ulusal Hedef Partisi (UHP) ve Sosyal Adalet Partisi (SAP) ise % 0.29 oy almıştır. Meclisteki sandalye dağılımı ise; UBP 18, TKP 13, CTP 5, DHP 3, TBP 1 şeklinde olmuştur. (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017). Seçimlerin sonucunda UBP, DHP, TBP koalisyonu oluşturulmuştur. Bu koalisyon hükümeti 1983 yılına kadar devam etmiştir (Altınkaş, 2005: 38).

15 Kasım 1983 tarihinde, KKTC'nin kurulmasıyla beraber, bütün dünya bu karara tepki göstermişti. Türkiye'de ise, 1980 askeri darbesinden sonraki ilk sivil hükümet 13 Aralık 1983'te kurulmuştu. Yeni hükümetin kurulmasından hemen önce alınan bu karar, 15 Kasım'da seçimleri kazanan Anavatan Partisi (ANAP) Başkanı Turgut Özal'ı da rahatsız etmiştir; çünkü KKTC'nin kuruluşu biraz da Denktaş'ın kararı ve dayatması ile olmuştu (Fırat, 2015: 108).

Türkiye'de darbe ile yönetimi ele geçiren Cumhurbaşkanı Kenan Evren, KKTC'nin ilanına gerekçe olarak; Kıbrıs Türkleri arasında Komünistlerin her gün daha da güçlendiklerini, böyle devam ederse Türk ve Rum Komünistlerin iki toplumda da iktidara gelebileceklerini belirtmiştir. Bu durumda da endişe edilen Kıbrıs Adasının, SSCB'nin kontrolüne rahatça geçebilecek olmasıdır (Fırat, 2015: 108).

KKTC'nin ilan edilmesine dikkat çeken bir diğer nokta da şudur: 1976'da ilan edilen Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin anayasasına göre, hiç kimse üç dönem devlet başkanlığı yapamazdı. Bu da Rauf Denктаş'ın devlet başkanlığı görev süresinin sona ermesiyle beraber bir daha devlet başkanlığına seçilemeyeceği anlamına geliyordu. KKTC'nin ilanı ile beraber yeni bir anayasa oluşturulacak, böylelikle önceki anayasadan kalma bu madde iptal olacaktı. Bu durum hem Rauf Denктаş'a bir daha başkanlık şansı verecek hem de Denктаş'ın başkanı olduğu Ulusal Birlik Partisi'nin iktidarda kalmasını sağlayacaktı (Fırat, 2015: 108).

KKTC'nin 1983'te ilan edilmesinden sonra, genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk olarak 1985 yılında yapılmıştır. 9 Haziran 1985'te yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde Rauf Denктаş, Servet Sami Dedeçay, Ayhan Kaymak, Arif Tahsin Desem bağımsız olarak katılırken, CTP adına Özker Özgür, TKP adına ise Alpay Durduran aday olmuştur. 78.826 geçerli oy kullanılan seçimde Rauf Denктаş 55.349 oy alarak Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Diğer adayların aldıkları oy oranı ise şu şekildedir; Dedeçay 514, Kaymak 337, Desem 694, Özgür 14.412, Durduran 7520 (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.3 K.K.T.C 1985 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (1985)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Rauf Denктаş (Bağımsız)	55,349	% 70.22
Özker Özgür (CTP)	14,412	% 18.28
Alpay Durduran (TKP)	7520	% 9.54
Arif Hasan Tahsin Desem (Bağımsız)	694	% 0.88
Servet Sami Dedeçay (Bağımsız)	514	% 0.65
Ayhan Kaymak (Bağımsız)	337	% 0.42
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 94,227 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 80,828 Seçime Katılma Oranı: % 85,7 Geçerli Oy Sayısı: 78,826		

23 Haziran 1985 tarihinde ise KKTC'de ilk defa genel seçimler yapılmıştır. 79.812 geçerli oyun kullanıldığı seçimde, UBP oyların % 36.76'sını alırken; CTP % 21,4, TKP % 15,8, Yeni Doğu Partisi (YDP) % 8,8 oranında oy almıştır. Böylelikle UBP 24, CTP 12, TKP 10, YDP 4 milletvekili ile Cumhuriyet Meclisi'ne girmiştir. UBP 1986 yılına kadar TKP ile

1986-1988 yılları arasında ise YDP ile koalisyon hükümeti kurmuştur. 1988'de YDP'li milletvekilleri UBP'ye geçmiş ve 1990 seçimlerine kadar UBP tek başına iktidarda kalmıştır. (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

KKTC'nin bir sonraki Cumhurbaşkanlığı seçimi 22 Nisan 1990 tarihinde yapılmıştır. Normalde 1990 yılının Haziran ayında yapılacak olan seçimin 1990 Nisan ayında yapılmasının sebebi; Denktaş'ın Cumhurbaşkanlığından istifa ederek, seçimlerin Mayıs ayında yapılacak olan Genel seçimlerden önce yapılmasını istemesidir. Denktaş'ın buradaki amacı; yeniden Cumhurbaşkanı seçilmesinin UBP'nin oylarına olumlu yönde katkı yapacağı düşüncesidir (Haber KKTC, 2017).

Aynı dönemlerde, yani 4 Temmuz 1990 tarihine gelindiğinde, Kıbrıs Rum Kesimi, Avrupa Birliğine tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Yapılan bu adaylık başvurusu sadece Rum Yönetimi adına değil, bütün Kıbrıs adasını temsilen yapılmıştır (Uçarol, 2014: 1035). 1995 yılında Kıbrıs'a adaylık statüsü verilmiş ve 1997 yılında yapılan Lüksemburg zirvesinde, Rumlar Temsilcilerle görüşülmesi yönünde karar alınmıştır. 1998 yılında AB ve Rumlar arasında görüşmeler başlamış ve 2001 yılına kadar Kıbrıs Raporları kabul edilmiştir. AB Parlamentosunun bu raporlarında; Rumların, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bir bütün olarak temsil edebileceği belirtilmiştir. Ayrıca raporda; Türkiye'nin ada üzerinde işgalci konumda olduğu da belirtilmiştir (Vatansever, 2010: 1519). Bu durum 1959 yılında gerçekleştirilen Zürih ve Londra Konferansları ile Garanti Antlaşmasına ters bir durumdur.

Rumların AB'ye üyelik başvurusu üzerine, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş harekete geçmiştir. Denktaş; gerekirse Türkiye ile özerklik ilişkisi kurulacağını bildirmiştir. Bu gelişmelerin üzerine KKTC Cumhuriyet Meclisi de toplanarak, federasyon tezi doğrultusunda alınmış bütün kararları iptal etmiştir (Uçarol, 2014: 1039).

Rauf Denktaş ve İsmail Bozkurt bağımsız olarak seçime katılırken, Alpay Durduran ise Yeni Kıbrıs Partisi (YKP) adına Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmıştır. 92.129 geçerli oyun kullanıldığı seçimde Denktaş; 61.404 oy alarak Cumhurbaşkanlığı görevine devam etmiştir. Seçime katılan diğer adaylardan Bozkurt 29.568 oy alırken, YKP'li Durduran ise oyların 1157'sini almıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.4 K.K.T.C. 1990 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (1990)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Rauf Denktaş (Bağımsız)	61,404	% 66.65
İsmail Bozkurt (Bağımsız)	29,568	% 32.09
Alpay Durduran (Yeni Kıbrıs Partisi- YKP)	1157	% 1.26
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 101,172 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 94,572 Seçime Katılma Oranı: % 93.48 Geçerli Oy Sayısı: 92,129		

6 Mayıs 1990'da yapılan genel seçimlerde CTP, TKP ve YDP birleşerek, Demokratik Mücadele Partisi (DMP) adı altında seçime katılmışlardır. Toplamda 94.403 geçerli oyun kullanıldığı seçimde, UBP % 54,7 oy alarak 34 milletvekili çıkarırken DMP, oyların % 44,5'ini alarak 16 milletvekili ile meclise girebilmiştir. Böylelikle UBP tek başına iktidar olmuştur. Seçime katılan bir diğer parti olan YKP ise, % 0,8 oranında oy almış ve meclise girememiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Seçimden sonra DMP kapatılmış ve parti çatısı altında yer alan bütün üyeler kendi partilerine geri dönmüştür (Bozkurt İ. , 2002: 396).

D'Hont sistemi uygulanan KKTC'de, 1990 seçimlerinde tek başına iktidara gelen UBP, seçimden sonra yeni bir seçim taslağını meclisten geçirmiştir. Bu taslağa göre seçim pusulalarında sadece partilere değil, milletvekili adaylarına da mühür basılan Karma Oy Sistemi ortadan kaldırılmış, onun yerine seçim bölgesinde en çok oyu alan partinin meclise seçildiği bir sistem getirilmiştir. Bu sistemin getirilmesindeki amaç birinci çıkan partinin daha çok sandalye elde etmesini sağlamaktır.

Karma oy sisteminde vatandaşların üç seçeneği bulunuyordu. Birinci seçenek: kişi sadece bir partiye mühür basabilir. İkinci seçenek: bir partiye mühür basıp o partinin milletvekilli adayları arasında seçim yapabilir. Üçüncü seçenek ise; partiler veya bağımsız adaylar arasında karma oy kullanabilirdi. Oy hesaplanması ise şu şekilde yapılıyordu; kişi sadece bir partiye mühür bastıysa, kişinin oy kullandığı bölgeden çıkacak milletvekili sayısı kadar oy sayılmış oluyordu. Örnek olarak; Lefkoşa bölgesinde 18 milletvekili meclise girecek ise birinci seçenek 18 oy kadar hesaplanıyordu. İkinci seçenek ise partiye ekstradan bir oy kazandırmaktan ziyade parti içindeki sıralamayı belirliyordu. Üçüncü seçenekte ise

vatandaşlar o bölgeden çıkacak milletvekili sayısı kadar istedikleri partiden istedikleri adaya mühür basıyorlardı. Karma oy denilen sistem de üçüncü seçenekte devreye girmiş oluyordu (Taşeli, 2017).

Yaşanan bir diğer gelişme de; 6 Mayıs 1990'da yapılan genel seçimlerden sonra DMP'nin meclisi boykot etmesidir. Bunun en büyük sebeplerinden biri çöplerden çıkan oylar ve seçimlere Türkiye tarafından müdahale edildiği iddiasıdır. Türkiye'nin UBP'yi desteklediğini iddia eden DMP çatısı altında bulunan YKP'li üç aday ile CTP'li bir aday hariç, diğer DMP milletvekilleri mazbatalarını almamışlardır. Bunun üzerine 1991 yılında ara seçim yapılmıştır. CTP ve TDP araseçimi de boykot etmiş ve yapılan seçimde 12 sandalyenin 11'ini UBP kazanarak vekil sayısını 45'e çıkarmıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

1992 senesine gelindiğine, UBP içinde muhalefet eden üyeler ve Rauf Denktaş yanlısı olan dokuz milletvekili UBP'den ayrılarak Demokrat Partiyi kurmuşlardır. Böylelikle UBP'nin mecliste 45 olan milletvekili sayısı 36'ya düşmüştür. Gerilen siyasi ortamın üstüne bir de mecliste herhangi bir ana muhalefet partisinin olmaması kamuoyunun baskılarına neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler üzerine, 12 Aralık 1993 tarihinde erken seçimlere gidilmiştir. 100.867 oy kullanılan seçim sonucunda; UBP oyların % 29,8'ini, DP %29,2'sini, CTP % 24,2'sini, TKP ise % 13,3'ünü almıştır. UBP 17, DP 15, CTP 13, TKP 5 milletvekili çıkarmıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017). UBP'nin oy kaybının sebebi DP'nin kuruluşu ve Rauf Denktaş'ın DP'ye destek vermesidir.

Seçim sonucunda Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş UBP her ne kadar seçimden birinci parti olarak çıkmış olsa bile, hükümeti kurma görevini, DP Genel Başkanı Hakkı Atun'a vermiştir. Atun, bu durum için CTP ile anlaşmış ve DP-CTP koalisyon hükümeti kurulmuştur. Böylelikle UBP ilk defa muhalefet konumuna düşmüştür (Tokel, 2017).

DP-CTP koalisyonu ancak 1995 yılına kadar devam etmiştir. Koalisyonun bozulmasının sebebi ise; KKTC'nin kuruluş ile beraber, kuzeyde kalan tüm taşınmaz mallar Türk devletinin eline geçmişti, bunların içinde Rumlara ait olan taşınmaz mallar da vardı. Türkiyeli göçmenler de bu taşınmazların bir kısmını kullanıyordu fakat bu malların üzerinde devlet ipoteği vardı. DP-CTP hükümeti bu taşınmazlar üzerindeki ipoteği kaldırarak günümüzde de hukuki olarak devam eden bir soruna neden olmuşlardı. Bu dönemde, özellikle DP'nin, kuzeydeki Rum taşınmazlarını kullanan Türklere tapu senedi verilmesi önerisine mecliste CTP tarafından karşı çıkılması ve yapılan oylamada CTP'nin bunu reddetmesi iki parti arasında tartışmalara yol açmıştır. CTP bu tapu senetlerinin, Kıbrıs Sorununun

çözümünde sorun teşkil edeceğini bildirmiştir. Bu gelişmeler, iki parti arasında anlaşmazlıklar yaşanmasına sebep olmuş ve koalisyon dağılmıştır (Dodd, 2017).

DP-CTP koalisyonunun yaşadığı büyük fikir ayrılıklarından dolayı üç yıl içinde dört kez hükümet değişikliği olmuştur. 1996 yılına gelindiğinde DP-CTP koalisyonunun dağılmasından sonra DP ile UBP anlaşarak yeni bir koalisyon hükümeti kurmuşlardır. Yeni Hükümetin kurulmasıyla beraber başbakanlık görevi, çoğunluğu elinde bulunduran UBP'ye verilmiş, böylelikle 1995 Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kaybeden Derviş Eroğlu, yeniden başbakan olmuştur (Altınkaş, 2005: 39).

15 Nisan 1995 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerine bakacak olursak; UBP, mevcut Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile fikir ayrılığı yaşamaktaydı. UBP, Seçime bağımsız olarak katılan Rauf Denktaş'a rakip olarak, parti genel başkanı Derviş Eroğlu'nu aday göstermiştir. Seçime katılan diğer adaylar: CTP'den Özker Özgür, YKP'den Alpay Durduran, TKP'den Mustafa Akıncı ve bağımsız adaylar; Sami Güdenoğlu, Ayhan Kaymak'tır. 92.982 geçerli oy kullanılan seçimin ilk turunda Denktaş ve Eroğlu oyların % 40.40'ı ile 24.14'ü oranında oy almıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.5 K.K.T.C. 1995 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı	Oy Toplamı	Oy Oranı
(1995) Birinci Tur		
Rauf Raif Denktaş	37,563	% 40.40
Derviş Eroğlu (UBP)	22,450	% 24.14
Özker Özgür (CTP)	17,627	% 18.96
Mustafa Akıncı (TKP)	13,233	% 14.23
Alpay Durduran (YKP)	1628	% 1.75
Sami Güdenoğlu	132	% 0.37
Ayhan Kaymak (Bağımsız)	349	% 0.14
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 113,398 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 96,540 Seçime Katılma Oranı: % 85.13 Geçerli Oy Sayısı: 92,982		

Birinci tur sonucunda % 50'yi geçebilen bir aday olmadığı için, 22 Nisan 1995 tarihinde ikinci tur oylaması yapılmıştır. Yapılan bu oylamada en yüksek oyu alan iki aday olan Denktaş ve Eroğlu yarışmıştır. 85.207 geçerli oyun kullanıldığı bu turda Denktaş, oyların

%62'sini alarak Cumhurbaşkanlığı görevine devam etmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.6 K.K.T.C. 1995 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri İkinci Tur Oylaması

Seçime Katılanların Adı Soyadı (1995) İkinci Tur	Oy Toplamı	Oy Oranı
Rauf Raif Denktaş	53,235	% 61.48
Derviş Eroğlu (UBP)	31,972	% 37.52
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 113.440 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 90.891 Seçime Katılma Oranı: % 80.12 Geçerli Oy Sayısı: 85.207		

6 Aralık 1998 tarihinde yapılan genel seçimlerde ise sağ partilerin oylarını yükselttiği görülmektedir. Bu seçimde 99.568 geçerli oy kullanılmıştır. UBP, % 40,3 oranında oy alarak 24 milletvekili ile meclise girmiştir. DP %22,6 oranında oy ile 13 milletvekili, TKP % 15,4 oranında oy ile 7 milletvekili, CTP ise % 13,4 oranında oy alarak 6 milletvekili ile meclise girmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017). CTP'nin oylarının bu denli düşmesinin en büyük sebebi; Özker Özgür başta olmak üzere, parti içinde yaşanan istifalar olmuştur.

Seçimlerden sonra UBP ile TKP bir koalisyon hükümeti kurmuş ve bu koalisyon 2001 yılına kadar devam etmiştir. UBP'nin ilk olarak DP ile değil de sol görüşlü TKP ile koalisyon kurmasındaki en büyük sebep; UBP'nin DP ile olan çekişmesidir. 1999 yılında yaşanan ekonomik sıkıntılar ve bazı bankaların iflas ederek kapanması üzerine TKP, bu ekonomik gerilemeyi, Türkiye'nin KKTC siyasetine müdahale etmesine bağlamıştır. TKP'nin bu açıklamalarından dolayı, Türkiye yanlısı olan UBP ile aralarında sorun yaşanmaya başlamıştır (Dodd, 2017).

Yaşanan bir diğer durum da, Akıncı'nın, KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı (GKK) çatısı altında olan Polis ve İtfaiye teşkilatlarının KKTC İçişleri Bakanlığına bağlanması yönünde yaptığı açıklamalarıydı. Dönemin, Türkiye tarafından atanmış komutanı bu açıklamaları vatana ihanet olarak nitelendirmişti. Akıncı da bunu KKTC'nin içişlerine ve demokrasiye müdahale olarak görmüştü. Yaşanan bu süreçte sağ partiler GKK komutanına destek vermiştir. Bu durum da; koalisyonun, 2001 yılında dağılmasındaki en büyük sebeplerden biriydi (BBC, 2017).

UBP-TKP koalisyonu dağıldıktan sonra, UBP ile DP koalisyonu oluşturularak yeni bir hükümet kurulmuştur. UBP'nin DP ile koalisyon kurmasındaki en büyük neden; Serdar Denktaş'ın DP Genel Başkanlık görevinden istifasıdır. 2001 yılının haziran ayında kurulan bu koalisyon 2003 genel seçimlerine kadar devam etmiştir (Dodd, 2017). Buradan da anlaşılacağı gibi UBP ve DP arasındaki siyasi ayrılıklar ve çekişme tamamen bireylerin karşılıklı sorunlarından kaynaklıdır.

Kıbrıs Sorununun AB kanadında yaşanan en önemli gelişmelerinden birisi de; 10-11 Aralık 1999 tarihinde yapılan Helsinki Zirvesidir. Bu zirve hem Türkiye hem Kıbrıs'taki iki devlet açısından oldukça önem arz etmektedir. Türkiye bu zirvede; 'AB'ye Aday Ülke' statüsüne kavuşmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2017).

Zirveden sonra yayımlanan belgede Ege ve Kıbrıs sorunlarına dair maddeler de bildirilmiştir. Bu belgede, Yunanistan ile yaşanan Ege Sorununun barışçıl yollarla çözülmesinin gerekliliğine vurgu yapılmış ve taraflara anlaşamadıkları takdirde; Uluslararası Adalet Divanı'na başvurmaları gerektiği belirtilmiştir. Belgede Kıbrıs ile ilgili yer alan kısımda ise; 1999 yılında New York'ta Kıbrıs Sorunu üzerine başlayan görüşmelere vurgu yapılmış ve bu çabaların olumlu karşılandığı söylenmiştir. BM Genel Sekreteri, yürütülen bu sürece destek verdiklerini deklare etmiş, siyasi bir çözümün, Kıbrıs'ın AB üyeliğini kolaylaştıracağını belirtmiştir. AB Konseyi de herhangi bir anlaşma olmaması durumunda, Rumların üyelik başvurusunu önkoşulsuz olarak kabul edeceklerini belirtmiştir. Konseyin, Kıbrıs'ın AB üyeliği ile ilgili verdiği bu karara; hem Türkiye hem KKTC tepki göstermiştir (Fırat, 2015: 479-480). Bu karar, Rumların KKTC ile birleşmeden de ekonomik ve sosyal refaha kavuşabileceği anlamına geliyordu. Bu karar; Annan Planı referandumu sonuçlarının, Türkler açısından olumsuz olmasının en büyük sebebidir. Hatta bu karar günümüzde bile, görüşmelerin belli noktalarda tıkanmasının başlıca sebeplerinden biridir.

Helsinki kararları Türkiye'nin AB üyeliği yolunda iyi bir adımken, Türkiye'nin bu kararları kabul etmesi Kıbrıs Türkü açısından olumlu bir sonuç doğurmuştur. Türkiye'nin taraf olduğu Kıbrıs ve Ege sorunlarının tek muhatabı sadece Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlar değil, Avrupa Birliği de olmuştur.

BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın önerdiği plan; çerçevesinde her iki kesimde de yapılan oylama günümüzdeki müzakerelerin temelini oluşturmaktadır. Referandumdan çıkan sonuç Kıbrıs halklarının çözüme yönelik bakış açısını ortaya koymakla kalmayıp KKTC ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin siyasi hayatının gidişatına da yeni bir yol açmıştır.

Annan Planı'nı sürecine bakacak olursak; 1999'dan 2000 yılına kadar devam eden Klerides-Denktaş görüşmelerinden bir sonuç çıkmamıştı. Taraflar AB ve BM'nin yaptığı her

açıklamadan kendilerine pay çıkarıyor ve görüşmeleri boykot ediyordu. Son görüşme 8 Kasım 2000 tarihinde yapılmış ve BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın okuduğu verileri yetersiz bulan Denктаş, görüşmelerin sona erdiğini bildirmiştir (Özersay, Kıbrıs Konusu, 2013: 633).

16 Nisan 2000 tarihinde ise KKTC Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmıştır. Seçimin birinci turundan sonuç çıkmamıştır. Seçime katılan partili adaylar; UBP adına Derviş Eroğlu, CTP adına Mehmet Ali Talat, TKP adına Mustafa Akıncı ve Yurtsever Birlik Hareketi adına Arif Hasan Tahsin Desem'dir. Bağımsız adaylar ise; Rauf Denктаş, Şener Levent, Turgut Afşaroğlu ve Ayhan Kaymaktır. 98.043 geçerli oyun kullanıldığı seçimin birinci turunda Denктаş, % 43.67, Eroğlu % 30.14, Akıncı % 11,7, Talat % 10.03 oranında oy almış ve Denктаş ile Eroğlu ikinci tura kalmışlardır. Derviş Eroğlu, 22 Nisanda yapılacak olan ikinci tur oylamasından çekildiğini açıklamış, böylelikle Rauf Denктаş, Cumhurbaşkanı olarak seçilerek görevine devam etmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.7 K.K.T.C. 2000 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (2000)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Rauf Raif Denктаş	42,820	% 43.67
Derviş Eroğlu (UBP)	29,555	% 30.14
Mustafa Akıncı (TKP)	11,469	% 11.07
Mehmet Ali Talat (CTP)	9834	% 10.03
Arif Hasan Tahsin Desem- Yurtsever Birlik Hareketi (YBH)	2545	% 2.60
Şener Levent	899	% 0.92
Turgut Afşaroğlu	553	% 0.56
Ayhan Kaymak (Bağımsız)	369	% 0.38
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 126,675 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 102,636 Seçime Katılma Oranı: % 81.02 Geçerli Oy Sayısı: 98,044		

2000 yılında Kuzey Kıbrıs'ın siyasi dengeleri de değişmişti. Bunun en büyük nedeni; 2000 yılının Kasım ayında, Türkiye'de başlayan ekonomik krizdir. Bu kriz sonucunda bundan etkilenen KKTC'de bazı bankalar iflas etmiş ve kapanmıştır. Bunun üstüne bir de 2001'in

Şubat ayında yaşanan döviz krizinin de eklenmesi, Türk Lirası kullanan KKTC'yi ekonomik olarak bir hayli olumsuz etkilemiştir (Uygur, 2001: 5).

Ekonominin olumsuz gidişatı, doğal olarak siyasi alanda da etkisini göstermiştir. Denктаş ve dönemin UBP hükümetinin Kıbrıs Sorunundaki statükocu politikası, Denктаş'ın görüşmelerden çekilmiş olan taraf olması, ekonomik sıkıntı yaşayan kesimleri rahatsız etmeye başlamıştır. Türkiye'nin 2001 yılında KKTC'ye ekonomik bir paket önerecek olması üzerine bazı sivil toplum örgütlerinden Türkiye'ye karşı tepkiler gelmeye başlamıştır ki bu tepkiler KKTC'nin kuruluşundan beri ilk defa bu boyutta olmuştur (Özersay, 2013: 634).

Denктаş ile Klerides'in 1997 ve 2000 yılları arasında yaptıkları görüşmelerden bir sonuç çıkmamış bu görüşmeler ancak Denктаş'ın 2001 yılında Klerides'e yazdığı mektupla 2002 yılının Ocak ayında başlamıştır. Görüşmelerin başlamasına sebep olarak; Denктаş'ın uzlaşmaz tutumuna Türkiye'den de tepkiler gelmesiydi. Böylelikle Denктаş, koşulsuz olarak görüşmelere başlama konusunda ikna olmuştu. Başlayan bu görüşmelerin de Nisan 2002'de kesilmesi üzerine, BM Genel Sekreteri Kofi Annan Kıbrıs'a giderek, Klerides ve Denктаş'la ayrı ayrı görüşmüştür. Ada tarihinde ilk defa bir BM Genel Sekreteri adaya, bizzat intikal etmiştir (Özersay, 2013: 635). Aynı dönemde, AB Konseyi de 21-22 Haziran 2002 tarihinde, Sevilla da gerçekleştirilen zirveden sonra bir açıklama yaparak; adada çözümün gerekliliğine vurgu yapmış ve kurulacak yeni devletin birlik içinde yaşaması gerektiğini ve tek sesli bir ülke olması gerektiğini bildirmiştir. AB'nin tercihi; Birleşmiş bir Kıbrıs yönetiminin AB'ye üyeliğidir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2017). AB Konseyi'nin tarif ettiği bu sistem federasyondan başka bir seçenek bırakmamaktadır.

Kıbrıs'taki Federasyon tezinin tekrar gündeme gelmesi; Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümeti dönemindedir. Önceki hükümetler, Konfederal çözümden veya statükodan yanayken, AKP 2002'de yayınladığı hükümet programında; Belçika'da olduğu gibi; egemen iki toplumdaki oluşan bir devlet yaratılması gerektiğini savunmuştur. Türk Dış Politikasında Kıbrıs konusunda değişiklik yaşamıştır; çünkü 58. Hükümet programında AKP, önceliğinin AB ile ilişkileri geliştirmek olduğunu açıklamıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2017). Bu da Türkiye'nin çözüm konusunda KKTC'yi teşvik etmesi anlamına gelmektedir.

Türkiye'de bu durum yaşanırken, 11 Kasım 2002 tarihine gelindiğinde ise; Annan Planı, BM tarafından kamuoyuna sunulmuştur. Planda; kurulacak olan ülkenin anayasası, haritalar, bayrağın şekli, memurluk yasası, ticaret yasası, toprak ve tazminat düzenlemelerine kadar, bir devleti oluşturacak bütün unsurlar yer almıştır. Planda; Ortak Devlet çatısı altında oluşturulacak olan bu ayrı devletlerin, Federal Devlet ile ilişkilerinde İsviçre modeli örnek alınmıştır. Planda, 1960 Garanti ve İttifak antlaşmalarının aynen yürürlükte kalarak, yeni bir

biçimde uyarlanacağından bahsedilmiştir. Bu antlaşmalara ek protokoller eklenecek ve ‘Kıbrıs Cumhuriyeti’ ifadesi de kaldırılarak sıfırdan yeni bir devlet oluşturulacaktır. Oluşturulan bu devlet; Kıbrıs Cumhuriyeti’nin devamı veya sil baştan oluşturulmuş yeni bir devlet değildir (Özersay, 2013: 638-639).

Planın ana maddelerinde, kurulacak yeni devletin yapı taşı şu şekilde oluşturulmuştur (Doluca, 2011: 36-39)

- Türkler ve Rumlar ayrı devletlere sahip olacak ve birbirlerine karşı eşit sorumlulukta olacaklardır.
- Kurulacak ortak devlet, tek bir uluslararası kimliğe sahip olacaktır.
- Her bir devlet kendi iç işlerinde tam bağımsız ve tam yetkili olacaktır.
- Bu devletler AB ve ortak devletin yasalarına uymak kaydı ile başka ülkelerle kültürel ve ticari antlaşmalar yapabilirler. Ancak bu devletler dış temaslar konularında birbirlerine bilgi vereceklerdir.
- Ortak devletin parlamentosu iki kanatlı olacaktır. Bir tarafta, nüfus oranına göre seçilen temsilciler meclisi, diğer tarafta ise; her iki devleti de eşit sayıda temsil eden senato olacaktır. Kararlar her iki mecliste de basit çoğunluğa göre yapılacaktır.
- Ortak devletin yürütme kanadını, Başkanlık Konseyi oluşturacaktır. Bu konsey başkan, başkan yardımcısı ve dört tane üyeden oluşacaktır. Bu konseyin başkanı aynı zamanda devletin de başkanı olarak sayılır. Başkan ve yardımcısı aynı toplumdan olamaz. Kararlar oy birliği ile alınır.
- 1974 öncesi sahip olduğu topraklara dönmesi mümkün olmayan kişilere tazminat verilecektir. Mülkiyet konusunda ortak bir Mülkiyet Kutulu oluşturulacaktır.
- Türk Devletindeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sayısı ile Rum Devletindeki Yunanistan vatandaşlarını sayısı, bu devletlerin nüfusunun % 10’unu geçerse, bu kişilerin Kıbrıs’a girişi yasaklanacaktır.
- Ortak devletin, polis ve asker gücü bulunmayacaktır.
- BMBG adanın durumunu gözlemlemeye devam edecektir. Taraflar silah ve mühimmat bulunduramayacaktır.
- Herk iki devlette de bulunan Türkiye ve Yunanistan askerinin sayısı dört basamaklı rakamları geçemeyecektir.
- Türk Topraklarının yüzölçümü % 28,5’a düşecek ve yeni bir harita çizilecek.

Denktaş bu planı reddederek, 12-13 Aralık 2002 tarihinde yapılacak olan Kopenhag Zirvesine katılmayacağını bildirmiştir (Tezel, 2008: 56). Kopenhag Zirvesinde; Kıbrıs, Çek

Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın, 1 Mayıs 2004 itibariyle AB'ye üyeliklerinin kabul edileceği belirtilmiştir. Kıbrıs Birleşmiş bir Kıbrıs'ın AB'ye üyeliğinin, Avrupa Konseyi'nin önceliği olduğu açıklanmış bunun gerçekleşmesi için liderlerin özveride bulunması istenmiştir. Birleşmenin sağlanmaması durumunda AB müktesebatının kuzeyde uygulanmayacağını ve Kıbrıs'ı temsilen Rum tarafının AB'ye girmesinin bir sakıncasının olmadığı belirtilmiştir. Ancak bu durumda Kuzey tarafının ekonomik kalkınmasına destek olunacağı ve birleşme için çaba sarf edilemeye devam edileceği bildirilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2017).

Yaşanan bu gelişmeler üzerine 14 Aralık 2003 tarihinde genel seçimler yapılmış ve yapılan genel seçimlerde 115.823 geçerli oy kullanılmıştır. CTP % 35,2 oranında oy alarak 19 milletvekili çıkarırken, UBP % 32,9 oranında oy ile 18 milletvekili, DP % 12,9 oranında oy ile 7 milletvekili, Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH) % 13,1 oranında oy ile 6 milletvekili çıkararak meclise girmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017). Annan Planı çerçevesinde yaşanan gelişmeler seçimlere de yansımıştır.

KKTC'nin iç politikasında yaşanan süreç Annan Planı çerçevesinde olumlu gelişmelere sahne oluyordu ve Kofi Annan'a göre taraflar, 28 Şubat 2003 tarihine kadar müzakerelere devam etmeli ve bunun sonucunda oluşturulacak metni, 30 Mart 2003 tarihinde her iki toplumda da halkoyuna sunmalıydılar. Taraflarca müzakere edilen plan beş kere değişikliğe uğramış, taraflar hiçbir görüşmede ortak bir karara varamamıştır. Yapılacak olan referandumda, iki taraftan birinden bile olumsuz sonuç çıkarsa, plan geçersiz sayılacaktır (Doluca, 2011: 39).

Annan'ın yürüttüğü bütün müzakerelere rağmen, planda mutabakat sağlanamamış ve 2003'ün mart ayından itibaren bir yıllık süre boyunca, bütün görüşmeler durmuştur. Annan, 10 Şubat 2004 tarihinde, Denktaş ve Kıbrıs Cumhuriyeti Başkanı Papadopoulos'u görüşmelerin tekrar başlaması için New York'a davet etmiştir. Annan; 10 Şubat ve 24 Mart tarihleri arasında görüşmelerin yapılmasını ve mutabakata varılamayan konularda, kendisinin teklif ettiği maddelerin geçerli olmasını ve bu metnin de referanduma sunulmasını istemiştir (Kaya, 2012: 67-69).

Yapılacak olan referandum için KKTC'deki sağ partiler 'Hayır' kampanyası yürütürken, sol partiler ise 'Evet' kampanyası yürütmekteydi. Aynı durum Rum tarafında pek de öyle değildi; en büyük Rum sol partisi AKEL, ilk başlarda referanduma evet diyeceklerini açıklasa da ilerleyen süreçte referandumda Hayır oyu vereceklerini beyan etmiştir. AKEL'in bu tutumunun en büyük sebebi etnik milliyetçilik yapmasıdır. Rumların hayır demesinin en büyük sebebi iki devletli yapıya karşı olmalarıydı. Türk tarafındaki sağ eğilimli partilerin

hayır demesinin sebebi ise planda yer alan maddelere bakıldığında Türklerin Rum toplumu içinde kaybolacağı endişesiydi (Kaya, 2012: 69).

24 Nisan 2004 yılında her iki kesimde de referandum yapılmıştır. Referanduma, KKTC'den % 64,9 evet, % 35,1 hayır oyu çıkarken, Rum tarafından % 24,2 Evet, % 75,8 hayır oyu çıkmış böylelikle Annan Planı hukuken reddedilmiştir. Rumlar 1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren de AB'ye üye olarak kabul edilmiştir (Vatansever, 2010: 1523). Uzlaşmaya yanaşan taraf KKTC olmasına rağmen; kazançlı taraf Rum toplumu olmuştur.

Annan planına dair yapılan referandumdan sonra, DP'den iki, CTP'den ise bir milletvekili istifa etmiş ve hükümet sayı olarak azınlığa düşmüştü. Böylelikle CTP-DP koalisyonunun hükümet görevi de düşmüş oluyordu. Bu gelişmelerin üzerine Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurma görevi UBP'ye verilmişti. Hiçbir partinin UBP ile koalisyon kurmaması üzerine, UBP hükümet kuracak çoğunluğu sağlayamamıştı. Hükümet kurulamadığından, anayasa gereği, 60 gün içerisinde seçim yapılması gerekmekteydi (Hürriyet Gazetesi, 2017).

Yaşanan bu gelişmelerden sonra, 20 Şubat 2005 tarihinde, erken seçime gidilmesine karar verilmiştir. Erken seçime gidilmesini Talat ve Serdar Denktaş da istemiştir. Koalisyon durumu, ülkede istikrar sağlanamamasına neden olmaktadır.

Yapılan seçimde CTP oyların % 44.51'ini alarak 24 milletvekili ile meclise girerken, UBP %31.67 oy ile 19 milletvekili, DP % 13.47 oy ile 6 milletvekili, Barış ve Demokrasi Hareketi ise % 5.84 oy oranı ile 1 milletvekili ile meclise girmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Seçimlerin ardından Talat önderliğinde CTP-DP koalisyonu kurulmuştur. Kurulan hükümetin en büyük özelliği ise; başbakan, başbakan yardımcısı ve bir bakan haricindeki diğer sekiz kabine üyesinin meclis dışından olmasıydı. Bu hükümetin adı Toplumsal Uzlaşma ve Çözüm Hükümetidir (Hasgüler ve Uludağ, 2013: 207).

17 Nisan 2005 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ise; CTP adına Mehmet Ali Talat, UBP adına Derviş Eroğlu, DP adına Mustafa Şenol Arabacıoğlu, TKP adına Hüseyin Angolemlı, Kıbrıs Sosyalist Partisi adına Zehra Cengiz, Yeni Parti adına Nuri Çevikel aday olmuştur. Seçime katılan bağımsız adaylar ise; Arif Salih Kırdığ, Zeki Beşiktepelı, Ayhan Kaymaktır.

Gerçekleştirilen seçimde 102.853 geçerli oy kullanılmış ve kullanılan oy oranlarına göre Mehmet Ali Talat, 55.945 oy ile oyların % 55.59'unu alarak, KKTC Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.8 K.K.T.C. 2005 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (2005)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Mehmet Ali Talat (CTP)	55,945	% 55.59
Derviş Eroğlu (UBP)	22,874	% 22.73
Mustafa Şenol Arabacıoğlu (DP)	13.302	% 13.22
Nuri Çevikel-Yeni Parti (YP)	4816	% 4.79
Zeki Beşiktepelı (Bağımsız)	1725	% 1.71
Hüseyin Angolemlı (TKP)	1054	% 1.05
Zehra Cengiz- Kıbrıs Sosyalist Partisi (KSP)	439	% 0.44
Arif Salih Kırdag (Bağımsız)	306	% 0.31
Ayhan Kaymak (Bağımsız)	168	% 0.14
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 147,823 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 102,853 Seçime Katılma Oranı: % 69.58 Geçerli Oy Sayısı: 100,632		

Türk tarafının % 64,9 evet dediği Annan Planına dair referandum Kıbrıs Siyasetinin değişen yüzünü gösteriyordu. Talat, referandumun en büyük destekçilerinden biriydi ve Kıbrıs halkının çoğunluğunun da federasyon tezinden yana olması, CTP Genel Başkanı Talat'ın da bu doğrultuda yürüttüğü politikası, 2005 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde meyvesini vermiş; Talat, Cumhurbaşkanı olarak seçilmişti.

Nisan 2005'te yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminden sonra Başbakanlık görevi düşmüş olan Talat'ın yerine, CTP Genel Başkanlığına seçilen Ferdi Sabit Soyer, hükümeti kurma görevini devralmıştır. Böylelikle CTP-DP koalisyonu, Soyer Başbakanlığında devam etmiştir. Bu koalisyon; UBP ve DP'den ikişer vekilin istifa edip Özgürlük ve Reform Partisi'ni (ÖRP) kurmasıyla son bulmuştur. Çünkü CTP, ÖRP ile 5 Ekim 2006 tarihinde koalisyon kurma yoluna gitmiş böylelikle DP saf dışı kalmıştır (Hasgüler, 2007: 305).

CTP-DP ve CTP-ÖRP koalisyonları döneminde, Kıbrıs Sorununda dair yapılan görüşmelerde gözle görülür bir ilerlemenin yaşanmaması halkın tepkisine sebep olmuştur. Çünkü CTP'nin bir önceki seçim vaatleri arasında; çözüm olacağı vurgusu yapılmıştı. CTP'nin yaşadığı bir diğer olumsuz durum da enflasyonun % 11,6 seviyelerine çıkmış

olmasıdır. Halkta umutsuzluğa neden olan bu gelişmeler, 2009 Genel Seçimlerinde, CTP'nin oylarının bir hayli düşmesine sebep olmuştur.

CTP merkez kurulunun erken seçime gitme kararı alması ile beraber 19 Nisan 2009 tarihinde yapılan genel seçimde UBP, oyların % 44.04'ünü alarak 26 milletvekili çıkarmıştır. CTP %29.26 oy oranı ile 16 milletvekili, DP %10.65 oy oranı ile 5 milletvekili, TDP ise % 6.87 oy oranı ile 2 milletvekili çıkarabilmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Bu seçimle beraber UBP 26 milletvekili ile meclise girmeye hak kazandığı için, hükümeti tek başına kurma yetkisine sahip olmuştur.

18 Nisan 2010 tarihine gelindiğinde ise KKTC'de Cumhurbaşkanlığı seçimine gidilmiştir. 121.987 geçerli oyun kullanıldığı seçimde, Derviş Eroğlu UBP adına aday gösterilmiştir. Seçime, Eroğlu dışında katılan herhangi bir partili aday olmamış, katılan diğer adaylar bağımsız olarak yarışmışlardır.

Bağımsız adaylar: Mehmet Ali Talat, Tahsin Ertuğruloğlu, Zeki Beşiktepel, Mustafa Kemal Tümkan, Arif Salih Kırdag, Ayhan Kaymak. Eroğlu oyların 61.422 oy ile oyların % 50.35'ini alarak KKTC'nin üçüncü Cumhurbaşkanı olmuştur. Talat 52.294 oy ile oyların % 42.87'sini alabilmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.9 K.K.T.C. 2010 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (2010)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Derviş Eroğlu (UBP)	61,422	% 50.35
Mehmet Ali Talat (Bağımsız)	52,294	% 42.87
Tahsin Ertuğruloğlu (Bağımsız)	4647	% 3.81
Zeki Beşiktepel (Bağımsız)	1967	% 1.61
Mustafa Kemal Tümkan (Bağımsız)	964	% 0.79
Arif Salih Kırdag (Bağımsız)	520	% 0.43
Ayhan Kaymak (Bağımsız)	168	% 0.14
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 164,072 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 125,294 Seçime Katılma Oranı: % 76.37 Geçerli Oy Sayısı: 121,982		

Eroğlu'nun Cumhurbaşkanı olması ile beraber UBP genel başkanlığına İrsen Küçük seçilmiş ve başbakanlık görevini 2013 genel seçimlerine kadar yürütmüştür (Hasgüler ve Uludağ, 2013: 208). KKTC'de 2013 Genel seçimlerine giden sürece bakacak olursak; UBP'nin 2010 yılında gerçekleştirdiği kurultaydan sonra, kabinenin oluşturulması sürecinde ve Genel Sekreterlik seçimlerinden dolayı, UBP Genel Başkanı İrsen Küçük ile bazı partililer arasında problemler yaşanmaya başlamıştır. 21 Ekim 2012 tarihinde olağanüstü kurultay yapılmış ve bu kurultayda İrsen Küçük 704, rakibi Ahmet Kâşif 690 oy almıştır. Küçük, seçim divanı tarafından başkan ilan edilmiş olmasına rağmen bu durum parti tüzüğüne aykırıdır. Çünkü Küçük, 704 oy ile oyların sadece % 49,3'ünü almış, yani seçimde salt çoğunluk sağlanamamıştır (Haber KKTC, 2017).

Yaşanan bu kurultayın hukuki boyutuna bakacak olursak; UBP tüzüğü'nün üçüncü bölümünün ikinci maddesinde: 'İlk turda ikiden fazla aday varsa, oylamaya katılan Parti Delegelerinin salt çoğunluğunu alan aday, Parti Genel Başkanı seçilir. İlk turda salt çoğunluk sağlanamazsa, seçim en çok oy alan iki aday arasında, bir hafta sonra yinelenir ve ikinci tur oylamaya gidilir' denilmiştir (Ulusal Birlik Partisi, 2017).

Kurultayda yaşanan bu hukuksuzluk yargıya taşınmış ve kurultayın vermiş olduğu bu karar, mahkeme tarafından iptal edilmiştir. Böylelikle, 24 Şubat 2013 tarihinde ikinci tur oylaması yapılmıştır. İkinci turda Küçük, Kâşif karşısında 701'e karşı 708 oy ile UBP Genel Başkanı olarak seçilmiştir.

Yaşanan bu gelişmelerden sonra UBP içerisindeki sekiz muhalif milletvekili; CTP, TDP ve DP ile beraber hükümete karşı güvensizlik oylaması yapılmasını istemiştir. Bu talep karşısında UBP, bu sekiz milletvekilinin parti tüzüğüne ters davrandığını iddia ederek onları disipline sevk etmiştir. UBP'li sekiz isim; Ahmet Kâşif, Zorlu Töre, Hasan Taçoy, Afet Özcafer, Ergün Serdaroğlu, İlkay Kamil, Ejder Aslanbaba ve Türkay Tokel ise savunma vermeyeceklerini beyan etmiş ve UBP'den istifa etmişlerdir. Bu arada UBP hükümeti de güvensizlik oyu ile hükümetten düşürülmüş ve 13 Haziran 2013 istifa eden Küçük hükümetinden sonra, yapılacak olan 2013 Genel Seçimlerine kadar hükümetin başına, Başbakan olarak, CTP'li Sibel Siber getirilmiştir. Seçimler yapılana kadar CTP, DP-UG ve TDP den oluşan bir üçlü koalisyon kurulmuş ve bu geçiş hükümeti seçimlere kadar hükümet görevini yürütmüştür (Havadis Gazetesi, 2017).

Ülkede yaşanan bu siyasi kriz sonucunda, bütün partilerin mutabakatıyla erken seçimler yapılmıştır. DP, partilerine katılan sekiz UBP'li vekilden sonra yapılan bu genel seçime, DP-Ulusal Güçler (DP-UG) adı ile katılmıştır.

28 Temmuz 2013 tarihinde yapılan genel seçimde, birinci parti olarak oyların % 38,38'ini alan CTP çıkmıştır. CTP 21 milletvekili çıkarırken; UBP % 27,33 oy alarak 14, DP-Ulusal Güçler %, 23,16 oran ile 12, TDP ise % 7,41 oranında oy alarak 3 milletvekili ile meclise girmeye hak kazanmıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Seçimden sonra hiçbir parti tek başına iktidar kurmaya yetecek kadar oy alamadığından, CTP ile DP-Ulusal Güçler koalisyon hükümeti kurmuştur. Başbakan olan CTP Genel Başkanı Özkan Yorgancıoğlu, 2014 yılının Haziran ayında yapılan CTP Kurultayında başkanlığa adaylığını göstermemiştir. Kurultayda CTP Başkanı olarak Mehmet Ali Talat seçilmiştir. Yorgancıoğlu, Başbakanlık görevini bıraktığı için yeni bir hükümet kurulması gerekmektedir. Meclis, Hükümeti kurma görevini, CTP'li Ömer Kalyoncuya vermiştir. Kalyoncu 16 Temmuz 2015 tarihinde UBP ile bir koalisyon hükümeti kurmuştur. KKTC tarihi boyunca ilk defa, CTP ve UBP koalisyon ortağı olmuştur (Yenidüzen Gazetesi, 2017).

Günümüzde halen Cumhurbaşkanlığı görevini yürüten Mustafa Akıncı'nın kazandığı 2015 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ise 19 Nisan 2015 tarihinde yapılmıştır. 2009 yılında aktif politikadan çekilen Mustafa Akıncı, TKP ve BKP'nin açık desteği ile beraber, seçime bağımsız olarak katılmıştır. Mevcut Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ise UBP ve DP'nin desteğini alarak UBP adına seçime katılmıştır. Meclis başkanı Sibel Siber ise CTP adına, Mustafa Onurer ise Kıbrıs Sosyalist Partisi adına seçime katılan diğer iki partili adaylardır. Mustafa Akıncı dışında seçime bağımsız olarak katılan diğer adaylar; Kudret Özersay, Arif Salih Kırdag, Mustafa Ulaş'tır.

Yapılan oylamada Eroğlu 30.328 oy ile % 28.15, Akıncı 29.030 oy ile % 26.94, Siber 24.270 oy ile % 22.53, Özersay 22.895 oy ile %21,25 oranında oy almıştır. Oyların biri birine yakın olduğu bu turda % 50 oy oranını geçebilen bir aday olmadığı için, Cumhurbaşkanı seçimi ikinci tura kalmıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.10 K.K.T.C. 2015 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Seçime Katılanların Adı Soyadı (2015)	Oy Toplamı	Oy Oranı
Derviş Eroğlu (UBP)	30,328	% 28.15
Mustafa Akıncı (Bağımsız)	29,030	%26.94
Sibel Siber (CTP)	24,270	% 22.53
Kudret Özersay (Bağımsız)	22,895	% 21.25
Arif Salih Kırdag (Bağımsız)	530	% 0.49
Mustafa Onurer (KSP)	428	% 0.40
Mustafa Ulaş (Bağımsız)	259	% 0.24
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 176,916 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 110.303 Seçime Katılma Oranı: % 62.35 Geçerli Oy Sayısı: 107.741		

26 Nisan 2015 tarihinde yapılan ikinci tur oylamasında Mustafa Akıncı 67.032 oy ile oyların %60.50'sini alarak KKTC'nin dördüncü Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017).

Tablo 2.11 K.K.T.C. 2015 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri İkinci Tur Oylaması

Seçime Katılanların Adı Soyadı (2015) İkinci Tur	Oy Toplamı	Oy Oranı
Mustafa Akıncı (Bağımsız)	67,032	% 60.50
Derviş Eroğlu (UBP)	43,763	% 39.50
Kayıtlı Seçmen Sayısı: 176,980 Oy Kullanan Seçmen Sayısı: 113,478 Seçime Katılma Oranı: % 64.12 Geçerli Oy Sayısı: 110,795		

Akıncı seçime giderken, 'Değişim ve Çözüm!' sloganını kullanmıştır. Türkiye ile ilişkilerin Yavru Vatan- Anavatan olarak değil de; iki kardeş ülke olarak değişmesini savunan Akıncı, Kıbrıs Sorununun da insan hakları çerçevesinde çözülmesi gerektiğini savunmaktadır (BBC, 2017).

2016'nın Nisan ayına gelindiğinde ise UBP Genel Başkanı Hüseyin Özgürün; Türkiye'deki Alaköprü Barajından, KKTC'deki Geçitköy Barajına aktarılan suyun dağıtımından başlayan sorunlardan itibaren, CTP ile sorun yaşadıklarını dile getirmiş ve hükümetten çekildiklerini açıklamıştır. CTP suyun belediyeler tarafından dağıtılmasını isterken, UBP suyun Türkiye'nin de istediği gibi özel şirketler tarafından dağıtılmasını istemiştir (Milliyet, 2017).

CTP-UBP hükümetinin dağılmasından sonra Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı, hükümet kurma görevini UBP Genel Başkanı Hüseyin Özgürün'e vermiştir. Özgürün Başbakanlığındaki UBP-DP koalisyonu günümüzde de görev yapmaktadır.

KKTC'de, 1976'dan (KTFD) günümüze kadar yapılmış genel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimleri incelendiğinde, oy kullanan vatandaşların önceliğinin; sosyal, ekonomik konulardan veya yerel siyasetten ziyade, Kıbrıs Sorununa yönelik yürütülen politikalar olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü ekonomik ambargolar, işsizlik, istikrarsızlık, sağlık, eğitim sorunları gibi bütün sorunların temelini Kıbrıs'taki çözümsüzlük ve KKTC'nin Türkiye dışında hiçbir ülke tarafından tanınmaması oluşturmaktadır.

2.5. KKTC ve Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Günümüzde Yürüttüğü Müzakereler

Türkler ve Rum toplumlarının karşılıklı yürüttüğü müzakereler 1990 ve 2000 yılları arasındaki pek verimli geçmemiştir. Rumların, bütün Kıbrıs adasını temsilen AB'ye başvurusu ve bu başvurunun AB tarafından olumlu karşılanması, Rumların, Kıbrıs Sorununa ve Kıbrıs Türk Toplumuna yönelik izlediği politikayı güçlendirmiştir. Sorun çözülmeden de olası bir AB üyeliğinin gerçekleşebilecek olması, Rumları çözümsüzlük konusunda teşvik edebilecek bir durumdur ki nitekim Annan referandumundan çıkan olumsuz sonuç ve Rum kesiminin tek taraflı AB üyeliği, günümüzde yürütülen müzakerelerde bile KKTC'nin elini güçsüzleştiren en büyük durumlardan biridir.

İki toplum arasında günümüzde yapılan görüşmeler, 2008 yılında Cumhurbaşkanı Talat ile Kıbrıs Cumhurbaşkanı Hristofyas arasında tekrar başlamıştır. Taraflar, Lefkoşa'da bulunan Lokmacı Kapısının açılması yönünde ortak bir karara varmıştır. Yapılan görüşmelerde Talat, Annan Planı çerçevesinde çözüm görüşmelerinin yapılması gerektiğini savunurken Hristofyas ise Anna Planı'nın belirleyici olmasını istememiştir. Dönem dönem kesilen görüşmeler ancak 2010 yılına kadar devam etmiştir.

2010 yılında KKTC Cumhurbaşkanı olarak seçilen Derviş Eroğlu, BM'ye gönderdiği mektupta görüşmelere kaldığı yerden devam edeceğini bildirmiştir.

Günümüzde yürütülen Kıbrıs Müzakereleri BM'nin arabuluculuğu ile 15 Mayıs 2015'te başlamıştır. Müzakereleri, KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Nikos Anastasiadis yürütmektedir.

Cenevre'de yürütülen müzakerelerde altı tane konu başlığı bulunmaktadır. Bu başlıklar; Ekonomi, Avrupa Birliği, Mülkiyet, Yönetim-Güç Paylaşımı, Toprak ile Güvenlik ve Garantilerdir (IMP News, 2017).

Akıncı ve Anastasiadis arasında Cenevre'de görüşülen müzakerelerin Annan Planı'ndan farklı yönleri şunlardır: Annan Planı'nda Garanti ve İttifak Antlaşmalarının aynen devam edilmesi öngörülüyordu, Türk askerinin 14 yıl içinde, kademeli olarak, adadan çekilmesi planlanıyordu fakat günümüzde yapılan Cenevre görüşmelerinde bu antlaşmaların iptal edilmesi talep edilmektedir. Annan planında yer alan, kuzeye yerleşmesi düşünülen nüfusun oranı şu an daha fazla ve yerleşecek Rumların seçme seçilme hakları olacak. Bu durum yerelde ve genelde ülke yönetimine katılacak olan yurttaşların haklarında değişikliklere sebep olabilecek bir konudur.

Bir diğer önemli bir nokta da Annan planına göre çizilen haritanın değişikliğidir. Anlaşma gerçekleşirse; Türk tarafından istenilen toprağın daha fazla olacağı ve Kıbrıs Türkünün elinde bulunan kıyı şeridinin daha da azalacağı göze çarpmaktadır (Hasgüler, 2017).

Cenevre görüşmelerinde üzerinde durulan bir diğer önemli konu ise coğrafi olarak iki taraflılığın bitirilmek istenmesidir. Müzakereler olumlu sonuçlanırsa, Kıbrıs zaten bütün olarak AB'ye girecektir. AB'nin de önem verdiği konulardan biri olan AB içinde seyahat ve mülk edinme özgürlüğü, Kıbrıs Türk Tarafında da geçerli olacaktır.

Ada içinde, iki milletin de genel anlamda eşit haklara sahip olacak olması Rumlar için pek bir dezavantaj yaratmazken, bu durum Türkler açısından oldukça dezavantajlı bir durumdur. Rumların nüfusu 1 milyon 165 bin civarındadır. Bu da Rum nüfusun, Türk nüfusunun neredeyse dört katı olduğu gerçeğidir. Böylelikle iki toplumun da eşit oy hakkına sahip olması ile beraber, Türklerin yönetimdeki söz hakkı oldukça düşük olacaktır. Burada Türk tarafının istediği şey 'Eşit Ortaklıktır'. 1960 Antlaşmalarına da bakacak olursak, nüfus oranında temsilden ziyade yüzdeler yönünden Türklerin de temsil edilmesinin güçlü olunması uygulanıyordu (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2017).

Nüfusa dayalı seçim sistemine karşı hem sağ hem sol partiler ortak bir duruş sergilememelidirler. Aksi halde, günümüzde Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı tarafından yürütülen Cenevre Müzakerelerinde öngörülen nüfusa dayalı temsiliyet fikri Türkleri azınlık durumuna düşürebilecektir. Çünkü Rum nüfusu Türk nüfusundan oldukça fazladır. Yeni

kurulacak cumhuriyette öngörülen temsiliyet uygulanır ise, yapılacak olan genel seçimlerde, Rumlar iyi organize olarak iki ayrı devlet fikrini savunan Türk partilerin veya vekillerinin çıkmasını imkânsız hale getirebilir. Aynı durum 1960 anayasasında dönüşümlü olması konusunda mutabakat sağlanmış Cumhurbaşkanlığı seçimleri konusunda yaşanmıştır.

İki taraf arasında yürütülen görüşmeler 16 Şubat 2017 tarihinde kesilmiştir. Bunun sebebi Enosis'in özel gün olarak okullarda kutlanması kararının 16 Şubat 2017 tarihinde Rum meclisinden onay almasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KKTC HÜKÜMETLERİNDE BULUNMUŞ SİYASİ PARTİLERİN KIBRIS SORUNUNA BAKIŞI

Bu bölümde KKTC'deki siyasi partilerin Kıbrıs Sorununa Yönelik bakışı ve parti programları incelenecektir. Bu siyasi partilerin incelenmesi sağ ve sol partiler olmak üzere iki ayrı şekilde yapılacaktır.

Günümüz siyasetinde partiler ve görüşleri genel anlamda sağ ve sol diye ikiye ayrılan bir skala üzerine yerleştirilmektedir. Bu ayrım Dünya siyasetinde ilk olarak, 1789 Fransız İhtilalinden sonra ortaya çıkmıştır. 1791 yılında, Fransa Meclisi'nde yapılan toplantıda, kralcılar ve statüko yanlıları, meclis başkanına göre, sağ tarafa; yenilikten ve halkın taleplerinden yana olan değişim yanlıları ise sol tarafa oturmuştur. Böylelikle, günümüzde kullanılan Sağ ve Sol görüş kavramı ortaya çıkmıştır. KKTC'de bulunan partilerin görüşlerine de bu bağlamda bakılacaktır. KKTC'deki sağ partilerin politikası daha çok Türk Milliyetçiliği çerçevesindedir, çünkü bu partiler iki ayrı devlet modelini benimsemektedir. Türkiye ile aynı ortak tarihe ve bağlara sahip olduğu gerekçesi ile Türkiye'nin garantörlüğünün devam etmesini isteyen sağ partilerden daha marjinal olan çok az bir kesim Kıbrıs'ın Türkiye'nin bir vilayeti olmasını bile zaman zaman dile getirmektedir.

Her ne kadar düzenli işleyen kurumlara sahip olursa da; günümüzün küresel ekonomik koşulları ve küresel siyasetinde, uluslararası alanda tanınmıyor olmak ve bunun getirdiği dezavantajlar, çözülmesi gereken en öncelikli konudur. KKTC'deki siyasi partiler de bu soruna yönelik parti programları oluşturmuş ve oluşturulan politikalar da bu ideolojilerden gelen Cumhurbaşkanı tarafında yürütülerek müzakere edilmiştir.

Kıbrıs Sorununa taraf olan; BM, NATO, AB, Türkiye, Yunanistan, İngiltere'nin dışında, sorunun en büyük tarafı Kıbrıslı Rum ve Türk halklarıdır. Çünkü ada üzerinde yaşamlarını sürdüren ve bu çözümsüzlükten en çok etkilenen bu iki halktır. Bundan dolayı, bu bölümde KKTC'deki siyasi partilerin Kıbrıs Sorunu konusunda sahip oldukları ideolojiler ve sahip oldukları parti programları ve tüzükleri incelenecektir. Bu program ve tüzüklere bakarken, KKTC siyasal hayatında sol ve sağ partilerin seçilmesine neden olan olaylara da değinilecektir.

3.1. KKTC'de Sağ Eğilimli Partiler ve Kıbrıs'ta Türk Milliyetçiliğinin Oluşumu

Kıbrıs adasında gelişen milliyetçilik fikrinin tarihsel gelişimine bakacak olursak; 1571'de Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethetmesiyle adaya yerleştirilen Türk nüfusu, Rumlarla

eşit şartlarda yaşamış; her iki toplum da hayatlarını aynı refah seviyesinde sürdürmüştür. Vergi toplama dâhil, birçok özgürlük elde eden Ortodoks Kilisesi, Osmanlı Devleti'nin adayı fethetmesinden memnundu. Kilise topladığı vergilerden pay alıyordu. Rum ve Türk halkı zaman zaman, alınan vergilerin getirdiği ağır şartlardan dolayı Osmanlı Devleti'ne, dolayısıyla Kiliseye karşı beraber karşı çıkıyor, başkaldırıyorlardı (Kızılyürek, 2011: 209-210).

Osmanlı Devleti'nin ekonomik politikaları doğrultusunda batılı ülkelere tanıdığı kapitülasyonlar, Kıbrıs Adasının da ekonomik ve sosyal durumunu etkiliyordu. Hristiyanların daha serbest biçimde ticaretle yapabilmeleri Osmanlı topraklarında yeni bir burjuva sınıfının oluşmasına neden olmuştu (Sander, 1989: 129).

Kapitülasyonlar, Kıbrıs'taki Hristiyan nüfusun, yani Rum, Ermeni ve Yahudilerin adanın iç ve dış ticaretini elinde tutmaya başlamasına sebep olmuştu. Müslümanlar ise geleneksel uğraşlara devam etmekle beraber, bürokrasi ve idareciliği ellerinde tutuyorlardı. Bu ayrışma Müslümanların yönetim ve tarımda, Hristiyanların ise ticarete güçlenmesine yol açmış ve mevcut toplumsal yapıda bozulmalara neden olmuştur. Tarihsel olarak yaşanan bir diğer gelişme de 1832 yılında bağımsız bir Yunan Devleti'nin kurulması dolayısıyla Helen Milliyetçiliğinin adada gittikçe etkili olmaya başlamasıdır (Kızılyürek, 2011: 212).

İngiltere, 1878 yılında Kıbrıs Adasını Osmanlı Devletinden kiraladıktan sonra Kıbrıslı Türkler İngiliz yönetimiyle işbirliği yapmıştı. Çünkü adanın sahibi halen Osmanlı Devleti idi. Böylelikle Türkler Osmanlı Devletine ve Padişaha sahip çıkıyordu. Ada İngiltere tarafından 1914'te ilhak edildikten sonra, Kıbrıs Türkü'nün en büyük çekincesi Enosis olmuş ve hatta bunun gerçekleşmemesi adına ilhakı benimsediklerini yani adanın Britanya'nın bir parçası olduğunu desteklediklerini bile bildirmişlerdi (Hill, 1952: 521).

Anadolu'nun işgal altında olması ve Yunanistan'ın bu savaşta İngiltere ile aynı safta yer almış olması ve Osmanlı Devleti'nin, Birinci Dünya Savaşı'nda kaybeden tarafta yer alması Kıbrıs Türkü'nü psikolojik olarak çökertmişti. Yunanistan-İngiltere dostluğuyla gerçekleşmesi ihtimal olan Enosis düşüncesi, Türklerin İngiltere yönetimine destek vermesine sebep olmuştu (Berkes, 1997: 34).

Türk nüfusunun lideri olarak atanan, geleneksel ve dindar bir isim olan Sir Münir Bey, Kıbrıs'ta tek adam yönetimi kurmuştu. Buna tepki olarak Kemalist genç Kıbrıslılar, 1920'lerden itibaren güçleniyorlardı. Kıbrıslı genç aydınlar, aynı zamanda Enosis'e de karşıydılar ve Mustafa Kemal Atatürk'ün devrimini esin kaynağı olarak alıyorlardı. Bu aydın gençler, Türkiye Cumhuriyeti'nin gönderdiği ilk Başkonsolos olan Asaf Bey ile yoğun bir biçimde görüşüyor ve 1930 yılında yapılan Milli Kongre'de alınan karar doğrultusunda,

Türkiye’de uygulanan reformların adada da uygulanmasını istiyorlardı fakat İngiltere bunu reddediyordu. Hatta seçimle oluşturulan Kavanin Meclisi’ne de Kemalist görüşte olan Necati Özkan seçilmiş, bu durum İngiliz Yönetiminin endişelenmesine neden olmuştu. Yaşanan bu gelişmeler Türkler arasında da ayrışmaya neden olmuştu. Türklerin bir kısmı Kemalist reformların uygulanmasını isterken bir kısmı da sömürge yönetimi ile işbirliğinin devam etmesini istiyordu. 1931 yılına gelindiğinde Rumlar Enosis talebiyle İngiliz yönetimine karşı kitlesel bir başkaldırı gerçekleştirmiş ve İngiliz Yönetimi bunu sebep göstererek meclisi kapattığını açıklamıştır. Başlayan sıkıyönetim dönemi Kemalist Türkleri olumsuz bir biçimde etkilemiştir (Kızılyürek, 2011: 219-220).

Rumların, milliyetçilik hususunda daha bilinçli olmaları, örgütsel hareket etmeleri ve Enosis talepleri Türkleri tetikliyordu. Bu yüzden yüzünü Türkiye’ye çevirmek Kıbrıs Türkü’nün kendisini daha güvende hissetmesine sebep oluyor ve kimlik olgusu hususunda rahatlatıyordu (Denktaş, 2000: 138).

Yaşanan bu tarihsel gelişmelere bakıldığında; Kıbrıs’ta baş gösteren Türk Milliyetçiliğinin temel faktörü; Enosis karşıtlığı, yani kontra milliyetçilikti, bir diğer faktör ise; Mustafa Kemal’in Türkiye’sine duyulan hayranlıktı.

Aslında Kıbrıs sağı denilince Rumlar açısından Helen Milliyetçiliği akıllara gelmekte iken, Kıbrıs Türkü için; İngilizcilik, Türkçülük ve Turancılık gelmektedir. Kıbrıs’ta Türk sağının önemli temsilcileri olan Küçük ve Denktaş, Türkiye’den Demokrat Parti ile oldukça yakın ilişki içerisinde olmuşlar ve daima antikomünist bir siyaset izleyeceklerini vurgulamışlardır (Hasgüler, 2007: 310-311).

3.1.1. Ulusal Birlik Partisi (UBP)

Kıbrıs sağının en büyük partilerinden birisi olan UBP’nin Genel Merkezi Lefkoşa’dadır. UBP; muhafazakâr ve milliyetçi çizgiyi benimsemiştir. Parti, 11 Ekim 1975 yılında, Rauf Raif Denktaş tarafından kurulmuştur (Altınkaş, 2005: 37).

UBP’nin kuruluşundan günümüze kadar, genel başkanlığını yapmış isimleri şunlardır (Ulusal Birlik Partisi, 2017):

- Rauf Raif Denktaş (11 Ekim 1975 - 3 Temmuz 1976)
- Nejat Konuk (3 Temmuz 1976 - 2 Mart 1978)
- Osman Nuri ÖREK (18 Nisan 1978 - 7 Ocak 1979)
- Mustafa Çağatay (7 Ocak 1979 - 30 Kasım 1983)
- Derviş Eroğlu (18 Aralık 1983 - 21 Kasım 2005)
- Hüseyin ÖZGÜRGÜN (Kasım 2005- 2006)

- Tahsin Ertuğruloğlu (Aralık 2006 - Kasım 2008)
- Derviş Eroğlu (29 Kasım 2008 - 19 Nisan 2010)
- İrsen Küçük (23 Nisan 2010 - 31 Ağustos 2013)
- Hüseyin ÖZGÜRGÜN - (31 Ağustos 2013 - Halen)

Ulusal Birlik Partisinin genel amaç ve ilkeleri, 6 Eylül 1998'deyapılan, altıncı kurultay tarafından güncellenerek belirlenmiştir. Parti tüzüğü'nün ikinci maddesinde UBP'nin amaçları şu şekilde sıralanmıştır (Ulusal Birlik Partisi, 2017):

- “1. Halkımızın, kendi kaderini tayin etme hak ve yetkisini kullanarak kurmuş olduğu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığını; ulusal ve toplumsal birlik ve beraberliğini ve ülke bütünlüğünü sağlamak.
2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, dünya devletleri ailesinin saygın, güvenilir, geleceğinden emin, onurlu saygınlığından hiçbir koşul altında ödün vermeyen güçlü ve dostluğu aranan eşit bir üyesi durumuna getirmek.
- 3.Kıbrıs sorunun çözümü konusunda Kıbrıs Türk Halkı'nın önüne, iki halkın egemenliği siyasal eşitliği iki kesimlilik temelinde Anavatan Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin ve fiili garantisinin devam edeceği, Avrupa Birliğinin birincil hukuku kabul edilecek bir anlaşma olanağı çıkması halinde bunu desteklemeyi görev sayar.
4. Kıbrıs Türk Halkı'nın, Türk Ulusunun ayrılmaz bir parçası olduğunu içtenlikle kabul ederek, Türk Ulusunun tüm tarih, kültür, dil ve din mirasını paylaştığımız Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerimizi öncelikli bir yaklaşımla geliştirmek ve her konuda bütünleşmek.”

Görüldüğü üzere; UBP'nin Kıbrıs Sorununa bakış açısı; iki kesimli, iki ayrı egemen devlet olacak biçimde sürdürülecek bir devlet modelidir. Bu tüzükte UBP'nin Kıbrıslı Türklerin Türkiye Türkleri ile ayrılmaz bir bütün olduğunu vurgulamış olmasının sebebi; Kıbrıslı Türklerin, Anadolu topraklarından gelmiş olması, yani iki toplumun ortak bir tarihe sahip olmasıdır.

UBP 1976 Devlet Başkanlığı seçimlerinden, 2003'te yapılan genel seçimlere kadar katıldığı seçimlerde, oy sıralamasında daima birinci parti olmuştur. Bunun en büyük sebepleri; UBP teşkilatının tabanının çoğunun TMT çatısı altında mücadele etmiş olması ve KTFD ile KKTC'nin kurucusu olan Rauf Denktaş'a toplumun birçok kesimi tarafından kurtarıcı gözüyle bakılmasıdır.

UBP, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB'ye üyeliğinin antlaşmalara aykırı olduğunu iddia etmekte ve Türkiyesiz bir AB üyeliğinin mümkün olmayacağını savunmaktadır. Kıbrıs'ın AB üyeliğinin de hukuk dışı olduğunu savunan UBP, Kıbrıs Sorunu çözülsün bile Türkiye olmadan AB'ye girilmeyeceğini savunmaktadır. (Altınkaş, 2005: 62).

UBP son dönemlerine kadar adeta bir iktidar partisi görüntüsündedir. Bunun en büyük sebepleri Kıbrıs Sorunu karşısında sahip olduğu milliyetçi tutum ve her daim hükümette olmasının getirdiği avantajlı durumdur. Genellikle hükümette ya tek başına ya da koalisyon ortağı olarak bulunana UBP seçimlere devlet olanaklarını daha rahat kullanarak girebilen en büyük partidir. UBP'nin seçimlerdeki bir diğer kozu da sol görüşlü cumhurbaşkanlarının yürüttüğü müzakerelerin olumsuz sonuçlanmasının yapılacak olan bir diğer seçimde, otomatikman seçim politikası olarak işe yaramasıdır.

3.1.2. Demokrat Parti (DP)

Demokrat Parti, 30 Temmuz 1992 tarihinde, UBP'den ayrılan dokuz milletvekili tarafından kuruldu. Politik ideolojisi liberal demokrasi olan DP merkez sağ görüşlü bir partidir. UBP'de yaşanan bölünmenin en büyük sebeplerinden biri; Parti Genel Başkanı Derviş Eroğlu'nun değiştirmek istediği seçim yasasına, Rauf Denktaş'ın karşı çıkması ve UBP içinden bazı kişilerin Denktaş'a bu konuda destek vermesidir. Bir diğer anlaşmazlık ise; Eroğlu'nun Kıbrıs Meselesi hususunda Denktaş'tan daha sert bir tutumda olmasıdır. Yaşanan bu gelişmeler Denktaş'ın UBP ile arasının açılmasına neden oldu ve partideki Denktaşçılar, Hakkı Atun önderliğinde, Serdar Denktaş, Atay A. Raşid, Süha Türköz, Nazif Borman, Taşkent Atasayan, Mustafa Adaoğlu, Mustafa Hacıahmetoğlu ve Aytaç Beşeşler yeni bir parti kurmak üzere UBP'den ayrılarak DP'yi kurdular(Altınkaş, 2005: 16).

Bu politik çekişmeler dışında DP'nin oluşumundaki önemli bir diğer husus daha vardır. Derviş Eroğlu bu durumu yani, UBP içinde başlayan çekişmeyi ve DP'nin kuruluşuna giden yolu şöyle açıklamıştır; 1990 seçimlerinde UBP milletvekili olarak seçilen Serdar Denktaş'a, ilk olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın verildiğini fakat Denktaş'ın UBP Genel Sekreteri de olmayı istemesi üzerine bu konuda problem yaşadıklarını dile getirmiştir. Çünkü Genel Sekreterlik önemli bir makamdır ve ülkedeki bütün teşkilatların koordinasyonunu sağlayan birimdir. Eroğlu, bu birimin genç bir siyasetçi için uygun olmadığını düşünmekteydi. Sıkıntıların büyümesini istemeyen Eroğlu, Genel Sekreterlik makamının kaldırılarak yerine Başkan Yardımcılığı makamının gelmesini ister ve bu kararı parti genel kurulundan geçirir. Bu arada Eroğlu, Denktaş'a İçişleri Bakanlığını vermiştir. Rauf Denktaş ve Serdar Denktaş bu kararlara pek sıcak bakmamıştır. Bununla başlayan ikili anlaşmazlıklar, Serdar Denktaş'ın partiden kopmasının başlangıcıdır. Eroğlu konuşmasında; Serdar Denktaş'ın o zamanlar genç olduğunu fakat şu an politikayı çok iyi yürütebilen, olgun bir siyasetçi olduğunu dile getirmiştir. Eroğlu Rauf Denktaş ile bu konu dışında hiçbir sorun

yaşamadıklarını, aynı ulusal mücadeleyi verdiklerini ve Denктаş ölüırken son nefesinde kendisinin yanında olduğunu söylemiştir (Eroğlu D. , 2017)

Günümüzde partinin başkanlığını Serdar Denктаş yürütmektedir. Serdar Denктаş, 2016 yılında gerçekleşen parti kongresinde başkan olarak seçilmiş ve başkanlık görevine devam etmiştir. Partinin, Demokrat Parti-Ulusal Güçler olan ismi, Demokrat Parti olarak değiştirilmiştir. Denктаş bu kongrede yaptığı konuşmada: ‘‘Benim yolum bağımsız KKTC’nin yaşatılması güçlendirilmesi yoludur’’ diyerek bir bakıma DP’nin Kıbrıs Sorununa bakış açısını ve buna yönelik çözüm önerisini tek cümleyle dile getirmiştir. Denктаş; Kıbrıs müzakerelerinde sonuç çıkmaması halinde yarım asırlık masayı ortadan kaldırarak belirsizlik kelepçesini kırmak gerektiğini bildirmiş, hatta ‘‘Anavatan Türkiye ile ortak antlaşmalar imzalamak suretiyle ve Türkiye pazarına ortak olarak yıllardan beridir 300 bin kişiyle sınırlandırılmış pazarı 85 milyon 300 bine çıkararak önümüzü açacağız’’ demiştir (Kıbrıs Genç Tv, 2017).

DP; Türkiye’nin AB üyesi olmadan KKTC’nin AB’ye girmesinin yersiz olduğunu savunmaktadır, hatta Serdar Denктаş; AB’ye bağımlı olmamak gerektiğini, KKTC’nin bu düşünceden kurtulması gerektiğini savunmuştur (Altınkaş, 2005: 49). Rumlarla yapılacak görüşmelerin de ancak KKTC’nin fiili varlığının kabul edilmesi koşuluyla yapılması gerektiğini savunmakta, yani ‘çözüm ne olursa olsun iki devletli bir çözüm olmalıdır’ demektedir.

KKTC’deki sağcı partilerin Kıbrıs Sorununa yönelik en büyük endişelerinin başında; güvenlik sorunu gelmektedir. Bu yüzden bu partilerin hepsi Türkiye’nin garantörlüğünün devamını istemektedirler. Kıbrıs Türkü’nün, Türkiye ile ayrılmaz bir ortak kültürel tarihe ve sahip olduklarını dile getirmektedirler. Bu durum da Türkiyesiz bir Kıbrıs’ın varlığının zor olduğunu göstermektedir.

3.2. KKTC’deki Sol Partilerin Gelişimi ve Kıbrıs Sorununa Bakışı

Kıbrıs Türk solununu gelişimine bakacak olursak; bunun en büyük öncüsü Necati Özkan’dır. 1930’da Kavanin Mecline seçilen Özkan, hem İngilizlere hem de İngilizci Türklere (Sir Münir Bey) karşı mücadele etmiştir. Ancak İngiltere’nin Rum İsyancıları neticesinde başlattığı sıkıyönetim ile bütün halk öncüleri gibi Özkan da pasifize edilmiştir (Tamçelik, 2011: 58).

İngiltere döneminde sol görüşlü diye adlandırabilecek Kıbrıslı T”ürklerin çoğu Kemalist düşüncedydiler. Atatürk’ün anti emperyalist ulus mücadelesi onlar için çok büyük bir ilham kaynağı olmuştur.

İlerleyen süreçte oluşan bir diğer sol hareket de; 1945'te kurulan Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Kurumu'dur. 1940'larda Rumlarla aynı çatı altında olan bu sendikal hareket, Rumların Enosis'i desteklemesi sonucunda onlardan ayrılmış ve kendi oluşumlarını kurmuşlardır. Kurumun öncelikli amacı Kıbrıs'taki bütün işçileri tek çatı altına toplamak ve Enosis'e karşı ortak bir mücadele vermektir (Tamçelik, 2011: 59).

Türk ve Rum işçi ve köylülerinin ortaklaşa bir mücadeleye başladığı asıl yapı, 14 Ağustos 1924 tarihinde kurulan Kıbrıs Komünist Partisidir (KKP). Rumlar ve Türklerden oluşmayı amaç edinen İngiliz aleyhtarı bir parti olan KKP; sadece adadaki Türk sol hareketinin başlangıcı değil, Kıbrıs Rum solunun da adadaki ilk örgütlenmesi sayılmaktadır. Parti her ne kadar Enosis'e karşı olsa bile Türkler partiye mesafeli yaklaşmıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri türklerde milliyetçilik duygusunun ağır basmasıdır; fakat 1940'lı yıllara kadar Türklerin herhangi bir sendikal ve örgütsel kurumunun olmaması, özellikle Türk işçileri ve köylüleri Rum sendikalarına üye olmaları zorunda bırakmıştır (Balyemez, 2016: 236). KKP, 1933 yılında İngiltere tarafından kapatılmıştır. İngiltere partinin kapatılmasına sebep olarak; Kıbrıs Ortodoks Kilisesi ile Komünistler arasında yaşanacak bir çatışma olasılığında dolayı olduğunu öne sürmüştür.

KKP resmi olarak kapatılmış olsa bile, sendikal ve illegal yollarla örgütlenmeye devam ederek 14 Nisan 1941 tarihinde, Emekçi Halkın İlerici Partisi'nin (AKEL) kurulacağı sürece gitmiştir. KKP'nin devamı niteliğinde olan AKEL, rum milliyetçiliğine karşı çıkıyordu çünkü milliyetçilik ve şovenizm türklerle sorun yaşanmasına sebep olurdu. Bunun yerine adada yaşayan herkes emperyalizm ve sömürgeciliğe karşı bir harekette birleşmeliydi (AKEL, 2017). AKEL, Makarios döneminden itibaren yürütmüş uluslararası görüşmelerde dayatılan bir çok maddeye ve antlaşmaya karşı çıkmıştır. AKEL'in temel fikri; bağlantısız ve tam bağımsız bir Kıbrıs Adasıdır.

KKTC tarihinde, bugüne kadar kurulmuş olan hükümetlerde görev almış iki temel sol parti vardır. Bunlar; Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) ile eski adı Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP) olan Toplumcu Demokrasi Partisi'dir (TDP). Aynı zamanda bugüne kadar görev yapmış olan dört cumhurbaşkanından ikisi de bu siyasi partilerden gelmektedirler (Mehmet Ali Talat-CTP, Mustafa Akıncı-TDP).

KKTC'de sol hareketin en çok devinim kazandığı dönem; Annan Referandumu öncesinde, Annan Planına evet diyen CTP'ye verilen destek ile başlamıştır. Bundan önceki dönemlerde de CTP veya TKP, ayrı ayrı koalisyon hükümetlerinde yer almış olmasına rağmen solcu bir partiden başbakan atanması bu döneme denk gelmiştir. Annan planı döneminde ayrıca Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de ilk defa solcu bir cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Referandumdan çıkan olumsuz sonuç ve ardından yapılan müzakerelerden herhangi bir sonuç çıkmaması ile genel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimi sonuçlarında sağ görüşlü partiler seçimlerde başarı elde etmiştir.

CTP ile TDP'nin Kıbrıs Sorunu konusunda yaklaşımları hemen hemen aynıdır. TDP Merkez Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Burhan ile internet üzerinde yapılan görüşmede, CTP ile TDP'nin Kıbrıs Sorununa yaklaşımlarında ne gibi farklılıklar var sorusuna Burhan; 'İki parti de iki toplumlu iki bölgeyi federasyon sistemine sıcak bakmaktadır. Fakat soruna bakış açılarındaki geleneksel küçük farklılıklar da mevcuttur bunun da sebebi; CTP, SSCB etkisiyle kurulan komünist AKEL ile güçlü bağlara sahip bir parti konumunda iken TDP ise; bir zamanlar TKP olarak kurulan partide, TMT içindeki halkçılarla solcu sendikalar ve zamanla sosyal demokratların da katıldığı bir yapıdır. Geleneksel olarak TDP'liler son alternatif olarak da olsa, Türkiye ile doğru bir ilişki kuran KKTC'ye CTP'den daha sıcak bakmaktadır.' yanıtını vermiştir (Burhan M. , 2017).

Kıbrısta yaşanan tarihsel sürece bakıldığında; sol hareketin başlangıcı, çiftçi ve işçi hareketlerine kadar dayanır. Bu işçi hareketi; Bağlantısız bir Kıbrıs temelinde, milliyetçiliğe ve şovenizme karşı bir Kıbrıs düşüncesiyle gelişmeye devam etmiştir.

3.2.1. Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP)

Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) 27 Aralık 1970 tarihinde, Avukat Ahmet Mithat Bereberoğlu önderliğindeki bir grup tarafından kurulmuştur. CTP'nin kuruluşundaki hedeflerden biri; tepeden inme yönetime son vererek, halkın talepleri doğrultusunda, çoğulcu anlayışa sahip yeni bir sistem oluşturmaktır. Bunun için de yapılması gereken şey; sosyal adalete dayalı, daha demokratik bir devlet yapısıyla Kıbrıs Türkü'ne daha refah bir yaşam düzeyi sunmaktır. CTP militarizmi reddeden, barışçıl, insan hakları ve birey özgürlüğüne saygılı sosyalist bir partidir (Altınkaş, 2005: 32).

Sosyalist Enternasyonel üyesi olan CTP'nin parti kurucularına baktığımızda; AKEL'in eski üyeleri olan Türklerin de bulunduğunu görmekteyiz. Sosyalist altyapıya sahip bu kişiler, partinin siyasetinde büyük bir etki göstermiş ve kapitalist güçlerin emellerine karşı Kıbrıs Sorununu çözenin ancak iki toplumun müzakereler yapması ile mümkün olacağını savunmuş ve bu fikirleri parti programlarına da almışlardır. Hatta bu durum, parti tüzüğünde yer alan; 'Partinin Amacı' kısmında şöyle dile getirilmiştir:

“CTP, Kıbrıs Türk Toplumunu'nun varlığını ve kimliğini korumayı, refahını geliştirip sosyal adaleti sağlamayı, kişi hak ve özgürlüklerini çağdaş seviyeye yükseltip, hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi egemen kılmayı amaç edinirken, toplumun kendi iradesine dayalı kendi kendini yönetme hakkının elde edilip korunması için mücadele etmeyi öngörür. Parti tüm bunlara ve sosyalist ilkelere ve değerlere bağlı dönüşüm ve gelişmeyi sağlamak ve başarmak için siyasal mücadele yapar. CTP, Kıbrıs Türk

Toplumu'nun sürdürülebilir barış ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma içinde yaşayabilmesi için haklarının korunup güvence altına alınacağı iki toplumlu, iki bölge, toplumların siyasal eşitliğine dayalı, bağımsız, toprağı bütün, AB üye ülkesi olarak militarizmin etkisinden ve üslerden arınmış, sosyal Avrupa değerlerinin geçerli olduğu Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ve yaşatılması yönünde uğraş veririr'' (Cumhuriyetçi Türk Partisi, 2017).

Kıbrıs'taki Türk Milliyetçilerine göre Kıbrıs Sorunu'nun başlangıç noktası; Rumların Enosis için gerçekleştirdiğı katliamlar ve kendini savunmak zorunda kalan Türklerin TMT çatısı altında bununla mücadele etmeye başlamasıdır. CTP bu görüşün aksine, Kıbrıs Sorununun başlangıcı ve çözülememesinin sebebinin; her iki tarafın egemen kesimlerinin de şovenist ve milliyetçi tutumlarından dolayı olduğunu savunmaktadır. 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurucu antlaşmaları halka sindirilmeden, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda yapılmış ve referanduma sunulmamıştır. Bu yüzden Cumhuriyet'in temelleri sağlam oturmamıştır (Efegil, 2004: 293).

CTP'nin; Enosis ve Taksim Tezlerine mesafesi aynı derecededir. CTP, çözümün askeri üslerden arınmış, bağımsız ve Federal bir Kıbrıs ile gerçekleşebileceğini savunmaktadır. İki toplum arasında görüşmelerin daha sağlıklı bir biçimde yürütülmesi de; iki taraf birbirine ne kadar çok güvenirse ancak öyle gerçekleşebilir.

Annan Planı'na tam destek veren CTP 2003 Genel Seçimleri öncesi bazı sivil toplum örgütleri ile birleşerek Cumhuriyetçi Türk Partisi- Birleşik Güçler (CTP-BG) adını almıştır. Bu birleşmedeki amaç diğer Sosyal Demokratlar ile Liberal ve Merkez Sağın desteğini alarak referanduma gitmek ve Annan Planı'nda 'Evet'i destekleyerek Kıbrıs Sorununun çözümünü sağlamaktı (Efegil, 2004: 312). Nitekim 2003 Genel Seçimlerinden de birinci parti olarak seçilmişlerdir. Aynı başarı 2005 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de devam etmiş ve Mehmet Ali Talat, KKTC'nin ikinci Cumhurbaşkanı olmuştur. Bu başarının altında yatan en büyük neden; CTP'nin, Annan Planına yönelik tutumudur.

CTP, Kıbrıs Sorunu çözüldükten sonra Kıbrıs'ın AB'ye girmesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü mevcut-iki devletli çözümsüz yapı giderilmeden, Kıbrıs'ın AB'ye üye olarak kabul edilmesi çözümsüzlüğü pekiştirmekten ve Kıbrıs Türkü'nü dışlamaktan başka bir şey olmadığıdır. CTP'ye göre Kıbrıs sorunun bir diğer büyük etkeni ise adanın Ortadoğu'daki petrol bölgelerine yakın olması; bundan dolayı da askeri bir üs olarak kullanılmasıdır. Ortadoğudaki petrolde söz sahibi olan olan emperyalist ülkeler çözümsüzlüğün en büyük sebepleri arasında görülmektedir (Tamçelik, 2011: 1514).

3.2.2. Toplumcu Demokrasi Partisi (TDP)

3 Haziran 2007 tarihinde kurulan Toplumcu Demokrasi Partisi'nin kökenine bakacak olursak, daha eski bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz. TDP; Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP) ile Barış ve Demokrasi Hareketi'nin kendilerini feshederek birleşmesiyle oluşturulmuş bir partidir (Toplumcu Demokrasi Partisi, 2017).

18 Mart 1976 tarihinde Halkçı Parti'den ayrılan sekiz milletvekili başta olmak üzere, 15 kişinin bir araya gelmesiyle kurulan TKP'nin yapısını bakacak olursak; bu parti sosyal demokrat olup, özellikle ekonomi olmak üzere, bir çok alanda dışa bağımlı olunmaması gerektiği yönünde bir parti politikası yürütmüştür. Bunun için; insan haklarına dayalı, hukuk devletini savunmaktadır (Bozkurt İ. , 2002: 393).

TDP 1981 yılında yapılan genel seçimlerde en yüksek ikinci oyu alan parti olmasına rağmen, UBP; DHP ve TBP ile koalisyon hükümeti kurmuştur. Bunun en büyük sebebi; sol görüşe sahip olan TDP'nin bu başarısına, Türkiye'deki askeri yönetim tarafından karşı çıkılmasıdır.

Annan Planı'nın ortaya çıkması ile beraber TDP'nin öncülü olan TKP de referandum hazırlıklarına başlamıştır. TKP, 2003 yılında, Kıbrıs Sosyalist Partisi (KSP) ve Birleşik Kıbrıs Partileri (BKP) ile birleşip, bazı sivil toplum örgütlerini de yanlarına alarak, Barış ve Demokrasi Hareketini (BDH) oluşturmuşlardır. 2003 seçimlerinden sonra TKP ve BKP'li siyasetçiler partilerine geri dönmüşlerdir. 2005 yılında yapılan erken seçimlerde BDH ile ortak hareket etmek isteyen TKP bundan olumsuz yanıt almıştır. Yapılan seçimde TKP ilk defa % 5'lik seçim barajını geçemeyerek meclis dışında kalmıştır. 2006 yerel seçimlerinde de başarı elde edilemeyince BDH ile birleşme kararı alan parti genel meclisi, 3 Haziran 2007 tarihinde toplanarak olağanüstü kurultay yapmıştır. Kurultayın sonucunda, aynı gün kendini fesheden BDH gibi, TKP de feshedilmiştir. Böylelikle iki siyasi oluşum birleşerek TDP'yi kurmuşlardır (Toplumcu Demokrasi Partisi, 2017).

Merkez Sol'da yer alan TDP'nin ilk genel başkanı Mehmet Çakıcıdır. Şu anda partinin genel başkanı, 2013 yılından beri görevi yürüten, Cemal Özyiğit'tir.

CTP gibi Sosyalist Enternasyonale de üye olan TDP, politikalarını da bu doğrultuda belirlemektedir. Parti tüzüğü'nün 2. maddesinde yer alan temel ilke ve amaçlara göre:

“TDP'nin temel amacı özgür iradeye sahip, Kıbrıs Türk halkının; toplumsal varlığını ve kimliğini koruyarak, kendi kendini yönetme erkine kavuşmasını, barış, özgürlük, refah ve esenlik içinde yaşamasını sağlamaktır.

TDP; dil, din, renk, etnik köken ve doğduğu yer, yaş, cinsiyet, cinsel yönelim ve engellilik durumu gözetmeksizin, toplumun her kesimi için emek ve eşitlik mücadelesi veren; sosyal adalet ve hukukun

üstünlüğünden yana; Kıbrıs adası üzerinde yaşayan toplumların kabul edebileceği iki toplumlu, iki bölge siyasi eşitliğe dayalı Federal bir çözümü hedefleyen ve bunun için çalışma yürüten, sosyal demokrasi ilkelerini temel alan bir siyasi partidir.” (Toplumcu Demokrasi Partisi, 2017).

Parti tüzüğünde de yer alan ve partinin temel amacı olarak nitelenen ifadelerle bakacak olursak TDP; iki toplumlu ve iki bölge federal bir çözüm istediğini görmekteyiz. Sol görüşte olan TDP'nin yapısında bireysel özgürlükler, adalet ve barış olgusu oldukça önemli bir yer tutmaktadır. TDP'nin çözüme bakış açısı da bu çerçevede şekillenmiştir.

TDP, Kıbrıs Sorununa dair özel bir parti programı yayınlamıştır (bu programın tamamı Ek- 2'de belirtilmiştir). Bu programa göre:

TDP, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki toplumun özgür iradesi ile kurulmasından sonra tarafların, birbirlerinin meşru çıkarlarına, etnik varlıklarına, dillerine, dinlerine, kültürlerine, tarihsel geçmişlerine karşılıklı anlayış ve saygı göstermeleri gerektiğine inanır. Kurulacak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yaşayabilmesi için egemenliğin paylaşılması ve ortak yönetim bilincinin kökleşmesi için çaba gösterir. TDP, Kıbrıs sorununu besleyen tarihsel ve güncel Enosisçi, taksimci, ayrılıkçı ve hegemonyacı tüm yaklaşımları reddeder.”(Toplumcu Demokrasi Partisi, 2017).

TDP'nin Kıbrıs Sorunu hususunda fikirlerine bakacak olursak TKP'nin 1991 yılında gerçekleştirdiği kongrede aldığı kararlarla paralel olduğunu görmekteyiz. 1991'de yapılan TKP kongresinde; modern, sosyal demokrasinin uygulanması gerektiği, çoğulcu bir demokrasi anlayışının olması gerektiği, Kıbrıs sorununu barışçıl ve uluslararası hukuk yollarıyla çözmek gerektiği vurgulanmış; Atatürk'ün antiemperyalist görüşlerine ve laiklik olgusuna değinilmiştir. (Altınkaş, 2005: 41).

TDP, önce uzlaşarak bir çözüm ortamı oluşturulması gerektiği üzerine vurgu yapmaktadır. Bu ortam oluştuktan sonra ise iki toplum arasında barış ve huzur sağlanacağı öngörülür. Görüşmelerden soyutlanmış olan toplumların da görüşmelerde etkin bir rol oynaması gerektiğini savunan TDP bunun için sosyal alanda ve fikri anlamda bir kaynaşma olması gerektiğini savunmaktadır. TDP, Bu kaynaşmanın sağlanabilmesi için de Taksim ve Enosis fikirlerine tamamen karşı çıkmaktadır.

TDP'ye göre Kıbrıs Sorununun çözümsüzlüğü dolayısıyla yaşanan ekonomik sıkıntılar, Türkiye'den gelen orantısız göç, Kıbrıs Türkünün adadan yoğun bir biçimde göç etmesine sebep olmaktadır. Öncelikle bu etmenler ortadan kaldırılmalı ve göç etmiş Kıbrıslı Türklerin geri gelmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Genel anlamda gerçekleşecek bir çözüm için Türk tarafı öncelikle AB uyum yasalarına önem göstermelidir.

TKP'den itibaren TDP'de görev yapmış Genel Başkanlar ve görev yaptığı tarihler aşağıdaki gibidir:

Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP)

1976-1983 Alpay Durduran

1983-1987 İsmail Bozkurt

1987-2001 Mustafa Akıncı

2001-2007 Hüseyin Angolemlı

Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH)

2003-2007 Mustafa Akıncı (3 Haziran 2007’de BDH ve TKP eşzamanlı olarak genel kurulları tarafından kapatılmış ve aynı gün yapılan kurultay ile TDP’ye katılmışlardır.)

Toplumcu Demokrasi Partisi

2007-2013 Mehmet Çakıcı

2013-halen Cemal Özyiğit

3.2.3. Barış ve Demokrasi Hareketi Partisi (BDHP)

Anna Planı sürecinde CTP’nin, CTP-Birleşik Güçler yapısıyla seçimlere katılması diğer sol partileri harekete geçirmiştir. 2002’de düzenlenen AB mitingleri ile sık sık bir araya gelen sol partiler; TKP, BKP ve Kıbrıs Sosyalist Partisi (KSP), ile beraber bazı sivil toplum örgütleri birleşerek BDH’yi oluşturmuşlardır. Birçok aydının da içinde bulunduğu harekette eski CTP genel başkanı Özker Özgür de bulunmaktaydı. Hareketin başına ortak kanaat ile teklif götürülen TKP Lefkoşa milletvekili Mustafa Akıncı seçilmiştir. Akıncı yaptığı açıklamalarda; bu hareketin sadece solda birlik olmadığını, içinde sol partiler olmakla beraber bu hareketin halkın hareketi olduğunu bildirmiştir.

Barış ve Demokrasi Hareketi Partisi’nin oluşmasına bakacak olursak; bu çatıyı oluşturan herkesin Kıbrıs Sorununa çözüm ve Avrupa Birliği’ne üyelik isteğiyle bir araya gelmeleridir. Hareketin sloganı: Çözüm ve AB’ye Evet, Seçim Değil Referandum’dur. 2003 seçimlerine bu sloganlarla girmek isteyen BDHP’in amacı Annan Planına Evet diyerek, Kıbrıs Sorununun çözümüne katkı sunmaktır (Evrensel, 2017).

Akıncı partinin kurulmasından sonra verdiği demeçte şunları söylemiştir: “İdeolojik farklılıkların ötesinde, bizi birleştiren çok geniş bir payda olduğunu; Kıbrıs sorununa çözüm ve Avrupa Birliği’ni isteyenlerin birlikte hareket etmesi gerektiğini düşünen bir inisiyatif olarak ortaya çıktık. Ancak seçimlere katılmak için partileşmek gerekiyordu; bildiğiniz gibi geçen günlerde bakanlığa başvurarak yasallaştık. Partimizin amacı bellidir: Aralık seçimlerinde, çözüm ve AB yanlılarının Meclis’te çoğunluğu elde etmelerini sağlayabilmek. Yeni bir görüşme heyetiyle, Annan Planı zemininde çözümü sağlamak ve Mayıs 2004’te AB’ye birleşik bir Kıbrıs olarak girmeyi temin etmektir (Şahin, 2017).

BDHP'nin kuruluş sürecinde ortaya konan amaçlar "Barış ve Demokrasi Hareketinin Kuruluş Bildirgesi"ne şöyle yansımıştır:

"Tarihimizde görülmemiş büyüklükte katılımlarla dört kez İnönü Meydanı'nda bir araya gelen halkımızın ortaya koyduğu ve dünyaya duyurduğu istence uygun olarak, bir araya gelmiş ve aşağıdaki hususları açıklamaya karar vermiş bulunuyoruz:

- 1- Halkımızın beklentisi Kıbrıs'ta kalıcı barışa ulaşılması ve AB üyeliğinin gerçekleşmesidir.
- 2- Kıbrıs'ta kalıcı barışa çözümsüzlük felsefesi ile statükoyu muhafaza ederek değil, her iki tarafın hak ve çıkarlarını dengeleyen Annan Planı temelinde bir çözümle ulaşılabilecektir.
- 3- Hedef 1 Mayıs 2004 öncesinde planda öngörülen çözümü sağlamak ve birleşik bir Kıbrıs'ın AB üyeliğini gerçekleştirmektir.
- 4- Türk-Yunan ilişkilerinin gelişmesi ve Türkiye'nin AB üyeliği yolunun açılması için Kıbrıs'ta çözüm zorunludur.
- 5- Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH), halkımızın bu talebini yerine getirmek, çözüm ve AB yanlılarının Aralık 2003 seçimlerinde birlikte hareketini ve başarısını sağlamak, seçim sonucunda barış yanlısı yeni bir görüşmeciler heyeti ile çözüm ve AB hedefini gerçekleştirmek için oluşturulmuştur.
- 6- Kıbrıs'ta barış, demokrasi ve insan haklarını savunanlar; siyasal eşitlik içinde ve Annan Planı temelinde çözüm ve AB üyeliğini destekleyenler; iki toplumun refah ve huzur içinde yaşamasını, Türk-Yunan ilişkilerinin gelişmesini, Türkiye'nin AB yolunun açılmasını önemseyenler; Kıbrıs Türkü'nün kendi kendini yönetme erkine değer verenler; Kıbrıs'ta sadece kendi tarafının değil, diğer tarafın da acı çektiği bilincinin yerleşmesinin anlamını kavrayanlar için, şimdi birlikteliğin zamanıdır. Şimdi, Aralık 2003 seçimlerini Çözüm ve AB yolunda bir referanduma dönüştürmenin zamanıdır. Çağrımız buna inanan herkeseindir."

Aslında BDH içinde bulunan KSP'nin AB ve AB'ye üyelik ile ilgili görüşleri farklıdır. Parti, AB'yi Emperyalist bir blok olarak gördüğünü ama yaşanan siyasi süreçte, kitlelerin iki seçenek arasında kaldığını ve bu seçim sonucunda; ya statüko içinde yok olup gidileceği ya da AB'yi seçerek, en azından mevcut kötü durumdan daha iyi bir vaziyete kavuşulacağını bildirmiştir. Emperyalist güçlere ve sömürüye karşı Türk ve Rum halklarının birlik olması gereklidir. KSP, AB üyeliğine sadece Annan Referandumu öncesinde pozitif olarak bakmış ve destek vermiştir, yaşanan bu süreç dışında söylemleri AB karşıtlığı yönündedir (Kocacıbaşı, 2017)

2003 seçimlerinde % 13.1 oy ile üçüncü parti konumunda olan BDHP, 6 milletvekili ile meclise girmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu, 2017). Siyasal eşitlik temelinde ortak devletli bir çözümü isteyen BDHP, 2006 yılına kadar geçen bu üç yıllık süreçte, parti içinde yaşanan anlaşmazlıklar sonucu, bir çok partinin kendi eski partilerine dönüş yapmış olması dolayısıyla TKP çatısı altına girerek birleşme yoluna gitmişlerdir.

Annan Planı süreci doğrultusunda kurulan BDH'nin öncelikli amacı bu plana destek vermek böylelikle iki toplumun birleşebilmesini sağlamaktır. Bunun için de AB üyeliğinin gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğunu savunmaktadırlar. İki toplum için de barış demokrasi ve insan haklarını savunan BDH, sol fraksiyonların birleşmesini sağlayarak, Annan Planı sürecine organize bir şekilde gidilmesini sağlamış ve nitekim referandum sonucunda, referandum Rum halkı tarafından reddedilmiş olsa bile, bu organizasyon Türk tarafında başarıya ulaşmış ve Kıbrıs Türkü'nün barışa ve çözüme ne kadar istekli olduğu ortaya çıkmıştır.

Yapılan genel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda, KKTC hükümetlerinde görev yapmış ya da hükümetlere ortak olmuş siyasi iradelerin, Kıbrıs sorununa bakış açıları yadsınamaz sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu siyasi partilerin sağ ve sol ideolojide ayrılan yapıları, özellikle sorunun çözümüne ilişkin adımlar konusunda, bu ideolojilerin genel özelliklerine uygun sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Sol partiler Avrupa Birliği üyeliği hususunda Türkiye'den bağımsız olarak da AB'ye girebileceklerini savunmaktadırlar. İngiltere'nin sömürge yönetimi altında, yıllarca sıkıntı çekmiş ve mevcut çözümsüzlükten dolayı halen bağımsızlığını elde edememiş olması, Kıbrıs Türk solunun, bütün ülkelerden bağımsız, sadece Ada halkının karar mekanizmasıyla yönetilen bir ada olması isteği doğurmuştur.

KKTC'deki sol ve sağ düşüncenin ayrımında yatan temel nokta, bu siyasi oluşumların Kıbrıs Sorununa yönelik bakış açılarıdır. Sol partiler çözümden yana olmakla beraber, iki toplumun birleşmesinde herhangi bir sakınca görmemekte iken, sağ görüşlü partiler ise 'çözümsüzlük çözümdür' görüşünü benimsemektedirler. Bu sağ ve sol görüşlü siyasi partiler Kıbrıs Sorununa yönelik parti programları oluşturmuş ve oluşturulan politikalar da, zaten bu ideolojilerden gelen, Cumhurbaşkanları tarafından yürütülerek müzakere edilmiştir.

SONUÇ

Çalışma, Kıbrıs adasının tarihi süreçte yaşadıkları ile başlamış; siyasi, idari statüsünün değişimi ile ilerlemiş, idari yapı ele alınmış ve asıl olarak Hükümetlerde bulunmuş siyasi partiler ve Kıbrıs sorununa yönelik politikaları da irdelenerek, bu siyasi görüşlerin avantajlı ve dezavantajlı noktaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Siyasi partiler sağ ve sol görüşlü partiler olarak ele alınırken, Kıbrıs sorununa taraf olan ilgili kurum ya da devletlerin söylemlerine ve politikalarına da zaman zaman değinilmiştir.

Yüzyıllardır sorunsuz bir biçimde, bir arada yaşayabilen Rum ve Türk halkları arasındaki sorun, 19. Yüzyılda, dünyada olduğu gibi, adayı da etkisi altına alan milliyetçilik akımı ile baş göstermiştir. Kıbrıs'ta, yıllarca sömürge yönetimi kurarak adayı böl yönet politikasıyla yöneten İngiltere'nin de bu sorundaki etkisi hafife alınmayacak kadar fazladır. Milliyetçilik akımı ile ayrılmaya başlayan Kıbrıs Sorununa, İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkmış olan Soğuk Savaşın etkileri de eklenmiştir. Çift kutuplu dünya siyasetinde ABD'nin geliştirdiği antikomünist politikalar 1950'lerden sonra adada yaşanan çatışma sürecini etkileyen en büyük nedenlerinden biri olmuştur. 1974'te yapılan askeri darbeden sonra Yunan askeri adaya müdahale ettiğinde, öncelikli hedeflerinin Komünist fikre sahip Rumlar olduğunu unutmamak gerekir. Bu askeri müdahalenin gerçekleşmesiyle de Türkiye, Garanti Antlaşması çerçevesinde, adaya müdahale ederek barış sağlanması adına harekâta bulunmuştur. Yani buradan da anlaşılacağı gibi Kıbrıs'taki mevcut çözümsüzlüğün tek sebebi milliyetçi ideoloji veya iki halkın anlaşamaması, toprakları bölüşememiş olması gibi olgular değildir. Sorunların başlangıç noktasına ve gelişimine bakarsak genellikle ada dışında olan ülkelerden direk veya dolaylı müdahale gerçekleşmiştir. Bu müdahaleler ülkeler tarafından, bazen aynı milletten olduğu bahanesiyle, bazen de aynı dinden ve mezhepten olduğu bahanesiyle olmuştur. Dışsal aktörlerin yanında içsel aktör ve faktörler de Kıbrıs Sorunun önemli birer değişkenidirler. Bu değişkenler içinde, araştırma konusu kapsamı içinde sağ ve sol görüşlü siyasi partilerin politikalarının irdelenmesi ile beraber aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Türkiye açısından Kıbrıs Sorunu; uluslararası ilişkilerinde, Batılı ülkeler dışında da diğer dünya ülkeleri ile ikili ilişkilere girmesi yolunda, dış politikadaki bakış açısını genişletmesi bağlamında bir katkı sunmuştur. Bunun en büyük nedeni, Batılı ülkelerin Kıbrıs Sorunu konusunda, tarih boyunca üstü kapalı da olsa, Rumların yanında durmuş olmalarıdır. Tabii Türkiye Batı'nın iyi bir müttefiki olmayı her zaman sürdürmüş, hiçbir uluslararası örgütten üyeliğini çekmemiştir. Tüm bunlara ek olarak, Kıbrıs Sorunu, Türkiye'nin AB'ye

üyelik sürecindeki kilit başlıklardan biridir. Bu sorunun çözülmesi, başta Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmayan bir ülke statüsünden kurtulup, mevcut kötü ilişkilerin sona ermesini sağlayabilir ve Kıbrıs Türkü'nün siyasi, ekonomik ve sosyal alanda özgürlüğüne kavuşarak, belirli bir refah seviyesine ulaşmasına neden olabilir. Bu bağlamda en büyük söz sahibi Türk ve Rum halklarıdır.

Kıbrıs sorununa dair antlaşmalara bakacak olursak; bu antlaşmalar, 1959 yılında yapılmış ve o imzalar Türkiye Başbakanı Adnan Menderes ile Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis idaresinde atılmıştır. Dönem konjonktüründe, bu durum pek değişmez iken, yani Türkiye-Yunanistan asıl taraflar iken, AB'ye üye olan Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan ile beraber, bütün AB ülkeleri de Türkiye ile muhatap sayılmaktadırlar. Son yıllarda Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin durma seviyesinde olduğu hesaba katılırsa, Türkiye'nin içinde olduğu bir çözüm önerisini ne Kıbrıs Rum Yönetimi'nin ne de AB ülkelerinin kabul etmesi mümkün görülmemektedir. Diğer taraftan Türkiye'nin AB'ye üyeliği de, ilgili taraf ülkelerin iradelerine bırakılmış gibi görülmektedir. Türkiye'den önce AB'ye giren Yunanistan ve Rum Yönetimi'nin veto hakları dolayısıyla Türkiye'nin AB'ye girişi oldukça zordur. Bunun bir diğer nedeni günümüzdeki mevcut Türkiye yönetimi ile AB ülkelerinin yaşadığı siyasi ve mülteci krizleridir. Bu açıdan bakılacak olursak; Türkiye AB üyesi olduktan sonra Kıbrıs sorunu çözülsün diyen partilerin çözüm önerisi gerçek dışıdır. Türkiye'nin AB üyeliği bu kadar zor iken halen bu tezi savunmak çözümsüzlüğün devamını desteklemekten başka bir şey değildir.

1990' yıllardan Annan Planına kadar olan dönemde ise siyasi partilerin Avrupa Birliği politikaları sandıkta oldukça önemli bir karşılık bulmaktaydı. Referandumda alınan sonuca bakacak olursak; Kıbrıs Türkü'nün çözüme yönelik daha istekli taraf olduğu görülmektedir. Annan Planı'na dair yapılan referandumdan çıkan olumsuz sonuç ve Cumhurbaşkanı Talat tarafından yürütülen müzakerelerin durması Kıbrıs Türkü'nde çözüm umudunu azaltmıştır. Bu siyasi durum; Türkiyesiz bir AB üyeliğine karşı olan ve adada statükoyu savunan UBP'nin 2009 yılında yapılan genel seçimlerini kazanmasına olanak sağlarken, UBP'nin onursal başkanı olan Derviş Eroğlu'nun da 2010 Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanmasıyla sonuçlanmıştır. UBP içinde yaşanan bölünme ve halkın güveninin azalması, 2013 genel seçimlerinden sonra koalisyon hükümetleri kurulmasının başlıca nedenlerindedir. Koalisyon Hükümetlerinin, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde, istikrara zarar verdiği bilinen bir gerçektir.

Kıbrıslı Türk sağcılara bakacak olursak; tarih boyunca Rumların tutumlarına karşı güvensiz olmuşlardır. Aynı durum Rum sağı için de geçerlidir. Eroğlu: Rumların tutumunda

hiçbir değişiklik olmadığını, dönüşümlü başkanlık teklifini bile kabul etmediklerini, Kıbrıs Türkü'nün etkin bir biçimde yönetime katılmasına karşı çıktıklarını ve Türkiye'nin garantörlük hakkından vazgeçmesini istediklerini, bunun ise Kıbrıs Türk'ünün can ve mal güvenliğini ortadan kaldırdığını belirtmektedir. Kıbrıs'ın tarihsel sürecinde, adada yaşanan çatışmaların başlangıç noktasının Rumlar olduğu öngörüsüyle; gerek 1963'te yaşanan saldırılar gerek 1974 Yunan askeri darbesi ile Kıbrıs'a müdahale edilmesi, Kıbrıs Türkü'nün güvenlik açısından garantör bir ülkeye ihtiyaç duyduğunun yadsınamaz bir gerçek olduğunu gözler önüne sermektedir. Bunun önemli belirtilerinde biri ise Enosis'in günümüzde bile Rum meclisinde oylanmasıdır. KKTC devletini ve halkını korumak, adada barışı temin etmek adına, Türk Silahlı Kuvvetlerine mensup 30 bin asker KKTC'de bulunmaktadır. Sağcı partiler başta olmak üzere, Kıbrıs Türkü'nün bir kısmı Enosis tehlikesinin halen geçmediğini düşünmektedir. Rum halkı da; adada bulunan Türkiye Askerini işgalci olarak görmekte ve onların adayı terk etmemesi durumunda, çözüme yanaşmayacaklarını bir 'kırmızıçizgi' olarak belirtmektedirler.

Kıbrıs'taki Türk milliyetçilerin Kıbrıs Sorununa daha pragmatik bir biçimde yaklaştıkları görülmektedir, çünkü Rumlar Kıbrıs'ın tamamını kendi toprakları olarak görürken, Kıbrıslı milliyetçi Türkler; Kuzeyde kalan KKTC topraklarını Kıbrıs Türkü'nün yurdu olarak kabul etmekte ve güneyde kalan eski yaşamlarını unutmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca, Türkiye'de resmi bayram olarak kutlanan bütün özel gün ve tatiller KKTC sınırları içerisinde de uygulanması KKTC'nin Türkiye'ye ne denli bağılı olduğunu göstermektedir.

Kıbrıs Türkü'nün, sağ düşüncesi tarihsel olarak incelendiğinde; bu yapının antikomünist ve anti-sosyalist bir yapıda olduğu görülecektir. Bu antikomünist ve anti-sosyalist düşüncenin sağ görüşlü siyasi iradenin bilinçaltında olması, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yer alan sol partiler ve yetkilileriyle, özellikle AKEL gibi sosyalist partilerle istişare noktasında tıkanmalara sebep olmaktadır.

Hâlihazırda, Kıbrıs sağının ve solunun tek ortak noktası; Enosis'e karşı duruşlarıdır. Sol, taksim fikrine karşı iken, sağ görüş birleşmeye karşı gelmektedir. Daha önceki bölümlerde ve yukarıda belirtilen bilgiler ışığında, Kıbrıs sorunun çözümüne ilişkin olarak; sağ ve sol görüşlü partiler temelinde geliştirilen çözüm önerileri ve buna dair fikirler sunmak mümkündür.

İki toplum arasında var olan sorunların aşılmasının öncelikli yolu karşılıklı güvendir. Kıbrıs Türk halkının bu konuda ne kadar özverili ve istekli olduğu gerek Annan Planı'nda, gerek 2015'te başlayan müzakerelerde ortaya çıkmıştır.

Taraflar arasında öncelikle çözülmesi gereken bir diğer konu; karşılıklı ekonomik ve sosyal entegrasyondur. Bunlar sağlanmadan ülke yönetiminin kurulmasına yönelik görüşmeler,1963 dönemindeki gibi çözümsüzlüklere sebep olabilecektir. Çünkü adada artık sadece adalı Türkler, Rumlar, Maronitler yaşamamakta, son 40 yılda adaya göç eden farklı milletlerden insanlar da bulunmaktadır. 2013 nüfus sayımına göre 286 bin nüfusa sahip KKTC’de sadece 160 bin civarında Kıbrıs adasında doğmuş kişi bulunmaktadır.

Günümüzde, Türkiye’nin AB ile ilişkileri duraksamaya girmiştir. Bunun en büyük sebebi; başta Türkiye olmak üzere, bütün Avrupa’yı etkisi altına Göçmen Krizi ve Türkiye’de yaşanan siyasi gelişmelerdir. Türkiye ve AB arasında yaşanan gerginlikler Türkiye’nin AB’den uzaklaşmasına neden olmakta bu durum da Türkiye’nin Kıbrıs Sorunu ile ilgili tutumunu değiştirmektedir. Türkiye AB’den koştukça, Avrupa ve Türkiye arasında kutuplaşma arttıkça, bu durum etkisini Kıbrıs’ta da gösterecektir. Kıbrıs’ta çözümsüzlüğün devamı, Kıbrıs Türk sağıının istediği, iki ayrı devlet veya konfederasyon modellerini daha da güçlendirmektedir. Çevresel olumsuz faktörler Kıbrıs Türk sağıının lehine işlemekte, bu durum da adadaki toplumsal uzlaşmayı zorlaştırmakta ve iki toplumun kutuplaşmasına sebep olmaktadır.

Müzakerelerin statükodan ziyade, iki toplumun birleşmesinden yana olan bir Cumhurbaşkanı ile yürütülmesi daha kolaydır, çünkü sağ düşünce toplumsal hiyerarşiye, eşitsizliğe karşı bir duruş sergilememektedir. Zaten Kıbrıs sorununun aşılamayan durumlarından biri de budur. Sağcı olan siyasetçilerin muhafazakâr ve milliyetçi tabanının düşünceleri daha sert, kırmızıçizgileri daha fazladır. Diyaloğu, eşitliği ve barışı savunan sol ideoloji ise; gerek ekonomik, gerek sosyal, gerek kültürel alanda çok sesliliğe ve birlikte yaşama fikrine daha yatkındır.

Kıbrıs adasında dikkat çeken bir diğer önemli nokta ise Kıbrıs Türk sağı ile Rum milliyetçilerin dini farklılıklardan dolayı büyük bir çatışma içine veya çıkmaza girmemiş olmasıdır. Kıbrıs adasının çevresinde yaşanan radikal dinci grupların çatışmaları, uzun yıllardır süren İsrail- Filistin sorunu gibi din ve mezhep kökenli çatışmaların adaya etkisi olmamıştır. Bu da adadaki iki toplumun ‘bir arada yaşayabilme alışkanlığı’ ve Osmanlı döneminden kalan uyumundan kaynaklanmaktadır. Adada 20. Yüzyılın ortalarından beri var olan anlaşmazlığın en büyük sebebi Rum ve Türk milliyetçilerinin aşırı politikaları ve bundan kaynaklı gerçekleşen çatışmalardır. Türkiye’nin 1974 Barış Hareketi, bir başlangıç değil, bu anlaşmazlıkların sonucudur. Konjonktür ve gelecek dönemde bu durumun devam ettirilmesi önemli çıktılar sağlayacaktır.

Kıbrıs'ta iki halk arasındaki sosyal ve karşılıklı psikolojik güvensizlik sorunları öncelikle tespit edilmelidir. Bu sorunlar çözülmeyen, Maraş'ın ve Güzelyurt'un kimde kalacağını, sahillerin yüzde kaçının Türklerde veya Rumlarda olacağı gibi şekilsel çözümlerin bir önemi yoktur.

Kıbrıs müzakerelerinin 1968'ten günümüze aksayarak da olsa, devam etmesinin en büyük nedenlerinden biri de yapılan görüşmelerin devlet politikası olarak yürütülmesinden ziyade, Cumhurbaşkanı ve onun partisi çerçevesinde gerçekleşmesidir. Çok basit bir örnek ile açıklarsak, 2018 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nde 2020 yılında KKTC'de Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacaktır. Bu seçimlerin sonucunda daha sağcı adayların Cumhurbaşkanı olarak seçilmesi ile beraber muhtemelen müzakereler askıya alınacaktır. Böylelikle çözümsüzlük durumunun devam etmesi muhtemeldir.

Barış ve çözüm birbirinden farklıdır, çözüm kâğıt üstünde sağlanacak şeyler iken barış iki toplumun beraber yaşayabilme kültürüdür. Bunun; iki ayrı devletli bir yapıyla çözümlenmesi zordur. Ayrı din ve milletlerden olan iki toplum her ne kadar aynı ada üzerinde yaşıyor olsalar bile, ayrı topraklarda yaşamaları, toplumsal farklılıkların gittikçe artmasına sebep olacaktır. Bunu önlemenin yolu tek devlet iki toplumlu bir çözümden geçmektedir. Çözüm masasında siyasi elitler yanında, toplumu genelini yansıtan bir taraf oluşturulmalı ve barış için, toplumların sosyal, kültürel aktivite ve çeşitli etkinliklerle bir araya gelmeleri gerekmektedir. Sivil toplum nezdinde yapılacak ortak toplumsal projeler halkın daha fazla bir araya gelmesini sağlayabilir. Sol siyaset, halklar arası barıştan, özgürlükten yanadır. Sol siyasetin çözümü sadece AB üyeliğinde araması da yanlıştır. Ülkenin iç barışı ve toplumlar arası çözümü dış güçlere bağlamak, solun doğasına terstir. Ada halkı bağlantısız bir çözüm bulmalıdır. Bunun için dış güçlere ve dış önerilere ihtiyaçları yoktur.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F. (2014). *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Ahmad, F. (2015). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. Kaynak Yayınları, İstanbul.
- AKEL: <http://www.akel.org.cy/tr/> (erişim tarihi: 30.06.2017)
- Alasya, H. F. (1998). *Tarihte Kıbrıs*. Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Yayınları, Ankara.
- Altınkaş, E. (2005). Kıbrıs'ta Siyasal Partiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Balyemez, M. (2016). Kıbrıs Türk İşçilerinin İkinci Dünya Savaşı Sırasında Örgütlenmeleri. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 231-255.
- Matt Barrett's AHistoryOfGreece.Com Web Sitesi:
<http://www.ahistoryofgreece.com/junta.htm> (erişim tarihi: 28.02.2017)
- baskınoran.com: <http://baskınoran.com/belge/LozanBarisAntlasmasi.pdf> (erişim tarihi: 05.03.2017)
- BBC Web sitesi: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150426_kibris_akinci_secildi (erişim tarihi: 25.04.2017)
- Berkes, N. (1997). *Unutulan Yıllar*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Birleşmiş Milletler Web Sitesi: <http://www.un.org/documents/ga/res/29/ares29.htm> (erişim tarihi: 03.03.2017)
- Bozkurt, E., ve Havva, D. (2004). *Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Kapsamında Kıbrıs Sorunu*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Bozkurt, İ. (2002). KKTC'de Siyasi Partiler: Siyasi Örgütlenme ve Kıbrıs Sorunu ile AB'ye Bakış Açıları. İ. K. Ülger, ve E. Efeğil içinde, *AB ve Kıbrıs Bugünü ve Geleceği* (s. 385-411). Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Bölükbaşı, S. (2001). *Barışçı Çözumsuzlük*. İmge Yayınları; Ankara.
- Kaya, S. (05 Mayıs 2017,). Mehmet Burhan ile İnternet üzerinden görüşme. Antalya.
- Burhan, O. (2002). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İdari Yapısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Canbolat, İ. S. (2002). *Küreselleşen Dünya ve Türkiye*. Vıpaş Yayınları, Bursa.
- Cumhuriyetçi Türk Partisi Web Sitesi: <https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/> (erişim tarihi: 30.04.2017)
- Denker, M. S. (2002). *Kıbrıs Sorunu- Bir milletin ve Devletin yaşama Hakkı*. Türkar Yayınları, İstanbul.

- Denktaş, R. (2000). *Rauf Denktaş'ın Hatıraları, 10. Cilt*. Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Dodd, C. *Tarih Yayınevi*. Tarih Yayınevi Web Sitesi: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=358018&/Kuzey-K%C4%B1br%C4%B1s-T%C3%BCrk-Cumhuriyetinin-Tarihi-/Prof.-Dr.-Clement-Dodd-> (erişim tarihi: 30.04.2017)
- Doğan, N. (2002). Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Kararlarında Kıbrıs Sorunu. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 84-106.
- Doğanalp, M. *Geçmiş Gazete*. 03.01.2017 tarihinde Geçmiş Gazete Web Sitesi: <http://www.gecmisgazete.com/haber/yunanistan-da-cumhuriyet-ilan-edildi> (erişim tarihi: 02.03.2017)
- Doluca, D. (2011). Kıbrıs Sorununun Çözümüne İlişkin Hazırlanan Anna Planı'nın ve Referandum Sürecinin Kapsamlı Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Duran, H. (2008). BM ve AB Çerçevesinde Kıbrıs Sorununa Güncel Bir Bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 119-140.
- Efegil, E. (2004). CTP'nin Siyasi Görüşlerine Genel Bakış: Kıbrıs Meselesi, Avrupa Birliği Üyeliği ve Çözüm Önerileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 292-313.
- Kaya S. (09 Mayıs 2017). KKTC 3. Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ile 'Kıbrıs Üzerine' adlı söyleşi. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Konferans Salonu. Antalya.
- Eroğlu, H. (1975). *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Kıbrıs Barış Harekatı*. Emel Matbaacılık, Ankara.
- Erol, H. (2015). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluş Süreci. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 296-313.
- Eskiyurt, Ö., Sarıca, M. ve Teziç, E. (1975). *Kıbrıs Sorunu*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Evrensel.Net: <https://www.evrensel.net/haber/141389/kibris-ta-baris-ve-demokrasi-br-nbsp-nbsp-hareketi-kuruldu> (erişim tarihi: 29.04.2017)
- Fırat, M. (2000). *1960-71 Arası Türk Dış Politikası ve Kıbrıs Sorunu*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Fırat, M. (2006a). 1945-1960 Yunanistanla İlişkiler. B. Oran içinde, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt I: 1919-1980* (s. 576-614). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Fırat, M. (2006b). 1960-1980 Yunanistan'la İlişkiler. B. Oran içinde, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt I: 1919-1980* (s. 716-768). İletişim Yayınları, İstanbul.

- Fırat, M. (2015). 1980-90: Batı Bloku Ekseninde Türkiye-2, Yunanistan'la İlişkiler. B. Oran içinde, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt II: 1980-2001* (s. 102-123). İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Gazioğlu, A. (1960). *İngiliz İdaresinde Kıbrıs: Statü ve Anayasa Meseleleri (1878-1960)*. Ekin Basımevi, Lefkoşa.
- Gülen, A. (2012). İnönü Hükümetleri'nin Kıbrıs Politikası. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* , 389-428.
- Gürcan , G. (2006). 6-7 Eylül 1955 Olayları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Gürel, A. (2012). *Kıbrısta Yeriden Olmak Sivil ve Askeri Çatışmanın Sonuçları, Kıbrıslı Türklerin Yarattığı Yasal Çerçeve*. PRIO Cyprus Centre, Oslo.
- Haber KKTC Web Sitesi: <http://www.haberkktc.com/yazar/ubp-kurultaylari-tarihi--bitmeyen-liderlik-mucadelesi-yazi-8-3544.html> (erişim tarihi: 02.05.2017)
- Hasgüler , M., ve Özkaleli, F. M. (2013). Birleşik Kıbrıs'ta Yönetim ve Güç Paylaşımı: Oydaşmacı ve Bütünleşmeci Yaklaşımların Geleceği. *Amme İdaresi Dergisi*, 87-110.
- Hasgüler, M. (2007). *Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim Politikalarının Sonu*. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Hasgüler, M. *Annan Planı'ndan Cenevre'ye ne değişti?* Aljazeera Türk Web Sitesi: <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/annan-planindan-cenevreye-ne-degisti> (erişim tarihi: 05.04.2017)
- Hasgüler, M., ve Uludağ, B. (2013). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. M. T. Demirtepe, ve M. Yılmaz içinde, *Türkiye Cumhuriyetleri ve Topulukları Yıllığı* (s. 187-226). Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi.
- Havadis Gazetesi Web Sitesi: <http://www.havadiskibris.com/iste-kkktcde-2013-boyle-gecti/>
- Hill, G. (1952). *A History of Cyprus Cilt IV, The Ottoman Province. The British Colony. 1571-1948*. Cambridge University Press.,New York.
- Hürriyet Gazetesi Web Sitesi: <http://www.hurriyet.com.tr/kkktcde-erken-secim-23-ocak-2005te-38660470> (20.04.2017)
- Hürriyet Gazetesi Web Sitesi: <http://www.hurriyet.com.tr/onceki-6-secimin-galibi-ubp-38520794> (erişim tarihi: 05.04.2017)
- IMP News Web sitesi: <http://imp-news.com/tr/news/30264/cenevrede-kibris-muzakereleri> (erişim tarihi: 05.05.2017)
- İsmail, S. (1998). *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*. Kastaş Yayınevi; İstanbul.
- Karpat, K. H. (2014). *Türk Siyasi Tarihi Siyasal Sistemin Evrimi*. Timaş Yayınları, İstanbul

- Katsurides, Y. (2014). *Kıbrıs Komünist Partisi Tarihi Sömürgecilik, Sınıf ve Kıbrıs Solu*. Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Kaya, F. (2012). Güney Rum Yönetimi'nin Avrupalı Birliği'ne Üyeliği ve Kıbrıs Sorunu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keser, U. (2006). Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar. *Çağdaş Türkiye Araştırmalar Dergisi*, 103-128.
- Keser, U. (2012). Kıbrıs'ta 21 Aralık 1963 Kanlı Noel'i ve Kızılay. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 255-304.
- Kıbrıs Genç Tv Web Sitesi: <http://www.kibrisgenctv.com/k%C4%B1br%C4%B1s/serdar-denktas-demokrat-parti-de-yeniden-baskan.html> (erişim tarihi: 05.03.2017)
- Kızılyürek, N. (2009). *Daha Önceleri Neredeydiniz? Düünden Bugüne Kıbrıs Müzakereleri*. Brikim Yayınları, İstanbul.
- Kızılyürek, N. (2011). *Milliyetçilik Kısacasında Kıbrıs*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- KKTC Başbakanlık Web Sitesi: <http://basbakanlik.gov.ct.tr/> (erişim tarihi: 20.03.2017)
- KKTC Devlet Planlama Örgütü Web Sitesi: <http://www.devplan.org/frame-tr.html> (erişim tarihi: 13.05.2017)
- Kocacıbağ, E. *Kozmopolit*. Kozmopolit Türkçe Aylık Siyaset, Sanat ve Kültür Dergisi: <http://www.kozmopolit.com/Subat03/Diziler/kibris.html> (erişim tarihi: 15.03.2017)
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası. (1985, Mayıs 5). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Web Sitesi: <https://kktcb.org/tr> (erişim tarihi: 20.03.2017)
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mahkemeleri Web Sitesi: <http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (erişim tarihi: 20.03.2017)
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu Web Sitesi: <http://ysk.mahkemeler.net/secim.aspx?skod=1> (erişim tarihi: 05.04.2017)
- Mallinson, W. (2005). *Cyprus: A Modern History*. İ.B Tauris & Co. Ltd.; London.
- Milliyet*. Milliyet.com.tr: <http://www.milliyet.com.tr/kktc-hukümetinde-deprem/dunya/detay/2220124/default.htm> adresinden alındı (erişim tarihi: 05.05.2017)
- Necatigil, M. Z. (1985). *Our Republic in Perspective*. Nicosia: Tezel Ofset and Printing.
- Olgun, M. (2016). *Kıbrıs Müzakere Süreci ve Müzakere Başlıkları*.: Avrupa Birliği ve Küresel Araştırmalar Derneği, Ankara.
- O'Malley, B. ve Carig, I. (2001). *The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and the Turkish Invasion*. I.B. Tauris & Co.Ltd., Londra.

- Özarslan, B. B. (2007). *Kıbrıs Sorunu ve Avrupa Birliği'nin Yaklaşımı*. IQ Kültür Sanat ve Yayıncılık, İstanbul.
- Özersay, K. (2002). *Kıbrıs Sorunu Hukuksal Bir İnceleme*. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara.
- Özersay, K. (2013). Kıbrıs Konusu. B. Oran içinde, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt III: 2001-2012* (s. 632-689). İletişim Yayıncılık A.Ş., İstanbul.
- Richmond, O. (1998). *Mediating in Cyprus, The Cypriot Communities an the United States*. Great Britain Frank Cass Publishers, London.
- Sabah Gazetesi Web Sitesi: <http://www.sabah.com.tr/dunya/2013/08/13/kktcde-nufus-sayim-sonuclari-aciklandi> (erişim tarihi: 30.04.2017).
- Sander, O. (1989). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*. İmge Kitabevi; Ankara.
- Saynur Derman, G. ve Kurban, V. (2016). Kıbrıs Sorununun Türk Dış Politikasına Etkisi ve ABD-SSCB ile İlişkiler. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmalar Dergisi*, 455-484.
- Serter, V. Z., ve Fikretoğlu, O. Z. (1988). *Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi*. Halkın Sesi Ltd, Lefkoşa.
- Seydi, S. (2011). Soğuk Savaş Dönemi Türk Dış Politikası. S. İnan, ve E. Haytaoğlu, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi* (s. 265-303). Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, N. *Yeni 22 Temmuz'lar Olmasın*. Kıbrısta Sosyalist Gerçek Gazetesi Web Sitesi: <http://www.st-cyprus.co.uk/Sayi102.pdf> (erişim tarihi: 30.04.2017)
- Şener , B. (2013). 1963-1964 Kıbrıs Krizi: Türk Dış Politikası Tarihinde Askeri, Siyasal ve Hukuksal Boyutlarıyla Bir Zorlayıcı Diplomasi Uygulaması. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 103-136.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Web Sitesi: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__/_d01/c034/mm__01034039ss0387.pdf (erişim tarihi: 07.02.2017)
- Tamçelik, S. (2011). Kıbrıs'taki İngiliz Üslerinin Stratejik Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1510-1539.
- Taşeli, N. Yeni Düzen Gazetesi Web Sitesi: <http://www.yeniduzen.com/secimler-diye-diye-80565h.htm> (erişim tarihi: 08.04.2017)
- Tezel, A. (2008). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Devlet Olarak Kıbrıs Sorununun Çözümüne Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

- Tokel, Ö. Kıbrıs Postası Web Sitesi:
http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/35/news/173741/PageName/KIBRIS_HABERLERI (erişim tarihi: 10.04.2017)
- Toluner, S. (1977). *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*. İstanbul Üniversitesi: Hukuk Fakültesi.
- Toplumcu Demokrasi Partisi Web Sitesi: <http://www.tdpkibris.org/> (erişim tarihi: 25.04.2017)
- Topur, T. (2002). *Dünya ve Türkiye-AB-Kıbrıs Üçgeni*. Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Turan, Ş. (2002). *Türk Devrimi Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (27 Mayıs 1960- 12 Eylül 1980) 5. Kitap*. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Web Sitesi: <https://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HP58.htm> (erişim tarihi: 10.05.2017)
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi: http://www.mfa.gov.tr/bm-kapsamli-cozum-plani-_annan-plani_.tr.mfa (erişim tarihi: 08.05.2017)
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi: <http://www.mfa.gov.tr/sevilla-zirvesi-21-22-haziran-2002.tr.mfa> (erişim tarihi: 05.05.2017)
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi: <http://www.mfa.gov.tr/kopenhag-zirvesi-12-13-aralik-2002.tr.mfa> (erişim tarihi: 05.02.2017)
- Uçarol, R. (2014). *Siyasi Tarih 1789-2014*. DER Yayınları, İstanbul.
- Ulusal Birlik Partisi Resmi Web Sitesi:
http://ubpkuzeykibris.com/haber_detay.asp?haberID=323#Genel_Baskanlarimiz (erişim tarihi: 01.04.2017)
- United Kingdom Parliament Web Sitesi:
<https://www.publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmfaaff/113/11305.htm#a5> (erişim tarihi: 23.02.2017)
- Uygur, E. (2001, Nisan 7). *Krizden Krize Türkiye: 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri*. Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara.
- Uzer, U., ve Cengiz, A. (2002). *Kıbrıs Sorunu*. Ankara Barosu Yayınları, Ankara.
- Vatansever, M. (2010). Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1487-1530.
- Yalçın, E. (2016). Kıbrıs'ta Türk Mukavemet Teşkilatı ve Rauf Denktaş. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 279-301.
- Yellice, G. (2012). 1878'den 1931'e Kıbrıs'ta Enosis Talepleri ve İngiltere'nin Yaklaşımı. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları*, 13-26.

Yenidüzen Gazetesi Web Sitesi: <http://www.yeniduzen.com/40-yilda-38-hukumet-63513h.htm> (erişim tarihi: 05.04.2017)

Yenidüzen Gazetesi Web Sitesi: <http://www.yeniduzen.com/cumhurbaskanligi-secim-tarihcesi-49390h.htm> (erişim tarihi: 06.04.2017)

EK 1-KTFD VE KKTC'DE GÖREV ALMIŞ HÜKÜMETLER

KTFD'nin kuruluşundan günümüze kadar, otuz sekiz tane hükümet görev yapmıştır. Bu hükümetler şu şekilde sıralanmaktadır: (Yenidüzen Gazetesi, 2017).

UBP

KTFD 'Geçici' Bakanlar Kurulu - 13 Temmuz 1975 – 5 Temmuz 1976

UBP

1. Konuk Hükümeti (5 Temmuz 1976 – 7 Temmuz 1977)

2. Konuk Hükümeti (7 Temmuz 1977 – 21 Nisan 1978)

1. Örek Hükümeti (21 Nisan 1978-12 Aralık 1978)

1.Çağatay Hükümeti (12.12.1978-04.08.1981)

2. Çağatay Hükümeti (4 Ağustos 1981-15 Mart 1982)

UBP-DHP-TBP

3. Çağatay Hükümeti (15 Mart 1982-13 Aralık 1983)

UBP

2. Konuk Hükümeti (13 Aralık 1983-19 Temmuz 1985)

1. Eroğlu Hükümeti (19 Temmuz 1985-2 Eylül 1986)

2. Eroğlu Hükümeti (2 Eylül 1986-23 Mayıs 1988)

3. Eroğlu Hükümeti (23 Mayıs 1988-11 Mayıs 1989)

3. Eroğlu Hükümeti Değişikliği (11 Mayıs 1989-20 Haziran 1990)

4. Eroğlu Hükümeti (20 Haziran 1990-24 Mart 1992)

4. Eroğlu Hükümeti Değişikliği (24 Mart 1992-1 Ocak 1994)

DP-CTP

1. Atun Hükümeti (1 Ocak 1994-18 Ocak 1995)

1. Atun Hükümeti Değişikliği (18. Ocak 1995-22 Mayıs 1995)

2. Atun Hükümeti (22 Mayıs 1995-11 Aralık 1995)

3. Atun Hükümeti (11 Aralık 1995-16 Ağustos 1996)

UBP-DP

5. Eroğlu Hükümeti (16 Ağustos 1996-16 Eylül 1998)

5. Eroğlu Hükümeti Değişikliği (16 Eylül 1998-30 Aralık 1998)

UBP-TKP

6. Eroğlu Hükümeti (30 Aralık 1998-8 Haziran 2001)

UBP-DP

7. Eroğlu Hükümeti (08 Haziran 2001-13 Ocak 2004)

CTP-DP

Talat Hükümeti (13 Ocak 2004-9 Ağustos 2004)

Talat hükümeti (9 Ağustos 2004-8 Mart 2005)

Talat hükümeti (8 Mart 2005-26 Nisan 2005)

I. Soyer Hükümeti (26 Nisan 2005 – 25 Eylül 2006)

CTP-ÖRP

II. Soyer Hükümeti (25 Eylül 2006- 4 Nisan 2007)

II. Soyer Hükümeti Değişikliği (4 Haziran 2007- 2 Mart 2008)

UBP

8.Eroğlu Hükümeti (4 Mayıs 2009-17 Mayıs 2010)

I.Küçük Hükümeti (17 Mayıs 2010-6 Nisan 2011)

I.Küçük Hükümeti Değişikliği (6 Nisan 2011- 10 Eylül 2012)

I.Küçük Hükümeti Değişikliği (10 Eylül 2012 – 18 Eylül 2012)

I.Küçük Hükümeti Değişikliği (18 Eylül 2012 – 13 Haziran 2013)

Dr.Sibel Siber Hükümeti (13 Haziran 2013-31 Ağustos 2013)

CTP-DP

Özkan Yorgancıoğlu (31 Ağustos 2013-9 Ekim 2014)

Özkan Yorgancıoğlu Hükümeti Değişikliği (9 Ekim 2014-15 Temmuz 2015)

CTP-UBP

Ömer Kalyoncu Hükümeti (15 Temmuz 2015 – Nisan 2016)

UBP-DP

Hüseyin Özgürkün Hükümeti (15 Nisan 2016- Halen)

EK 2-TDP'NİN KIBRIS SORUNUNA YÖNELİK PARTİ PROGRAMI

TDP, Kıbrıs'ın AB üyeliğinin sonrasında Kıbrıs Türk halkının özgür iradesine bağlı olarak, toplumsal varlığını ve kimliğini koruyarak, kendi kendini yönetme gücünü geliştirerek, Kıbrıs Rum toplumu ile siyasal eşitlik temelinde kurulacak iki toplumlu, iki bölge, Birleşik Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nde barış ve refah içinde yaşamasını ve bütünleşmesini temel hedefi olarak belirlemiştir.

TDP, Türkiye'nin AB'ye girmesiyle ilgili müzakere sürecinin de başlamasıyla Kıbrıs'ta yeni parametreler ortaya çıktığına inanmaktadır. Bugün Kıbrıs'ta çözüm Türkiye'nin Avrupa Birliği yolculuğuna endekslenmiştir. Türkiye, bu yolculuğu içerisinde acele etmemektedir. Kıbrıs Rumları ise, Uluslararası Hukuk içerisinde kabul gören Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB içerisindeki konumunu kullanmakta ve Rum çoğunluğuna dayalı üniter bir yönetimi hedeflemesi nedeniyle de acele etmemektedir. Zamana ve müzakere sürecine bağlı ilerleyen pazarlık sürecinde erozyona uğrayan Kıbrıs Türklerinin hakları olmaktadır. Erken çözüme ulaşmak TDP'nin öncelikli hedefidir.

TDP, erken bir çözüm sağlanabilmesi için tek boyutlu izolasyonların kaldırılması siyasetini mücadele edilmesi temelinde desteklemekle birlikte yetersiz bulmaktadır. Kıbrıs Türk halkının uluslararası hukuk içerisinde geçerliliği olan ve bugüne kadar talep edilmeyen 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'ndan kaynaklanan toplumsal hakları mevcuttur. TDP Kıbrıs Türklerinin bu hakların elde edilmesi ve kullanılması ile iki bölge, iki toplumlu Federal Kıbrıs'ı oluşturacak erken bir çözümün şartlarının gelişebileceğine inanmaktadır.

Kıbrıs sorununu süregelen kılan yaklaşımlar, her şeyden önce iki toplumun yaşam alanlarında gerçekleşen kesişmeler sayesinde etkisizleştirilebilir. Sosyal süreçleri dışlayan çözüm arayışlarının olumlu sonuçlanması imkansızdır. Ortak hassasiyetleri güçlendirmeksizin girişilen ortak devlet kurma çabası güdük kalacaktır. TDP, bu gerçekten hareketle iki toplumun sosyal ve fikri kaynaşmasını sağlamaya yönelik her türlü çabanın destekçisidir.

TDP, Kıbrıs sorununun BM gözetiminde gerçekleşecek görüşmeler yoluyla çözümlenebileceğine inanır; ancak çözüm isteğinin içselleştirilmesinin ve bunu sağlayacak sosyal süreçlerin önemini gözden kaçırmaz. Bu çerçevede çözüm sürecine toplumsal dinamiklerin etkin katılımını savunur ve bütün çözüm yanlısı güçlerle en geniş anlamda dayanışma içinde savaşım verir.

Uluslararası girişimlerin sorunun çözümü konusundaki önemi büyüktür fakat çözüm beklentisinin tümünden dışarı formüllere odaklanması halinde, büyük devletlerin çıkarlarına göre kodlanmış çözüm ya da çözümsüzlük siyasetlerinin akışında sürüklenme tehlikesi belirecektir.

TDP, Kıbrıs'ta çözüm sağlanana kadar, güven ortamının gelişmesi için tarafların hem politik hem de sivil düzeydeki ilişkilerinin geliştirilmesine çaba harcar. Toplumlararası teması engellemeye veya kısıtlamaya yönelik her türlü girişime karşı uğraş verir.

Kıbrıs'ta bulunacak çözümün nihai sonuçlarının adanın askersizleştirilmesini öngörmesi esastır.

Kalıcı bir çözüm öncesinde, iki taraf arasında güven artırıcı rol oynayabilecek uygulamaların tüm ilgili taraflarla istişare içinde ve karşılıklı yarar çerçevesinde hayata geçirilmesi ve karşılıklı hoşgörü, anlayış ve iletişim ortamının geliştirilmesini savunur.

TDP, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki toplumun özgür iradesi ile kurulmasından sonra tarafların, birbirlerinin meşru çıkarlarına, etnik varlıklarına, dillerine, dinlerine, kültürlerine, tarihsel geçmişlerine karşılıklı anlayış ve saygı göstermeleri gerektiğine inanır. Kurulacak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yaşayabilmesi için egemenliğin paylaşılması ve ortak yönetim bilincinin kökleşmesi için çaba gösterir.

TDP, Kıbrıs sorununu besleyen tarihsel ve güncel enosisçi, taksimci, ayrılıkçı ve hegemonyacı tüm yaklaşımları reddeder (Toplumcu Demokrasi Partisi, 2017).

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI :Serhat KAYA

Doğum Yeri - Tarihi:Diyarbakır- 16.09.1985

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise :Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi, Diyarbakır, 2003

Lisans Diploması :Yakın Doğu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü, KKTC, 2011

Yüksek

Lisans Diploması :Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana
Bilim Dalı, Antalya, 2017.

Tez Konusu : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Siyasi Partilerin Kıbrıs
Sorununa Bakışı

Yabancı Dil : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana
Bilim Dalı, 2015- Devam Ediyor

E-Posta :serhatkaya@akdeniz.edu.tr